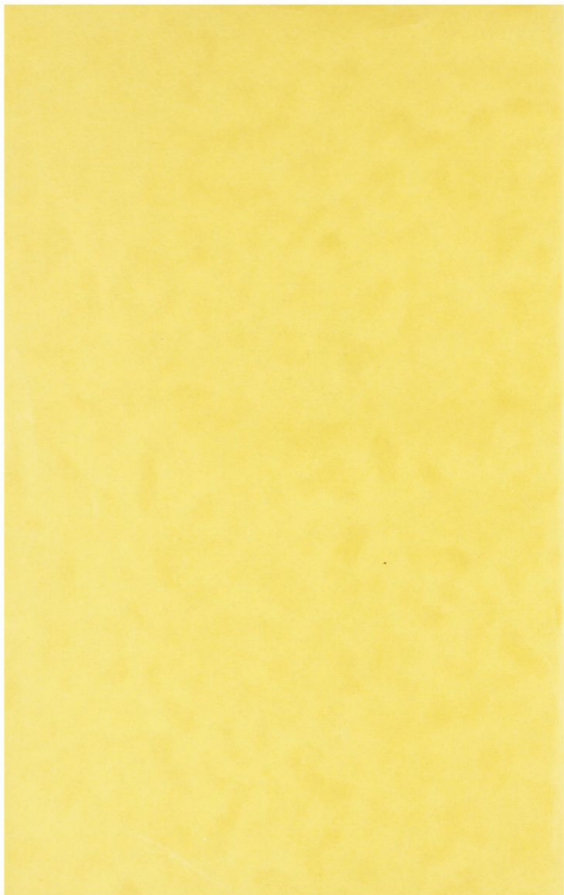

~~RE 313
(1. péld.)~~

~~ER 489
(1. péld.)~~

ER

HF

KAZINCZYNAK
FORDÍTOTT
EGYVELEG ÍRÁSAI.

ELSŐ KÖTET.

SZÉPHALOM, ABAUJBAN,

1808.

188.620

KAZINCZYNÄK

FORDÍTOTT

EGYVELEG ÍRÁSAI.

ELSŐ KÖTET.

MARMONTELNEK

SZÍVKÉPZŐ REGÉJI.

KÉT KÖNYVBEN.

SAJÁTVÉDELMI
SZERZŐI JOGOK

1894

EGYVÉLTETÉS

— KÖTET —

— KÖTET —

— KÖTET —

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

KÉT KÖNYVBEN.

ELSŐ KÖNYV.

BÁRÓCZYNAK,
PÉLDANYOMNAK, MESTEREMNEK,
PÁLYAÁG GYANÁNT.

*

— — — *quod placeo, si placeo, tuum est.*

HORAT.

STIVERTZŰ RÖGK

1811. ÉV

ESSÉ KÖNYV

Az esszé műve a tudományok és a művészetek terén a leggyakoribb és legfontosabb műfaj. A szerző szabadon fejezheti ki véleményét a különböző témákról, és ezzel hozzájárulhat a közvélemény kialakításához. Az esszé általában rövid, de tartalmas műve, amelyben a szerző saját gondolatait fejezi ki. A műfaj sokféle formát ölthet, például a filozófiai esszétől a humoros esszéig. Az esszé írásakor fontos a logikus felépítés és a világos érvelés. A szerzőnek meg kell adnia a témát, és meg kell magyaráznia, miért fontos. Ezután meg kell adnia a válaszát, és meg kell magyaráznia, miért igaz. Az esszé írásakor fontos a világos és érthető nyelv használata. A szerzőnek meg kell adnia a témát, és meg kell magyaráznia, miért fontos. Ezután meg kell adnia a válaszát, és meg kell magyaráznia, miért igaz. Az esszé írásakor fontos a világos és érthető nyelv használata.

ALCIBIÁD,

V A G Y A' M A G A M.

A' szerencse egyyet-értésben látszott lenni a' természettel, hogy Alcibiádot a' legboldogabb halandóvá teszik. Dúzs birtok, szép elme, deli külső, fő születés, kellő kor, a' legvirítóbb egésség, mennyi cím, néki szelesedni minden bohóságnak! Alcibiádban nem találtatott több eggnél: Magáért kívánt szeretetní! A' hiúság' leányain kezdve, fel a' legtiszesbb asszonyságokig, mindent elszédített Athenában. De benne ha őtet szeretik e? Ez a' viszketegség szállotta-meg, midőn egy reggel Begyeskedőjének térne haza felé látogatásából. Ez éppen az eszméletek' ideje. Alcibiád azon cikkelynél fogva merült a' szerelem'

Metaphysicájába, a' mit tiszta érzésnek hívnak. Van e osztán eszem, ugymond, egy asszonyra vesztegetni gondjaimat, a' ki bennem talán csak önn-magát szereti? De megtudom, esküszöm minden Isteneinkre! megtudom; 's ha e' szerint lelem, keressen új sóhajtozót athletáink közt, kit helyembe fogadhasson.

A' szép Begyes a' szokás szerint holmi apró ellenkezőkkel hátrálgatta Alcibiádnak kívánságait. Az neki valami irtóztató volt! arról nem is gondolkodhatott pirulás nélkül! Szükség volt úgy szeretni a' hogy ő szeretett, hogy magát reá vehesse. Nem adta volna a' világért, ha barátja nem volt volna olly fiatal, olly heves! Szaván fogta Alcibiád. Látom, Asszonyom, ugymond, hogy néked nehezen esik teljesíteni kérésemet. Jó; tapasztalni fogod, hogy a' legnemesbb szeretettel szeretettel. Eggyesüljenek hát egyedül lelkeink, mivel úgy akarod; fogadom, hogy ennél többet nem kívánok.

Dicsérte a' Begyes a' szép feltétet, de olly ábrázattal, mellytől annak könnyebb

lett volna örökre elenyészni. Azonban Alcibiád erősen állott. Az asszony elhült, 's meg volt bántva; de azt most titkolni kellett.

Más nap' valami a' házi öltözetben kísértő vagon , munkába vették. Az asszony' szemeiből az epedő szerelem' lassú szenvedései sóhajtoztak , személyét bájos lankadság 's a' hívság' lángolása öntötték-el. A' legvékonyabb patyolat, a' legbátorítóbb felfejtődzetek készítették Szeretőjét , hogy magát felejtse-el. Alcibiád vette észre a' cselt. Minő diadalmat, Asszonyom, ugymond, minő diadalmat kell itt vennem magamon! Engem itt terhes próbára vonsz a' szerelem. De örvendek néki; indulatimnak annál inkább ki fog tetszeni nemessége. E' könnyű, ált'látszó leplek , e' vánkosok, melyekből, úgy tetszik, maga a' Gyönyörűség építette thronusát, a' te szépséged, az én gyúladozásaim , hány ellenséggel kell itt megvívnom! Ulysszes sem menekednék-megtőlök, alattok Herkules is megcsökkenne. Okosabb leszek Ulysszesnél, 's nem olly

gyarló mint Herkules. Megmutatom, hogy a' tiszta szerelem' édessége fellyülhalad minden más örömet. — Így vagy igazán gyönyörű, monda az asszony; 's elmondhatom, hogy barátom egyetlen a' maga nemében. De féltetek, hogy az erőszak meggyengíti szerelmedet. — Sőt, felele tüzesen Alcibiád, annál hevesbb lesz. — De , édes gyermek , te olly igen fiatal vagy ! Vannak szempillantások , midőn nem bírunk magunkkal , 's félek , nehogy veszedelemre vessem hűségedet , ha kívánságidnak eresztelek. — Légy nyugtan , Asszonyom ; felelek mindenről. Ha nálad zabolázhatom indulatimat , kinél nem leszek urok ? — Legalább hát azt ígéred , hogy ha nagyon találnak szorongatni , nékem megvallod ? nem akarom , hogy az idétlen szemérem fogva tartson. Hagyd te egyébre azt a' szép fejeskedést , hogy szavadat állád ; mindent hamarabb meg tudnék neked bocsátani mint a' bizatlanságot. — Ígérem , Asszonyom , ígérem mind a' mit kívánsz ; a' legnagyobb egyenességgel vallom meg gyengésségemet ,

ha látom, hogy roskadok: de hadd tapasztaljam meddig bírom; érzem hogy erőm még soká eltart, 's úgy hiszem, hogy a' szép szerelem nevelni fogja. — Alig lelte helyét a' Begyes; de hogy egy beszéd mellett maradjon, kéntelen volt panaszait elnyelni. Egy új ostrom alatt megadja magát! ez volt vígasztalása. — Alcibiád más nap' felébredtekor egy édes levelkét kapott: „Felette rossz éjem volt; repülj hozzám. Nem élhetek nálad nélkül.“ Ezek voltak szavai.

Elérkezik a' Begyeshez. — Az ablak' kárpitjai csak félig voltak felhúzva. Lopva csúszott a' szobába, keresztül a' kárpitok' piros habjain, egy szokatlan enyhe fény. A' Begyes még rózsával elhintett ágyában volt. Jer! ugymond esengő hanggal; jer, esendesítsd-el rettegésimet. Irtóztató álmok kínozottak egész éjtszaka'. Egy irígyem' lábainál láttalak térdelni. Ah, még most is reszketek belé! Megmondtam, kedves Alcibiád, nem élhetek halálos gyanúmban, hogy megszeged hűségedet. Esetem annál inkább

fogna kínozni, mivel magam valék oka; és legalább nem akarnám, hogy legyen mit szememre hánynom. Hasztalan' ígéred, hogy meggyőződ magadat; fiatalabb vagy, mint hogy soká vihed. Osztán ismerem lángodat. Érzem, sokat kívántam; érzem, hogy kegyetlenség, gondolatlanság volt, illy sanyarú törvény alá vetni. — Midőn a' legvarázslóbb hanggal így beszéll, Alcibiád lábához veti magát. Igen szerencsétlen vagyok, Asszonyom, ugymond, ha nem becsúlsz eléggé, elhinni felőlem, hogy engemet hozzád eléggé erősen csatlanak a' szebb érzések' lánczai. Mert utoljára is, mi hát az, a' mitől magamat megfosztám? Olly örömek, mellyekért pirúl a' szerelem, Szégyenlem, hogy számba is veszed ez' áldozatot. De legyen olly nagy mint képzeled, annál nagyobb lesz dicsőségem. — Nem, kedves Alcibiád, monda a' Begyes, kinyújtván feléje kezét, nem kívánok én tetőled nehéz áldozatokat. Szíved' érzéseinek szép volta felől már meg vagyok győződve; annak igen hízelkedő jelenségeit adád. Légy

boldog; nem ellenzem többé. — Az vagyok, Asszonyom, az vagyok, miolta megengeded, hogy értted éljek. Szűnj-meg szánni; oldozz-fel gyanúd alól. Lábaidnál látod a' leghűbb, legérzékenyebb, legtisztelőbb Szeretót. — És a' legbolondabbat! kiálta az asszony, megeresztvén ágykárpitjai' sinórját, 's lányrabjait szállítván. Alcibiád dühödve hagyta ott, 's feltette magában, hogy illy hiú teremtéshez, a' ki őtet csak a' maga örömeiért fogadta kedvébe, többé vissza nem tér. Koránt sem úgy szeretnek az ártatlanság' esztendeiben, ugymond; 's ha a' szép Glycérion azt érzi, a' mit szemei hagynak sejdítenem, bizonyos vagyok felőle, hogy nála tiszta szeretettel fogok szerettetni.

Glycérion tizenöt esztendős korában már magára vonta a' legdíszesbb Ifjúság' szemeit. Képzeld egy rózsát, midőn a' hajnalnak felhasad, 's előtted a' képe, bájos arczulatja mint ragyogott.

Alcibiád fellép, 's oszlanak vívótársai. Nem volt még Athenában szokás, öszvekelni, hogy legyen kit gyűlölőnünk, 's azért

venni-el valakit, hogy haza küldessék más nap', 's az Ifjúságnak szabad volt a' menyegző előtt ismerkedni. A' leányok nem bízták magokat egészen lépéseik' őrzőjire; magok igyekeztek okosan viselni magokat. A' szemérem csak azolta védi erőtlenül magát, miolta megfosztatott a' győzelem' dicsőségétől. A' Glycérion' védte olly szép volt mint csak képzelhetni. Alcibiád minden fortélyait munkába vevé, hogy megnyerhesse bizodalját, vagy mint gyermeket meglepesse. Magasztalta elméjét, kecsseit, szépségét. Felfogdosá a' mit mondott, 's olly szépségeket fedezte-fel szavaiban, mellyeket a' leány beléjek nem lát, olly elméségeket, mellyekről a' leány nem is álmodott. Melly kár, hogy ennyi ék mellett érzéssel nem bír! Imádlak, gyönyörű leány, monda neki, 's boldog vagyok, ha szeretsz. Ne átalld azt megvallani; esztendeidnek a' nyiltszívűség a' dísze. Hasztalan' nevezik a' tettetést okosságnak; ez a' szép száj koránt sem arra való, hogy szíved' érzésit hazudtolja; hogy tolmácsa legyen a' szere-

lemnek, az az a' cél, a' miért önn-maga alkotó a' Szerelem. — Ha azt akarod, hogy igaz legyek, felele az ellágyúlt Glycérion, cselekedd, hogy pirulás nélkül lehessen az. Örömet nem tagadom-meg szívemet: de kötelességem' sem örömet tagadnám-meg; pedig meg fognám mind kettejét, ha többet mondanék. Glycérion úgy akarta, hogy öszvekelések a' szeretet' megvállása előtt háttározta-meg; Alcibiád azt kívánta, hogy vallja-meg szerelmét, nem gondolkodván házasság felől. Az volna szép, ugymond, ha akkor fognám magamat szereteted felől elhittetni akarni, mikor a' menyegzői kötés tisztédde tette volna azt; mikor azon kéntelenségbe fogtalak volna hozni, hogy szerelmet színlelj. Most, míg szabad vagy, most lenne nekem édes hallani érzésidnek gyónását. — Teljék hát kedved, 's ne vádolj hidegséggel; legalább miolta téged ismerlek nem vagyok az. Inkább becsüllek, mint hogy rettegmem kellene azt neked megvallani; de minekutánna a' szó ajakimon kireppent, eggy viszont-kedvezést várok tőled: hogy

négy szem közt ne szólj velem, míg azokkal, a' kiktől függök, véget nem érsz. Az illy válasz más Szeretőnek szerencsáját fogta volna csinálni, de az Alcibiád' feje tele volt bolondsággal. Egész végig akarta látni, ha önn-magáért szerettetik e? Nem csinállok előtted titkot, ugymond a' leánynak, megeshetik, hogy lépésem, mellyet erántad tenni készülök, rosszúl üt-ki. Szüléid engem azzal a' hideg nyájassággal fogadnak, mellyet én útkimutatás gyanánt vettem volna, ha látásod' öröme felyül nem múltna büszkeségemet. De ha majd kényszeríteni fogom az atyádat, hogy adja-kí válaszát, nem lesz helye a' hímezésnek. Az atyád széket ül az Areopagusban. A' legjobbika az embereknek, Socrates, ott gyanús, ott gyúllóztatik. Én neki barátja vagyok, 's tartok tőle, hogy az ellene való harag reám is elhat. Félelmem talán messze megy': de ha az atyád bennünket feláldoz a' maga tekinteteinek, ha kezdet tőlem megtagadja, szólj, mit végezel? — Szerencsétlen lenni, 's engedni Végzetelmnek. — Úgy hát engem nem látsz többé?

Ha tőled eltiltanak, nem lészek e kéntelen engedni? — 'S engedni fogsz, ha más férjet adnak is? — Aldozatja lészek kötelességemnek. — 'S merő kötelességből a' melly férjet reád kötnek, szeretni is fogod? — Igyekezni fogok legalább nem utálni. De melly kérdéseket tészesz itt nekem? Mit mondanál, ha másképpen gondolkoznám? — Hogy úgy széretsz a' mint illik. — Igen is igaz, hogy szeretlek! — Nem, kedves Glycérion, a' szerelem nem ismér törvényt; ő feljebb van minden gátlásnál. De nem vádollok: e' gondolkozás nem a' te korodhoz való; az érett kort, bátor elmét illet, melly csak ingereltetik a' gátlások által, mellyet a' viszás eset meg nem tántorít. Az illy szerelem, megvallom, ritka. Eggy bizonyos állapot után vágyni, eggy név után, birtok után, mellyel kéjünk szerint bánhassunk, férj' karjai közzé vetnünk magunkat, hogy szüléink' kezeik alól kikelhessünk, im' ezt nevezik szeretetnek! Én pedig ezt függetlenség' óhajtásának nevezem. Igen is, hogy csak rajtad áll, azon felyül hogy igasságta-

lan vagy, élesnek is lenni, felele Glycérion nedvesült szemekkel. Én nem mondtam semmi sérelmet. Késtem e egy szempillantásig is feláldozni néked, a' kik hajlandóságom után vágytanak? tétováztam e megvallani diadalmadat? Mit kívánsz többet tőlem? — Hogy esküdjünk tántoríthatatlan hűséget, felele Alcibiád; hogy esküdd, hogy enyém léssesz, bár mi érjen; hogy senkié kivúlttem nem léssesz. — Valóban, Uram, azt én tenni nem fogom. — Valóban, Asszonyom, e' feleletet előre várhatám, 's pirúlok, hogy kitettem néki magamat. E' szók után fellobbant haraggal elméne. Láthatni e olly gubót mint én vagyok? ugymond; imhol egy gyermekre kötém magam', kinek nincs lelke, 's kinek szíve annak adja magát, a' kit neki ura-atyja választ!

Athenában volt egy ifjú Özvegy, a' ki vígasztalhatatlannak tetszett férje' halálán. Mások között Alcibiád is megjelent nála, azon komoly csenddel, mellyet az illendőség kíván a' megszomorodtak körül. Az Özvegy szembe-tűnve érzette enyhülni keservét a'

Socrates' tanítványa' vígasztalásai által, Alcibiád pedig kimondhatatlan gyönyörűséget talált az Özvegy' síránkozásiban. Azonban társalkodások napról napra vidámabb színt vett. Magasztalták a' meghólt' jó tulajdonságait, 's lassanként megvallák, hogy benne voltak nem-jók is. Nem tagadhatni, hogy felette jó ember volt: de csak éppen a' mindennapi ésszel bírt. Nem mondhatni, hogy külsője rút volt volna: de rajta nem volt semmi kellem, semmi kedvesség. A' legjobb férj volt, tele a' leggondosabb kedvkereséssel, csak hogy szorgalmával magát elúntatta. Egy szóval, egy illy drága férj' elvesztén a' legmélyebb keserűségbe süllyedénk: de elvégeztük egyszersmind, hogy máshoz, ha jönne is egy megint, nem megyünk. — Hogyan? kérdé Alcibiád; illy virító esztendeidben mondanál e le a' páros élet' örömeiről? — Megvallom, felele az asszony, hogy a' mennyire a' rabságtól irtózom, olly igen tartok a' szabadságtól is. E' korban magamra hagyva, olly egészen minden függék nélkül, mi lesz belőlem? Alcibiád nem

készt értésére adni, hogy a' házasság' rab-lánczai 's az özvegység' magános volta közt van még valami harmadik; a' mi pedig az illendőséget illeti, azt éppen nem nehéz alkuba hozni a' szerelem' szövetkezésével. Rosszúl vétetett a' tanács; készebbek voltunk meghalni. Meghalni! a' szerelem' 's kelle-mek' tavaszában meghalni! E' szándék' ne-vetséges volta szembe-tűnő; pedig az Özvegy semmit nem rettegett úgy, mint a' nevet-sége st. E' szerint hát elvégeztetett, hogy meg nem hal; az is kétséget nem szenvedő dolog volt pedig, hogy nem élhet, ha szív-nek valami függelékét nem ád; ez a' valami egygy Szerető volt; 's szólljunk igazat, találhatott volna e' érdemesbbet választására mint Alcibiád? — Ez gyakrabban kezde megjelenni a' háznál; asszonykám azt rosszúl vette; lassanként hozzá szokott; utol-jára csak titoktartást kívánt; 's hogy valamiben meg ne bukjanak, a' legnagyobb szemességgel kicsinálták, mint kelljen vinni dolgaikat.

Alcibiád kívánságainak legfőbb tetőjét érte-el. Most nem a' szerelem' örömei, nem a' házasság' reménye miatt szerettetett; most végre magát szerették benne; legalább úgy hitte azt. Mostan egy asszony' bánatján, okosságán, büszkeségén vett diadalmat, a' ki tőle nem kívánt egyebet titoknál 's szeretetnél. Az asszony viszont örvendett, azt tarthatni törvényei alatt, a' kiért Hellásznak minden Szépjei irígyeivé lettek volna. De mi kevesen tudnak titokban élni szerencsével! Az alattomban-szerető Alcibiád csak annyi volt, mint akármely más Szerető: pedig a' legragyogóbb triumfusnak is csak az adja-meg igazi becsét, ha sok látója van. Egy Író azt mondja, hogy koránt sem elég valamely gyönyörű tájékat laknunk, ha nincs valakink, a' kinek ezt mondhassuk: ah; mi gyönyörű tájék! Úgy tetszett az Özvegynek is, hogy nem elég neki Alcibiádtól szerettetni, ha ezt nem mondhatja: Alcibiád enyém! Tehát a' titkot elbeszélé egy meghitt barát-néjának; ez a' meghitt barátné el a' maga Kedvesének, ez pedig az egész Görög Or-

*

szágnak. Alcibiád, elálmélkodva, hogy szerelme a' város' akkornapi újságává lett, szólott az asszonnyal: de ez őreá magára kenté a' gondolatlan beszédet. Ha úgy volna, mondá Alcibiád, szabad futást engednék a' hírnek, mellyet magam támasztottam; pedig én azon vagyok, hogy elfojtassék. Vigyázzunk magunkra, kerüljük az öszvejövetelt köz helyen, 's ha a' történet együvé hoz, nem veszed rosszúl, ha úgy teszek, mintha nem is ügyelnék reád. Mind ezt alkalmasint kedvetlenül vete az Özvegy. Igen is, hogy úgy inkább lészesz kéjeredre, felele neki; érzem én, hogy terhedre válik a' figyelem, mellyet eddig mutattál, 's az minden vágyásod, hogy szabadon repdeshess. De hát én, mit kívánsz, mint viseljem én magamat? Én nem vagyok az a' csalfa, a' ki új hódolókon kapkodjak: távollétedben únatkozva, jelenlétedben erőszak közt, úgy néznék ki, mintha barátom belőlem játékot akar na úzni, 's ki tudja, nem úzne e? Ha egyszer azt hiszik, hogy egyek vagyunk, annak többé elejét nem vesszük; a' világ el

nem áll a' maga hitelétől. 'S miért bánjunk egymással illy tartózkodva? Téged úgy fognak nézni, mint azt a' szerelmest, a' ki maga kereste búcsúját, engem mint azt a' barátvét, a' ki azt megkapta.

Az Özvegy' felelete váratlan' érte Alcibiádot; az pedig, a' hogy' magát ezentúl viselni kezdé, egészen elrémítette. Napról napra szabadabb, bátrabb lett. Ha a' Játékszínben voltak, azt kívánta, hogy megette fogjon ülést; ha templomba ment, hogy karján vezesse; nem volt szabad elmaradni vacsorájától, 's mindég vele kellett sétálnia. Kivált pedig azon kapott, hogy azokkal jöhessen együvé, a' kikről tudta, hogy őtet néki irigylik; 's illykor azt kívánta tőle, hogy csak őtet lássa. Parancsolólag hagyott neki holmit, beszédes tekintetekkel pillantott rá, titkosan mosolygott felé, 's azzal a' biztossággal sugdosott fülébe, melly az mondja, hogy jól állanak együtt. Látta Alcibiád, hogy úgy hurczolják mint diadalmi szekérhez fűzött rabot, 's ah, ugymond, a' szeszét érzésnek vettem! Ez nem engem

szerelem, hanem hódolásom' dicsőségét; nem becsülne, ha irígyei nem volnának. De megtanítom, hogy a' szerelem nem a' dölyf' bére."

Az Athénai Sophisták' kevélysége meg nem tudta bocsátani Socratesnek, hogy csak Virtust 's Igazságot tanít. Mindennap új vád ment a' Tanács elibe e' veszedelmes polgár ellen. Socrates, elszánva a' jónak, annyi rosszat hagyott magára mondani, a' mennyi rágalmazójinak tetszett; de Alcibiád, a' ki hevesen szerette mesterét, helyt állott irígyeinek. Sorba járta a' Tanácsbelieket, kimondotta nekik, hogy az árulkodókkal nem bánnak az szerint, a' hogy' személyek' 's hivataljok' méltósága kívánná; szemekre hányta, hogy az ő lágyságok bátorítja ezt az undok sereget gyalázatos tetteire, 's bátor lélekkel magasztalta tanítóját, kit a' legigazabbnak 's legbölcsebbnek mondott minden halandók között. Az enthusiasmus ékes-beszédűvé teszi a' szótlanokat is. Egy nap', midőn ezt a' kedves mesterét az Areopagus' egyik Bírójánál, felesége' jelenlété-

ben, védné, beszédét annyi tűz és édesség, annyi melegszívűség és értelem öntötte-el, 's ez a' felhevülés az ő egész külsőjének annyi kellemet adott, szépségét annyira nevelte, hogy a' Bíróné egészen el volt bájoltva általa. Illetődését az asszony maga is csak csudálásnak vevé. Ez a' Socrates, ugymond férjéhez, minikutánna Alcibiád elment, valóban isteni ember, ha több illy tanítványokat nevel iskolája. Ennek a' fiatal embernek egészen meghatották lelkemet szavai. Az Areopagíta, a' ki felesége' nemes lelkét egész mértékben ismerte, nem akadt fel a' hév dicséreten, sőt szóról szóra megvitte Alcibiádnak, a' mit hallott. A' hiú Alcibiádot csiklándotta a' dicséret, 's engedelmet kért a' Bírótól, hogy házához járhasson, 's felesége' javallására magát érdemesbbé tesse. A' jó ember maga unszolta reá. Hitvesem, ugymond, nagy kedvelője a' Philosophiának, 's öröömre lenne, ha benneteket néha öszvekapni láthatnálak. Rhodope — ez vala a' neve ennek a' tiszteletre-méltó Asszonyságnak — valóban ol-

vasgatta a' Bölcsek' írásait, 's Socratesnek philosophiája az Alcibiád' szájában napouként több kedvességet talált nála. Elfelejtém vala mondani, hogy már elérte azt a' kort, mikor az asszony nem szép többé, de még mindég tetszetős; midőn nincs ugyan már olly szeretetreméltó, de magát annál jobban szeretteti. Alcibiád látogatására jött az asszonynak. Az asszony nem tartott sem Alcibiádtól, sem magától. A' szó egyedül a' bölcsesség' tanulása felől folyt. Socratesnek leczkéji az Alcibiád' lelkéből a' Rhodopéeba mentek-által, 's ezen ált'költözés alatt új keletemet kaptanak; hasonlók a' legtisztább kút-fő' vizéhez, melly virító partok közt fut-el. Rhodopének napról napra nevedett szomjúsága ezen értekezések után. Már megmagyaráztatá, mit tart Socrates a' bölcsesség és virtus, az igaz és a' való felől, 's a' sor a' barátsággra jött.

Szeretném tudni, monda az asszony, Mestered melly különbséget tesz a' barátság és szeretet között? — Socrates nem azon Bölcsek közzül való, felele Alcibiád,

a' kik mindent fejtegetnek: mindazáltal a' szerelmet háromfelé osztja. Egyike az a' durva, melly bennünk köz az állatokkal; 's ez csak a' természet' ösztöne 's a' gyönyörűség' kedvellése. A' másika egy tiszta mennyei érzés, melly bennünket az istenségig emel. A' harmadika középben van a' két elsőbb között, 's leginkább illik - együvé az ember' valóságával; ez két szív' eggyesége az érzékek' kötelékei által. Socrates az elsőséget a' barátság' szép örömeinek adja; de nem kárhoztatván a' természetet, hogy az embert lélekből 's testből alkotta, az embernek sem veszi vétkiül, ha gyönyörködéseiben 's hajlandóságában érzi a' test' és lélek' szoros eggyesége' következeit. 'S kivált akkor akarja, hogy a' természet' míve tiszteltessék, mikor a' szép testet szép lélekkel látjuk egybe-szerkezve; mert az én mesterem, ha maga rút is, ismeri a' szépnek becsét; 's felelek érte, hogy, ha példának okáért tudná, kivel eredtem philosophiai tárgyak' vizsgálataiba, pirítani fogna, hogy óráimat okosabban nem használom. Felol-

dozlak a' szépségek' mondása alól, monda hirtelen Rhodope; Bölccsel van dolgom, 's bár mi ifjú is ez a' Bölcs, azt várom tőle, hogy oktasson, nem hogy gyarlóságomnak lúzelkedjék. Térjünk tanítód' állításaira. Azt mondod, hogy megengedi a' szerelmet. De ismeri e tévedéseit, veszedelmét? — Igen is, Asszonyom; valamint a' részegséget, 's a' borított még is szabadon hagyja. — A' hasonlatosság nem szinte jó, felele Rhodope; a' bort úgy választhatni a' mint tetszik, 's mérsékelhetni italát: de úgy van e ez a' szerelemmel is? Ott sem a' választás, sem a' mérséklés nem áll az akarón. — Nem, igen is, azoknál, kiknek sem szívek nincs, sem fejek: de Socrates a' maga tanítványait legelőbb is eszes és jó emberekké képzi, 's az illyeket szabadítja-fel a' szerelemre. Tudja ő, hogy ezek csak azt fogják szeretni, a' mi jó; 's mi kár lehet abból, akármelly mértékben szeretik ezt? Két nemes szív a' viszont-hajlandóság által még szeretetreméltóbbá vál mint ezen hajlandóság nélkül volt volna. Alcibiádnak minden felelete elhárí-

tott valamelly akadályt a' Rhodope' szívében, 's csuszamlóbbá tette az útát, mellyen egymás felé közelítettenek. Már csak a' házassági hit' czikkelye volt hátra, 's éppen ez vala a' Gordiai göcs. Rhodope nem az az asszony volt, a' kinél azt széljel lehetett vagdalni; nála azt felbontani kellett. Alcibiád messzünnen került neki. Egy nap' a' társaságba-kelés fordúlt-elő. Az emberek' szükségei, ugymond, együvé-szövetkeztették őket, a' köz haszon kiszabta kötelességeiket, 's a' zabolátlanság törvényeket szűlt. Mind ezek szent szabások ugyan, de idegenek lelkeink előtt. Az emberek csak külsőképpen illetik egymást, 's e' szerint kötelességeik is, mellyeket egymás eránt magokra vettek, a' külsőn állapodnak-meg. Maga a' természet a' szív' törvényszabója. Egyedül ő gerjeszthet háládatosságot, barátságot, szerelmet; 's a' szív' érzései nem parancsolthatnak polgári rendelkezések által. Ez az oka, példának-okáért, hogy a' házassági szövetségben sem nem ígérhetni, sem nem kívánhatni egyebet, mint a' nem-lelki eg-

gyességet. Rhodope, a' ki hajlott igaznak lenni a' beszéd' elejét, elrémúlt a' következé- sen. Hogyan? ugymond; tehát én nem ígér- tem egyebet az én férjemnek, hanem hogy úgy tesztek, mintha szeretném? — De mit tudtál hát egyebet ígérni? — Hogy valóban szeretem! felele az asszony elaléló hangzat- tal. — Tehát ő is megígérte viszontag, hogy nem csak szeretetreméltó, de szemeidben a' szeretetre legméltóbb férjfi is leend? Meg- ígérte, hogy mindent elkövet, hogy az le- hessen, 's megállja szavát. — Igen jó; részed- ről te is mindent elkövetsz, hogy egyedül őtet szeressed: de az igyekezet' szerencsés si- kere felől sem eggyitek nem állhat jót, sem másitok. — Ez irtóztató Morál! kiálta Rho- dope. — Szerencsére, Asszonyom, még is nem szinte olly irtóztató! Mennyi vétkes fog- na úgy találtatni, ha a' házassági hűség való- ságos kötelesség volna! — A' nagy Istenek- re! 's te kétlheted...? — Én semmit nem két- lek, Asszonyom! Egyenességem, látom, el- lenedre van, 's nem reménylem, hogy ked- ved jő, példámat követni benuc. Úgy hit-

tem, hogy Philosophával beszéllek, azonban csak eszes asszonnyal szóllottam. Szégyellem tévedésemet, 's megyek. De búcsúzással, engedd, hadd adjam egy újabb jelet egyenességemnek. Úgy vélném, hogy az én erkölceim olly tiszták, mint a' legtisztább asszonyéi lehetnek; én szintűgy tudom, mire kötelez a' becsület, 's a' hit' szentsége; ismerem a' házassági törvényt, 's megszegése' vétkét: de ha ezer feleséget vettem volna is, nem fognám magamat vádolni, ha téged magadat ezerszer szebbnek, ezerszer szeretetreméltóbbnak lennék, mint azt az ezer feleséget egyetemben. A' szerint, a' mit te állítasz, csak azt mondhatja, hogy vannak erkölcei, a' kinek szeme 's szíve nincs. Sok szerencsét hozzá, hogy a' tökéletességnek e' fő pontjára jutottál!

E' szók keseredésnek 's haragnak hangjával ejtve, olly rémülésben hagyták Rhodopét, hogy alig tudott magához térni. Alcibiád többé meg nem jelent a' háznál. Látta az asszony, hogy búcsúzásakor tartott szávaiból nem a' vetekedés' tüze, hanem vala-

mi más szelídebb hevület hangzott; a' maga részéről pedig érzette, hogy koránt sem a' bölcseség' félbe-szakadt leczkéji után búsong. Ez az örök únatkozás, ez a' magával való béktelenség, titkos idegensége férjének nyájaszkodásai ellen, 's az a' veres szín, melly, ha az Alcibiád' neve talált említetni, egész képét elborította, mutatták néki, hogy nem lesz bátorságos, tovább folytatni vele a' társalkodást; és még is égett, meglátni. Férje visszavezette. Megértvén hitvesétől, hogy valamelly szó felett öszveháborodtak, tréfát csinált a' dologból, 's megszóllítá Alcibiádot, lenne esze, jönne vissza. A' beszéd egy ideig lassú volt. A' jámbor férj csintalanúl mosolygott orra alatt; de másfelé vonván foglalatosságai: Ide hagylak benneteket, ugymond; 's reméllem, hogy öszveháborodván a' szó felett, a' dolgon magán megalkudtok. Szegény! ő nem gondolt vele semmi rosszat, de képében nagyot pirúlt az asszony.

Alkalmas ideig hallgatván, Alcibiád végre elkezdé a' beszédet. Vele töltött

óráimban, asszonyom, ugymond, legszebb örömeit találtam-fel életemnek; 's ámbár egyedül tetszésem-től függött, a' nagy világ' lármás vígaságaiba merülni, megtanúltam körülted, hogy a' magánosság' csendes örömei ezeknél véghetetlenül édesebbek. Elszakasztám magamat a' világtól, nem valék tőle - bé a' magamé, tiéd valék egyedül. Ne hidd, hogy az az esztelen remény csúszott volna szívembe, hogy elcsábíthatlak: lelked' magassága hódoltatott, százszor inkább mint elmésséged 's ez a' bájos alak, törvényid alá. De illy tiszta, illy szép lánggal égvén éretted, azzal hízelkedtem vala magamnak, hogy lelkedben ehhez hasonló érzéseket ébreszthetek-fel. Ez a' szép szerelem téged megbántott, vagy inkább terhedre vált; mert, engedj-meg egyenességemnek, lehetetlen, hogy kárhoytassd. A' mit én érzek értted, te egygy másért érzed; magad vallád úgy. Én nem vádolhatlak érte, én érte nem panaszkodhatom: de elég, hogy szenvedek. Athenában nincs talán több egy asszonynál, a' ki férjét szeresse, 's nekem ebben az egygy

asszonyban kelle magamat elvesztenem! — Valóban bohó vagy, egygy olly bölcs ember' tanítványa lévén, felele néki Rhodope édesded mosolygással. Az Ifjú a' legkomolyabb hanggal felelt rá, de az Asszony csak nevetközött; az Ifjú az Asszony' keze után nyúlt, 's ez megneheztelt érte; az megcsókolta ezt a' kezét, ez fel akara kelni; az tartóztatta, ez elpirúlt; 's a' két Bölcsnek kerengett a' feje.

Nem kíván hosszas magyarázatot, mint lett oda Rhodope, 's mint keresett okokat, mentegezni magát maga előtt: könnyű azt egy megbotlott, de tiszteletre-méltó asszonyban képzelni.

Mindenek felett férje' becsülete 's nyugodalma miatt reszketett. Alcibiád esküvés-sel fogadta neki a' legszentebb hallgatást: de a' gonosz világ nem várta, hogy ígérétét megszegje. Tudta azt minden, hogy Alcibiád nem az az ember, a' ki úntalan' Philosophiáról beszél egy szép asszonnyal. Gyakor látogatásai gyanút támasztottak; pedig a' gyanút a' világ igaz gyanánt veszi. Kicsi-

csinált dolog volt, hogy Alcibiád jól áll Rhodopénál. A' hír fülébe ment férjének. Nem hitt ugyan neki: de felesége' becsülete, 's a' magáé, azt kívánták, hogy a' gyanú is távoztassék. Tehát elibe terjesztette hitvé sének, hogy az ő köz javok úgy kívánja, hogy az Alcibiáddal való társalkodás félbe szakasztassék; 's ezt olly szelídséggel, olly bizakodással 's kímélettel mondta, hogy az asszony nem is lelt feleletet reá. A' lágyszívű 's már a' természet által jóra szült asszonyt nem érheti érzékenybb pi ronság, mint midőn olly jeleit kéntelen elfogadni a' becsületnek, mellyeket már nem érdemel.

Rhodope e' szempillantás olta eltökéllé, hogy az Alcibiáddal való társalkodásnak általjában véget vét; 's minél gyengébbnek érzette magát eránta, annál erősebben állott végezése mellett. Haszontalan' igyekeze Alcibiád, minden csábító mesterségeivel megtántorítani szándékában. Nem, monda neki ez a' derék asszony, elhagyám ugyan ámitatni magamat, hogy egy asszonymak titkos

vétése férje eránt semmit nem tesz: de maga a' valóitalan szín is igazi sérelem, mi helytt becsülete csorbúl általa, vagy nyúgodalma háborítatik. Nem tartozom szeretni férjemet; légyen úgy: de a' mennyire tőlem kitelik, szerencséssé tenni szoros tiszttem. — 'S e' szerint az ő javát elébe teszed az enyémenek? — Elébe, felele, fogadásom' teljesítését hajlandóságomnak; ez a' kirepptent szó légyen utolsó gyengeségem — Ah, kiálta Alcibiád, 's én magamat szerettetni gondolám! Élj szerencsésen, Asszonyom; látom, hogy egész szerencsém, egy bohó szempillantás' kedvezése volt. — Illyenek a' mi tiszta-életű asszonyaink! monda továbbá. Mikor kedvezekbe vesznek, a' szerelem vett rajtok erőt; mikor kiadnak rajtunk, az erkölcs' sugallásit követik; 's igazában ez az egész szerelem, 's ez az egész erkölcs egy képzelődés' szesze, melly tegnap jött 's ma megy'. — Érdemlem ezt az alázatot, monda Rhodope, könyűkre olvadván. A' ki meg nem becsülte magát, nem várhatja, hogy más által be-

csültessék. Igazság, hogy gyengeségünk megvetést húzzon ránk.

Alcibiád ennyi próba után megtanulta, hogy az asszonyokhoz nincs mit bízni; mind a' mellett magának sem hitt annyit, hogy veszedelmét rettegés nélkül nézhetné: 's noha eltökélte, hogy szeretni nem fog, homályosan érzette, hogy szerelem nélkül nem élhet.

Ezen hánykódásai közt, midőn egy nap' a' tenger' szélén sétálna, egy asszonyt láta közelíteni, kit járásáról 's szépségéről Istennének fogadott volna, ha benne Erigonét, a' szerelem' örömei' lyánkáját, nem ismerte volna meg. Ki akara előle térni, de ő nevén szólítá. Alcibiád, ugymond; téged az a' bölcselkedés még bolonddá teszen. Mondd-meg csak, kérlek, a' te esztendeidhez illik e elevenen temetni-el magadat azokba a' komor elmélkedésekbe? Fogadd szómat, légy boldog; mindig marad arra időd, hogy bölcs légy. — Én azért törekedem bölcs lenni, felele Alcibiád, hogy boldog legyek. — Szép út a' boldogságra! 'S te azt hiszed,

*

hogy én nagyon töröm magamat a' te tudományodon? 's még is ki boldogabb nálamnál? Az a' Socrates téged egészen elrontott, 's az nagy kár; de teszek én róla, csak végy leczkét nálam. Régen kitettem a' czélt reád; én ifjú is vagyok, szép is, érzékeny is; 's dicsekedés nélkül legyen mondva, érek annyit, mint egy nagy szakálú Bölcs. Ők azt tanítják, hogy tagadd-meg magadtól az örömet: szomorú tudomány! nálam azt tanulod-meg, hogy kedvedre élj velek. — Oh, felele Alcibiád, káromra igen is jól megtanultam; a' költés, a' gyönyörúségek megrontottak. Nem vagyok én többé az a' pompás gazdag ember, a' kit bolondságai olly híressé tettek, 's most már kölcsönözóim rovására élek. — 'S ez mindöszve is a' bajod? Ne gondolj vele; nékem elég pénzem, elég kövem van, 's a' mások bolondsága helyre hozza a' tiédet. — Jóságod elkevélyít, felele Alcibiád; de vele nem fogok visszaélni. — Mit akar e' vonakodás? A' szerelem nem tesz e' mindent közössé? 'S osztán kinek juthatna eszébe azt hinni, hogy

azt tőlem veszed? Te nem vagy olly gondolatlan, hogy tovább add: én pedig kevésbé vagyok, mint hogy szerelmem' barátját a' mások' nyelvére kössem. — Meg kell vallanom, hogy ezt nem vártam tőled, mert téged a' világ fősvénynek tart. — Fősvénynek? az vagyok, igen is, azok eránt, a' kiket nem szeretek, hogy azzal, a' kit szívem választott, vesztegetve költhessek. Én nagy becsben tartom köveimet: de téged még nagyobbban tartalak; 's szólj, ha kell, 's holnap fel vannak néked áldozva. — Ez a' példátalan kedvezés pirít és érdekel. Örömezt engedném neked azt a' szép lelkek' gyönyörűségét, hogy rajtam gyakorolhassd, ha háladatosságból legalább virító legénységet nyújthatnék érte; de kéntelen vagyok választ tenni előtted, hogy a' mértékletlen élet nem csak vagyonomat rontotta-meg; arra a' mesterségre is rá akadtam, hogy fiatal esztendeimben érjem-el a' vén kort. — Könnyen elhiszem, felele Erigone mosolyogva; nem hijába ismertél annyi tisztas asszonyt. De még jobban megleplek; én nem kívánok e-

gyebet tőled a' szív' leggyengédebb érzésinél, 's ha szíved úgy meg nincs rontva, mint érszényed, meg van a' mit kerestem. — Kötődöl, monda Alcibiád. — Nem én! Ha Heraklest venném Kedvesemnek, azt kívánám, hogy legyen Herakles; Alcibiádtól azt kívánom, hogy legyen Alcibiád, 's szeressen azzal a' szelíd, csendes gyönyörűséggel, mellynek a' szív kútfeje. Ha néha az érzékek' részéről találsz reménytelenül meglepni, jó; én neked mindent szabadon hagyok, 's nem kívánok semmit. — Valóban, monda Alcibiád, sem örömem, sem csudálkozásom nem léel határt; 's ha attól nem tartanék, hogy szerencsémnek valamelly méltóbb irígye.... — Irígye? oh, annak, fogadom, nem lesz más, mint szerencsétlen. Tudd-meg, barátom, hogy az asszonyok, ha változnak, negédségből 's ujság-kívánásból változnak; 's képzelhet'd, hogy én túl vagyok mind egyikén, mind másikán. Ha nem ismerném a' férjfiakat, azt mondhatnád, hogy sokat fogadok: de midőn őket feláldozom neked, tudom mit cselekszem. 'S ha megnyugtata-

sodra még ez sem elég, hiszen nyitva egy út előttünk. Neked egy jószágod van alkalmas távolságra Athenától, hová az alkalmatlanok nem jönnek örömeinket feldúlni. Ha bízol magadhoz, hogy az én társaságomban kiállhat'd a' magánosság únalmaid, parancsolj, 's holnap indulunk. — Nem, ugymond Alcibiád, dolgaim még egy ideig itt nem engedik hagyni a' várost. De ha megkötjük a' kötést, szükség e, hogy azt tudassuk? — A' mint neked tetszik; ha azt akarod, hogy tudja a' világ, én leszek a' ki kihirdetem: ha titokban tetszik tartanod, hallgatóbb leszek mint az első Begyes. Egycdül magamtól függvén, 's benned tennemagadat szeretvén, sem nem keresem, sem nem rettegem a' világ' szemeit. Ne erőltessd magad', barátom; tanácskozz' szíveddel, 's ha ajánlásom kedvedre van, vár vacsorám. Menjünk hitünknek bizonyosságúul hívni az öröm' és gyönyörűség' Isteneit. — Alcibiád megfogja az Erigone' jobbját, 's elragadtatva csókolván, ah, ugymond, végre találtam szeretetet, 's ma kezdődik boldogságom!

Elérkeznek a' szerelem' lyánykájához. Valamit az ízlés kedvest és válogatottat talál, hogy az érzéseket egyetemben gyönyörködtesse, mind az öszvegyűjtve látszott az Alcibiád' megbájolására e' pompás vacsorán. Illyen vala az a' palota, a' mellyben Vénus Adónist elfogadta, 's méltó reá, hogy az Amorok itt is töltögessék a' nektárt, hogy a' Gráziák itt is udvaroljanak az ambróziával. Ah, ugymond Erigone, ki hitte volna midőn a' Bacchus' Kedvese' nevét felvettem, hogy egykor azt a' halandót fogom tartani karjaim között, a' ki szépséggel fellyúlhaladja az India' hódolatát! Mit mondok, halandót? Bacehust, Apollót 's Amort együtt bírom benne, 's ez' órában Erigonét, Kalliopét 's Psychét látom boldogságomat irigyleni. Felkoszorúzlak tehát, én ifjú Istenem, szőlővel, borostyánnal 's myrtussal: vajha szemeid előtt én is mind azon kecskek jelenhetnék-meg, mellyeket Kedveseikben azok a' halhatatlanok imádtak, kiknek te ragyogsz ékeikkel! Alcibiád elrészegülve liúságában 's szerelmében, játéknak cesz-

tette ígésző csapodárkodásit, mellyek által magát a' bölesességet is el tudta szédíteni. Diadalmát lantjának ezüst húrjain énekelte. Szerencsáját egybevetette az Istenekével, 's boldogabbnak nevezte magát náloknál, mint barátnéja által náloknál szebbnek találtatot.

A' vacsora után egy szomszéd szobába vezetett, melly el vala rekesztve az Eri-gonéétól. Nyúgodj'-el, szeretett Alcibiád, monda ez neki tőle elválván; vajha a' szerelem csak az én képemet festené elődbe, ha majd elszunnyadsz. Méltóztassál legalább velem azt hitetni; 's ha valami más tárgy talál ötleni gondolatidba, kedvezz érzékenységemnek, 's egy hízelkedő hazugság által hozzd helyre álmodnak nem akart vétkét. — Hogyan, Kedves! monda ellágyúlva Alcibiád; 's te engem az álom' játékos örömeire szorítanál? — Neked, felele amaz, nálam nem lesz soha egyéb törvényed tulajdon tetszésednél; 's énekelve ott hagyá.

Alcibiád magán kívül volt örömeiben. O szemérem! o tisztaság! kiálta; de mik vagytok ti tehát, ha olly szívben találtatik, a'

hol ti nem lakoztok, az a' tiszta, szűz szeretet, melly az egekből szállott alá, megjelkesíteni a' még ártatlan embert, 's díszadni a' természetnek? 's ezen elragadtatásban felkél, meglepni Erigonét.

A' Hetére mosolyogva fogadja Alcibiádot; érzéssel, de nem hévvel; 's úgy tett, mintha szíve csak az Alcibiád' kívánságaitól venne melegülést. Két holnap folyt el ezen boldog örömök' teljességeiben, 's a' leány csak egyszer sem tagadta-meg fogadott érzéseit. De végre közelített a' szerencsétlen nap, melly egy illy igen hízelkedő képzeletet elozlasson.

Az Athénai Ifjúság úntalan' a' közelítő Olympiai játékokhoz való készüléttel foglalatzkodott; 's hogy az egész Haza' szemei előtt melly felette szép elnyerni a' koszorút, azt Erigone olly tüzzel festette, a' Poseidon' játéka' fényességét olly hevesen magasztalta, hogy Alcibiádnak kedve jött, fellépni a' pályára' futóji közzé. De hogy az öröm váratlan' lepje-meg lánykáját, hallgatott szándéka felől.

A' játék' innepén elvál tőle , hogy a' Hippodromusba menjen. Ha ugymond, együüt látnának, mindenfélét húznának-ki belőle; pedig elvégeztük, hogy a' gyanút is el fogjuk távoztatni. De a' játék után együüt leszünk, 's nálad vacsorálok.

Gyűl a' nép, telnek a' székek. Erigone megjelen, 's minden szem függve marad rajta. A' szépek irigykedve nézik, a' rútak bosszúsággal, a' vének sóhajtozva, az ifjak eltelni nem tudó gyönyörködéssel. Az Erigone' szemei, mindenfelé szállongván e' roppant Amfitheátrum' sorain, csak Alcibiádot keresték. Egyszerre a' verőcze előtt látja-meg szekérét és lovait. Nem mert hinni szemeknek: de kevéssel tovább egy Ifjú, szebb mint a' szerelem' Istene 's délcezegebb mint Márs, felhág e' pompás szekérre. Alcibiád! Alcibiád! az ő! Szájról szájra megy' a' név, 's az elszédült leány nem hall egyebet ennél: Alcibiád! a' dísze, a' fénye az Athénai ifjúságnak! Elalélt örömeben. Az Ifjú felpillant reá, mintha Kedvesének isteni segédét kérné a' futásra. Rendbe állanak a' szekerek, megnyílik a'

verőcze, harsognak a' trombiták, a' föld már reng a' vágató paripák alatt, 's porfelleg fogja-bé a' futatókat. Erigone alig lélegzik. Lelke szemeibe költözött, szemei pedig Kedvese' szekerét kísérték túl a' por' habzatjain. Ime nyílás esik a' szekerek közt, a' gyorsabbak haladnak, 's az Alcibiádé közöttök van. A' reszkető Erigone fogadásokat tesz Castornak, Polluxnak, Herkulesnek, Apollónak; 's végre elől látja Alcibiádot; de másod' magával. Lelkét a' félelem és remény függőben tartják. A' két szekér' kerekei azon tengelyen látszanak forgani, azon gyeplőtől igazgattatni a' lovak. Alcibiád kettőzteti tüzet, 's az Erigone' szíve könnyebben piheg; a' másik erőlteti sebességét, 's az Erigone' szíve ismét szorúl; minden csere ellenkező hevületre ragadozza. A' két szekér egyszerre jut-el a' célhoz; de a' másik egy nyúlással megelőzi Alcibiádot, 's egyszerre ezer száj a' Számusi Pisikrates' nevét harsogja. Alcibiád elborítva szégyennel, megfordúl, lesüllyedt fővel, lógó gyeplőkkel, 's kerülte a' helyet, hol Erigone képét fátyolával béd-

te. Úgy tetszett neki, mintha reá volt volna függesztve minden szem, 's pirítaná, hogy olly embert szeret, a' ki magát meggyőzeté. Azonban zúgás támad körülte. Látni akarja mi dolog. Pisikrates hajtotta-visza szekerét azon részen, a' hol Erigone ült. Újabb ok a' pirúlásra. De mint hüle-el, midőn lábainál állván-meg a' szekér, leszálani látja a' győzedelmest, ki a' nyert koszorút neki jó nyújtani. Ezt én néked köszönhetem, Asszonyom, ugymond, 's ímé hódolok vele. Képzeld kiki, ha tudja, azon sokféle indúlatokat, mellyektől az Erigone szíve e' szók' hallására hányattatott. De még élt benne a' szerelem. Nincs mit köszönnöd, felele Pisikratesnek piruló képpel; szívem azt, engedj-meg egyenességemnek, nem néked óhajtotta. — De azért nekem e' dicsőséget még is csak az a' kívánság szerzé-meg, hogy láttodra győzhessek. Ha hát nem voltam is elég szerencsés, bírni óhajtásodat a' pályavívás közben, legalább méltóztassál osztozni velem jutalmában, 's fogadd-el e' koszorút! Ekkor a' legindúlatosbb esdeklé-

sekkal únszoló ismét elfogadni áldozatját, 's a' sokaság csattogó kézzel látszott azt kívánni. A' negédség végre győzött a' szerelem' érzésein; elfogadta a' szerencsétlen ágat, de egyedül, úgy mondta legalább, hogy eget tegyen a' nép' kívánságának; de, ki hinné? mosolyogva! 's Pisikrates ismét fellépett a' szekérre, eltelve szerelemmel 's a' dicsőség' szédítő örömeivel.

Alcibiád, mihelytt első fájdalma csendesedett, bátorítani kezdé magát. Minő gyenge, hiú ember vagy te, ugymond, hogy ezen ennyire törődöl! És miért? mert más még serényebb vagy szerencséesebb kocsis mint te. De látom én, hogy nem ez bánt téged. A' legboldogabb halandónak fogtad volna magad' tartani, ha Erigonének szemei előtt nyerhetéd vala-el a' jutalmat; 's attól félsz, hogy meggyőzve, kevésbé fogsz szeretetni. Ne légy eránta igazságtalan. Erigone nem a' közönséges asszonyok közzé tartozik; meg fogja köszönni, hogy örömet akarál néki nyújtani; a' mi pedig a' dolog' szerencsétlen kimentét illeti, ő maga lesz az

első, a' ki pirítani fog azért, hogy magadat illy csekélység miatt epezted. Menjünk bátran látására. Sőt örvendeznem kellene e' viszontagságon; ez új próbája lesz szép szívének, 's a' szerelem az ő karjai között nekem sokkal szebb diadalmat készít mint a' mitől elestem. Eltelve e' vígasztaló képzetekkel, elérkezik Erigonéhez, 's—a' Győző' szekerét ajtaja előtt látja állani.

Az néki mennyköütés volt. Szégyen, bosszúság, kétségbe-esés rohant szívére. Elalélva alig tudta mit csinál, 's tántorgó lépései minteggy magoktól fordúlnak a' Socrates' lakása felé.

Ez a' jó öreg, a' ki maga is jelen volt a' nézők között, nyájassággal jött elfogadására. A' mint látom, ugymond, neked vígasztalásra van szükséged, hogy kezedből kirepene a' diadalom: de, ugy e, kószáló? ma nem igen fogtalak volna látni, ha elnyerted volna azt? Jó; szívesen látlak én így is; nekem kedves az, ha a' bajban megkeresnek. A' boldogsága' érzésében elmerült szív mindenütt kiömölhet: de a' szenvedők' bizako-

dása édesebb, hízelkedőbb. Azonban azt magad is megvallod, gondolnám, hogy a' Számusi Pisikrates után neked vannak legsebesbb nyargalóid az egész Görög-földön; 's már azt meg kell adni, hogy szép dolog derék embernek, lovakban múlni-felyűl másokat. A' levert Alcibiád meg sem értette a' Socrates' fülánkját. A' Bölcs ábrázatjának elváltozásából vetvén szíve' illetődésére, De mi hát ez? ugymond neki komolybb hanggal; egy gyermekség fog e így megindítani? E' búsongást, e' csüggedelmet alig bocsáthatnám-meg neked, ha egy Országot vesztettél volna is. — Ah, édes mesterem, kiálta Alcibiád, lassanként magához térvén; melly szerencsétlen az, a' kinek érzékeny szív jutott! márvány szívvel bírjon, a' ki ebben az időben akar élni! — Elhiszem, felele Socrates, hogy neked ez a' te érzékeny szíved néha nem kevés bajt csinál: de az érzékeny szív olly derék portéka, hogy nem sajnálhat'd, ha ollykor drágán fizetsz is érte. Azonban hadd látom hát, mi ért megint ez' egyszer?

Al.

Alcibiád ekkor beszélni kezdé, mint járt a' Begyesével, a' gyermek-leánnyal, az Özvegyel, a' Bíró' hitvesével, 's azzal az álnok Hetérával, a' ki éppen most áldozta-fel a' szerencsésebb Kocsizónak. 'S min tudsz te itt panaszkodni, monda neki Socrates, végig hallgatván hosszas siralmait? Hiszen nekem úgy tetszik, hogy téged minden igazán szeretett a' maga módja szerint. A' Begyes példának-okáért, a' gyönyörűséget szereti a' tisztaság' leple alatt; azt hitte, hogy a' mit keres, benned felleli; te azt megtagadád tőle, 's ő kimutatta útadat. Így bánt a' többi is. Mindenike tulajdon boldogságát szerette Kedvesének szeretésében. A' gyermek-leány férjet keresett, kit szabadon 's az illendőség' megsértése nélkül szerethessen; az Özvegy azt ígérte magának, hogy szépségének irigylett diadalmát leli-fel benned; az Areopagíta' felesége egy olly szeretetreméltó 's titoktartó Kedvest, kivel philosophiája veszély 's botránkoztatás nélkül pihenheti-ki magát; ez a' köz örömök' árosa pedig azt a' szép férjfit, kit minden

csudál, minden magasztal, minden óhajt; 's örült, hogy azt bírhatta, ha bár titokban is, kin a' Hazának minden Szépségei készek lennének veszekedni vele. — Hogyan? monda Alcibiád; hát azt csak te is igaznak látod, úgy e, hogy engem egyike sem szeretett tulajdon magamért? Magadért e? kérdé a' Bölcs; ah, édes gyermekem, 's ki verte azt a' bohóságot a' te fejedbe, hogy valami olyt várj? Minden önn-magáért szeret. Maga a' barátság is, ez az olly tiszta érzés, mindég személyes használatokon építi választásait; 's ha ollyat keressz, a' mellyben ez ne találtassék, jobb, ha mingyárt az enyémről is lemondasz. Valóban csudálom, mint szédíti-el az önnszeretet még a' legesebb embert is. Szeretném tudni, mi az a' Magam, mi az a' te Éned, a' mit mással kívánsz szerettetni? A' születés, gazdagság, ifjúság, elmésség, szépség mind merő események. Ez egyik sem vagy Te, 's még is te csak ezek által érdemlesz szeretetet. Az a' te becses Éned, az a' te Magamod csak az a' goromba vászon, mellyre a' drága

hímvarrás tétetett. A' ki ezen tulajdonságokat kedvelli rajtad, felcseréli őket személyeddel. Légyen eszed, ne add magad' olly fejtegetésekre, a' miket senki nem csinál, 's nyúgodj-meg azon, hogy mások, öszvevegyítvén tulajdonságiddal személyedet, szeretetekre méltóztatnak. Én éppen nem nehezelek azért, hogy kényes ízlésed ott hagyatá veled a' Begyest és az Özvegyet, sem hogy a' széplelkű Rhodope 's a' hiú Erigone visszaadák szabadságodat: de hogy Glycérionról lemondál, azt sajnálom; 's javaslanám, térj-vissza hozzá. — Kötődöl! ugymond Alcibiád; ő gyermek, azt akarja, hogy vegye-el az ember. — Jó; hát elveszed! — Ha jól hallok e? Socrates adja nekem e' tanácsot? — Miért nem? ha feleséged eszes és jó, boldog lészesz; ha kaczer vagy durczás, bölccsé téssen; forgassd a' hogy' tetszik, nyerni fogsz benne,

A' NÉGY PALACZK,

V A G Y

A' MÉGARAI ALCIMACHUS' SZERELMEI.

Kár, hogy oda a' Tündérvilág! Az ezer édes örömet nyújtott a' heves képzeletnek, 's a' legszabadosbb mód vala, édes álmokra szenderedni. 'S nem voltak e a' hajdani Napkelet' mennyezetei elnépesedve Géniosokkal 's Tündérekkel? A' Görögök úgy nézték őket, mint közbenjáró valóságokat Istenek és emberek között. Példa reá a' Socrates' biztos Démona; példa az a' Tündér, a' ki, a' mint mingyárt beszéllem, Alcimachust tartotta védelme alatt.

Evergéte Tündér megkedvellé Alcimachust, minekelőtte még világra jött. Ő intézte születésekor csillagzatait, ő kötötte

-meg őtet a' tetszés' ajándékával, a' nélkül hogy elébe szabta volna a' módot, mellyel szeressen. Egész ifjúsága azon elmésség' 's kellemek' kifejtődéseiben tölt-el, mellyeket jóltevőjétől kikészítésül kapott.

Tizenöt esztendő volt, midőn az atyja, egyike a' legelsőbb, 's legtehetősebb polgároknek Mégarában, a' fegyvergyakorlás végett Athenába küldötte. Édes fiam, ugymonda neki búcsúzásakor, te a' világban, a' hová lépsz, sok eszelősre fogsz akadni, kik becstelenül szóllnak az asszonyokról. Ne higj nekik, a' majmoknak! Azért szóllanak rólok becstelenül, mert nem érhatték-el azt, hogy őket becstelenekké tehessék. Én az asszonyi-nemben annyi szép érzést, annyi nyíltszívűséget, annyi igaz voltot találtam, a' mennyit hijába kerestem a' mi nemünkben; 's ennek első példájául mingyárt az anyádat hozhatom-elő. Tégy úgy mint én: keress egy jó nevelésű személyt, ért elmével, jámbor erkölccsel; kinek gondolkozása 's hajlandóságai a' tiédhez hasonlítanak. Kapsz ollyat mindenütt. Eggyezésemen ne aggódj'. Én

jó atya vagyok, csak te légy szerencsés, meg van a' mit óhajtottam.

Alcimachus eltelve ezen intésekkel, elérkezik Athenába. Első látogatását Szelénénél tette, kihez ajánlva vala. Szeléne ifjonta szép és igen kedves volt: még meg volt szépsége, de kedvessége fogyott. Mingyárt az idvezlés' ceremoniáji után, mit keresel te, ugymond neki egy Ezredes, férje Szelénének 's az Alcimachus' atyjának hajdani barátja, minálunk? Illik e magadat az élet' virágában asszonyok közzé temetni? A' rév, a' nyargaló, azok légyenek iskoláid, nem azon hiú gyülekezetek, a' mit szép-világnak hívnak. Elvesznék bosszúságomban, ha látom, hogy fiatal ember érkezik hozzánk. Spártába, Spártába kellene őket innen kergetni!

Alcimachus e' megtámadás' által egészen meg volt zavarva; de Szeléne pártjára költ. Oh, ezen tökéletesen rád ismerhetni! monda a' férjének. Spárta, a' rév, a' nyargaló! 'S mondd-el csak, mit tanulnak ezekben a' te iskoláidban? — Gazdagodni 's verekedni,

felele az Ezredes durván. — Gazdagodni, lám be nemes törekedés! verekedni, lám be mulatságos! Az első, úgy vélném, nem illik fő születésű ifjú-ember' tüzéhez: a' másikat a' nélkül is könnyen megtanúlni. — Nem olly könnyen, nem olly könnyen, Asszonyom, mint gondolod. A' ki kendőző asztalkák körül töltötte ifjúságát, nehezen lesz jó katoná. — Én pedig nem tudok semmit ízetlenebbet, faragatlanabbat, mint a' ki csak verekedni tanúlt. Hát csak azért vagytok a' világon, hogy egymást öldössétek? A' békének szint úgy megvannak a' maga mesterségei, mellyeket tanulni kell, mint a' háborúnak. Nem mindég állatok sereg előtt. — Lánczos, lobogós! hisz' az éppen a' baj! az éppen a' baj! Allana csak rajtam, fejével lakolna minden, a' ki még a' béke' idejében is eltávoznék a' zászlóktól. — Hogyan, édes Úr, 's te tehát azt akarnád, hogy nekünk senki ne maradjon? — Marad, Asszonyom, marad! elég haszontalan van a' hazában. — Gyönyörű! te reánk a' nép' salakját tolod. Oh, az asszonyok ncked sok köszönettel tar-

toznak. — Azt nekik oda hagyom szívesen. — Nem, Uram, mi hú leányai vagyunk a' Respublicának; 's ennek javáért, mint jó polgárnék, örömet lemondunk minden figuráról, melly nekünk nem tetszik; mind azon rettenetes férjféképről, mellyen kilátni, hogy csak ölni vágni tud, 's nem is való egyébre. — 'S azokat a' szépképű emberkéket, a' kik tudnak élni, azokat, úgy e, magatoknak tartjátok? — Minden bizonyjal! — Jó; az Aeropagus el nem múlatja, hogy kedvetekért törvényt hozzon felőle. Fiatál ember, megengedj; a' feleségem nincs eszén. Itt hagylak, mert tovább nem tűrhetem. A' hatalmas Heraklesre, hogy éppen nekem jutott az illy asszony! Más férj meg sem álmodja az illyeket. — Ezt mondván, rájok vágta az ajtót, 's ment.

Hiszen ez felette különös háztartás! monda Alcimachus. Asszonyom, megengedj mérészségemnek; gyakran esik-meg ez nálatok? — Oh igen, monda az asszony finnyásan; mindég, ha valaki van nálam. — 'S hát ha magatokban vagytok? — Néha

dörmög ollykor is, de lassacskában. — De az Istenekre! hogy' tudtál hozzá menni? — A' mint közönségesen mennek; holmi tekintetekre nézve. Egyébaránt ő a' legjobb ember a' világon. Ha megúnatja magát, ellenére szóllok; tűzbe jó, 's dolgára megy. Mindent csinállok belőle, a' mit akarok. Tanácslom, légy tekintettel eránta; barátságát nem kell megvetni; annak sokképpen hasznát vehet'd. Itt sok házhoz vagy e a' jánlva? — Az atyám' közelebbi ismerőseihez, 's azoknak nem nagy a' számok. — Igen jó; úgy annál többször látjuk-meg egymást. Ezt rád nézve óhajtom; mert új világba lépván, a' legeszesebbnek is vezérre van szüksége. — 'S remélhetném tőled e' kegyeséget? — Én, vagy a' férjem; tiéd a' választás. — E' szerint már választottam. — Így múlt-el az első együttlét.

Visszatérvén férje, Te egygy különös ember vagy, monda neki az asszony; hangoz elvadította ezt a' fiatal-embert. — A' kit te örömetst jámborrrá tennél, úgy e? — Érttem, Uram; meg lesz hagyva, hogy ajtómat

zárva lelje. — Nem úgy, Asszonyom, nem úgy; én nem vagyok féltékeny. Ha ifjú korodban nem voltam az, nem kezdem, mikor hervadni indúlsz. — Gyönyörű complimentek! de hozzájok szoktam. Azonban el ne felejtse, hogy neki viszont-vizittel tartozol. Minden bizonnal; én tudom, mit kíván az élet' rendi, 's nem könnyen felejtsem-el a' mivel tartozom.

Más nap' látni ment Alcimachust, 's a' tegnapi kezdte a' szót. Hát mit végzél? ugymond; elpuhult Ifjaink' útját fogod e te is követni? Gondolnám, feleségem reá buzdított. Őrizkedj', őrizkedj', kérlek; nem tölle; mert az ő ideje, hálá legyen érte az egeknek, elmúlt; de a' többtől! Ezek a' legveszedelmesbb Szírenek. Egy pillantatig sincs körüttök az ember bátorságban. Neked állnak, esküsznek hogy szeretnek, hogy örökké fognak szeretni, 's egyet fordúlsz, 's ott hagytak. Úgy bánnak a' férjfiával mint-ha bábjátékjok volna. E' szerint monda Alcimachus, az Athénai asszonyok koránt sem a' Mégaraiak. — A' Mégaraiak? egyyike ol-

lyan mint a' másika! Látom, atyádra ütötél. Az a' szegény együgyű rá merte volna tenni az egész világot, hogy neki a' legszűzebb-életű felesége van. Ha csínoskodott, azért csínoskodott, hogy férjének tessék; ha vendégeket fogadott, hogy a' háznak tégyen becsületet; merő áhítatosságból zárkozott-el a' Parthenonnak egy Hierószával, 's azért költözött egy kerti-lakóba, mert a' nagyvilág' romlottságát megúnta nézni a' városban; 's vaktában bízta magát felesége' hűségére. — Reménylem, arra oka fogott lenni, monda Alcimachus; 's kérlek, hogy az anyám' emlékezetét tiszteld. — A' te anyádét, fiatal-ember? A' te anyád szint úgy asszony volt mint más. Azt gondolod talán, hogy néked mondva csináltak egyet? Ah, ismertem számtalant; 's nem találtam egyet is tökéletesen hívet, ezen az én bohómon kívül; 's ezt is magamnak kellett képzenem. Akaratja ellen csináltam jó asszonyt belőle. De azt a' csalfaságot, azt a' ragyogni-szeretést, melyet vagy a' természet, vagy a' példák öntenek mindenikébe, ki nem tudtam belőle irtani. Fo-

gadam, még próbát tesz', ha elcsábíthat e téged is; egyedül, hogy kikaczaghasson. Nem te volnál az első, kit a' kétségbe-esésig gyötrött. Eggykor az illy apró játékkal töltötte idejét, osztán magamnak beszéllte-el pajkosságait, 's úgy nevetett, mint az eszeveszett. Szerencsére öregszik, 's többé nem olly nagy a' veszedelem!

Alcimachus egy részét az éjtszakának annak forgatásával töltötte, a' mit hallott. Így lévén a' dolog, ugymond, az itt való asszonyok ugyan veszedelmesek; 's azon feltétel alatt szunnyadt-el, hogy őket kerülni fogja.

Evergéte Tündér megjelenék neki álmában, 's így szóllott: Hasonlóbb két dolgot nem képzelhetsz, mint a' férjfi és az asszony. Az a' rossz, a' mit rólok mondanak, egyes eseteket vévén, igaz, általjában nem igaz. Mindenre bízakodni nem tanácsos: de viszont bizatlankodni sem kell minden eránt. Tehát az asszonyokkal bátran társalkodhatol, csak tovább ne ereszkedjél velek, mint illik. Én néked nem adtam semmi cha-

raktert, hogy annál inkább hajolhass a' másoké után. A' szüntelen' maga fejét követő ember nem való társaságba. Te akkor fogsz köz javallást nyerni, ha majd azt mondják rólad, hogy belőled azt csinálhatják, a' mit akarnak. De még az nem elég, hogy tet-szeni tudj; szeretni is kell tudnod, még pe-dig úgy, hogy az sem sok ne legyen, sem kevés. A' szív' érzésének három neme van: a' szerelém, a' szeretközés, a' sze-retet. Az az egész mesterség, hogy ma-gunkat szerencsésekké tegyük, abban áll, hogy tudjuk, mint kell e' három különbö-zéssel élnünk. Azért imhol négy üveg, mellynek csak te fogod vehetni hasznát. Úgy különböznek erejekben, mint színek-ben. A' pirosból akkor iszol, ha forró hév-vel fogsz szeretni akarni; ha csak múlatkoz-ni akarsz, nyúlj a' rózsaszín'hez; a' kéket akkor vedd-elő, mikor nyughatatlanság 's részegültség nélkül akarod kóstolni a' szere-lem' legszebb örömeit; a' fejjert pedig, ha természeti hűlt voltodat óhajtod-vissza. E-

zek után képe, mint egy széljelfoszló köd, elenyészett.

Alcimachus elbájolva ébredt-fel gyönyörű álmából. De melly nagy vala álmélkodása, midőn a' négy palaczkot kezei között látá! Ah, ugymond, ez éppen jókor jó; minyárt megtehetjük rajta a' próbát. Felkél, hálát ad a' gondos Tündérnek, 's Szelénéhez megyen. Az Asszony egyedül volt. Hallom, ugymond, hogy férjem volt nálad, 's képzelem, hogy ismét kifakadt? — O igen. — 'S hogy sok rosszat mondott nemem felől? — Valóban sokat. — De még is hízelkedem vele magamnak, hogy engem számköböl kifogott? — Még pedig csak magadat, a' mi a' hűség' cikkelyét illeti. — Szegény ember! — Hogy hív vagy eránta, a' felől meg van győződve: de azt állítja, hogy annál veszedelmesebb vagy; és hogy irgalmatlanul bánsz azokkal, a' kik szerencsétlenségekre beléd gyúladnak. — Lásza az ember, mint rágalmaz! valóban megérdemlené .... De nem, én magamnak tekintettel tartozom. — Erkölcsöd az ő míve, azt

mondja; 's hogy ő csinált belőled becsületes asszonyt. — Ő? — Ő, igen; még pedig akaratod ellen. — Akaratom ellen? Ez kemény! Jól van; megmutatom én, ki tesz engem akaratom ellen jóvá. — Megvallom, hogy ha neked volnék... 'S engem is olly tűzbe hozott pedig, hogy egy ízben kísértetbe jövék, kikelni az anyámért. — Az anyádért? — Azt merte szemembe mondani, hogy az atyám egy szegény egygyűű volt, 's hogy a' világon minden férj az, őrajta kívül. — A' boldogtalan! mert őtet is illeti a' dicsekedés! De mondom, hogy tekintettel tartozom magamnak. Nem, Uram, én nem vagyok az a' csalfa, a' kinek férjem fest; 's minthogy kénszerít, hogy szólljak, kimondom, hogy nekem szint olly lány szívem, 's talán még lágyabb van, mint akárkinek másnak. — 'S mit csinálsz vele, ezzel a' lány szívvel? — Jaj, hogy semmit! de annyit tsak feltehetsz felőlem, hogy nem az ő kedvéért tartom ridegen. Ha örömöket nem engedek magamnak, az egyedül azért esik, hogy a' férjfiak' makacssá-

goknak 's hálátlanságoknak ne tegyem-ki magamat. Érzem, hogy, ha szeretni fognék, hevesen szeretnék, 's azt fognám kívánni, hogy az szerint szerettessem-vissza. — Ah, hogy ne fognál?—Azt én nem ígérem magamnak; nincs semmi állhatatlanabb, gyarlóbb, mint a' teféléid' szerelme; ti tűzbe jöttök, égtek: de azt a' lángolását a' szerelemnek, azt az elrészegülését, mellyben együtt van mind legfőbb édessége mind mentsége, azt nálatok nem kell keresni. — A' mi engem illet, Asszonyom, tudom én, hol adják azt a' szerelmet, a' mit te érdemlesz; 's volnék csak bizonyos eránta, hogy akarod visszonozni, fogadom, jó dózist vennék belőle. Szeléne mosolyogta az Alcimachus' együgyű voltát, mert neki a' Tündér azt a' gyermekség' tónusát adta, mikor Szeléne körül volt, a' mit a' kokettek annyira szeretnek. — Nem, felele az asszony; illy egyszerre nem szokás lángra lobbanni; 's osztán hiszen mi a' lig is ismerjük egymást. — A' mint magadnak tetszik, Asszonyom, én nem sietek; holnap bővebben ismerkedünk. — De hát

meg-

meglátlak holnap? — Megjelenek bizonyosan. — Jó; hát dél után; érted? Megmentelek azon kedvetlenségtől, hogy férjemet lásd. Magunkban leszünk, nem jó ránk senki, 's okosan szólhatunk.

Alcimachus megjelent a' rendelt órán, 's magával vitte palaczkjait. Szeléne a' legkísértőbb pongyolában fogadta. Lám, úgymonda Alcimachus, a' szépség' privilégiumát! minél kevesebb rajta a' pipere, annál szebb. Szeléne úgy tett, mintha pirúlna. 'S tudod te azt, ugymond neki, hogy e' színlelt érzéssdel veszedelmes vagy? Megeshetnék, hogy hinnék nekik, 's meglenék csalva. — Megcsalva, Asszonyom? 's te azt teheted-fel, hogy én téged' megcsalhatnálak? Én még soha sem csaltam-meg senkit. — 'S rajtam akarsz hozzá fogni? — Nem, esküszöm mindenre a' mi szent! — Minek hát ez a' csapodár beszéd, ez az epedő tekintet? — Te szép vagy, 's én nem vagyok vak; azt mondom a' mit láttok; ebben nincs csapodárkodás. — Valóban, nyugalmad elég világosan hazudtolja

színlét melegségedet. — Ah, ah! akarnád csak! ez az én nyugalmam igen is hamar oda lenne. — Dehogy? 's hogy hát felgyúladj, azt várod, úgy e, hogy felszabadítsalak rá? — Tökéletesen; parancsold, 's meglesz. — Az igaz; te rendes ember vagy e' hideg tüzzel! — Mert ismerem magamat. — 'S hahogy' tehát akarnám hogy szeress? — Azon mértékben fognálak, mellyben kívánnád. — Látom, nem tudod, sem te mire kötelezed magad', sem én mennyit kívánok. — Kívánj, Asszonyom, kívánj, a' mennyit tetszik: bennem meg nem csalatkozol. — Ha hát azt kívánnám, hogy az örültségig szeress? — Az örültségig fognálak, 's még túl rajta; az nekem nem kerül többbe mintha kevésbé kívánnád. — Melly rendes ő ezzel az együgyűséggel! Jó tehát; tehát akarom, hogy szeress; még pedig hogy igen szeress. — Lángolva szeressek? — Lángolva. — 'S té is úgy fogsz engem? — Reméllem legalább. — Az nekem nem elég. — Foglak bizonyosan foglak. — Ez kel-

lett; várj, mingyárt csudádat látod. — Hát hová még? — Tüstént itt leszek; csak egy perczentesnyi várakozást.

A' hiszelékeny Alcimachus félre vonta magát, 's az utolsó cseppig kiitta a' piros italt; 's íme szikrázó szemmel, dobogva verő szívvel, pihegő szózáttal tér az asszonyhoz. Oda az a' hideg csapodárkodás, oda az az üres csevegés, melly elébb szakadatlanúl folyt ajakiról. Szavai tüzesek lettek, ragadozók, velősök. Szaggatott, fuldokolva ejtett hangzatok pótolták-ki, a' mit nyelve meg nem magyarázhatott, 's heves rándulások 's a' legéledtebb pántomíma mondasait. Alig ismerhetett a' lángoló ifjúban a' gyermek Alcimachusra, kin elébb csak mosolygott, 's meg nem foghatta e' hirtelen változást. Szeretett volna kételkedni, félni, tartózkodni; hijába! szíve elolvadt, szemei kápráznak, az ész elhagyja, 's egy perczetés múlva azután azt lehetett mondani, hogy ő is ivott a' piros italból.

Így folyt-el két holnap, olly örömekek alatt, mellyeket minden erőlködések mellett alig

tudtak mérsékelni, hogy vele szemet ne szúrjanak. Az Ezredes meg nem szűnt pírítgatni Alcimachust, hogy magát felesége által megkapatta. Megmondtam, kis bohó, megmondtam, ugymond; de nem akarád hinni. Köszönd magádnak; én részemről szeretem, hogy így járál. Veszítsd-el magad' körülte; mert mit is tudnál tenni jobbat? Alcimachus bosszút állott az Öregen fülánkjaiért, valahogy' csak tőle kitelhetett. De tüze nem visszonoztatott többé; napról napra látá húlni a' Szeléne' szívét. Szeléne neki az vala még, a' ki volt: de ő nem vala az többé az asszonynak. Érzette, hogy el kell szórnia magát, hogy vissza kell térnie a' világba, mellyet Alcimachusért oda hagyott volt. Alcimachus megsejdté a' változást. Oda lett, látván, hogy az asszony mindenben lél múlatságot, holott ő csak benne él. Kedvetlenné lett, nyűgössé, gyanakodóvá; 's olly dolgokat követett-el, hogy az asszony nem tűrhetette tovább, 's kiadta neki a' búcsút.

Úgy vagyon, ezt mondá neki az asszony; szerettelek; elment volt az eszem;

de magamhoz tértem megint. Kövessd példámat. Hiszen az sehol sincs megírva, hogy a' szerelemnek addig kell tartani, míg kidől a' hosszú állásban. E' világon minden múlandó; az a' szerelem is. Mikor fogyni kezdett, veszekedtél; most mikor elaludt, nem lelsz nyugtot; sajnálom, de nem segíthetek. — Hogyan? hiteszegett! álnok! állhatatlan! — Szidj a' hogy' tetszik; ki tudja? talán enyhül általa fájdalmad. — Ah, irgalmas egek! mint bán velem! — Mint gyermekkel, a' kinek minden szabad. — 'S hová lettek azok az esküvések, mellyekkel száz meg' száz ízben fogadtad, hogy az utolsó lehelletig fogsz szeretni? — Gondolatlan esküvés, mellynek nincs semmi ereje; bohó, a' ki teszi, bohó, a' ki épít rajta! Én asszony vagyok, 's úgy szeretek mint asszony; a' te hibád, ha azt vártad, hogy a' természet csudát szül kedvedért. — Alcimachus a' hajait tépdelte mérgében. — No's, ugymond, mi lesz ebből? Azt hiszed, hogy jobban fognak szeretni, ha kopasszá teszed magad?

Alcimachus, hallgass, kérlek! Én szánlak, én barátnéd maradok. — Kegyetlen! 's én barátságodat, szánásodat kérem talán? — Egyebet én nem adhatok. De mondd-meg hát, kié a' hiba? azé e, a' ki megszűnt szeretni, vagy azé, a' ki tetszeni szűnt-meg? A' processus még ki nincs csinálva, 's nem is igen lesz egygy-hamar. Míg ki lesz, tórd békével bajodat, 's végy erőt rajta, a' hogy? lehet. — Veszek, háládatlan, veszek! monda, félre menvén, hogy üvegeihez nyúljon; 's nem lesz talán szükség mondanom, hogy a' fejrhez nyúlt.

Gyúladt vére eggyyszerre elaludt az ital után, 's feje kiderült. Valóban, Asszonyom, ugymonda a' legnyúgodtabb képpel, nem volt eszem az elébb, neheztelni. Szeretők valánk, 's barátok vagyunk. E' világon mindent jó próbálni. A' szerelem merő hideglelési forróság; eggyyszer oda van, 's az ember maga sem tudja mint járt. A' kik egymásra úntak, nem tehetnek okosabbat, mintha kétfelé térnek. Te engem addig szeretted, a' míg lehetett: miért kellett volna magadat

erőltetett szerelemmel gyötrened? Élj szépséged' hatalmaival, 's gyűjts új hódolókat. Nékem elég szerencse, hogy számokban lehettem. A' sor mostan mást ér; kívánok szerencsét hozzá.

Szelénét bántotta ez a' hideg búcsú. Ohajtotta, hogy a' fiú leljen vígasztalást: de nem illy hamar, nem illy könnyen. Mindent megfontolván, elhitette magával, hogy az a' csendesség, mellyet mutatott, színlelt nyúgodalom volt; 's azt mondta egy barátjának, hogy a' szegény gyermek egészen oda lett, hogy ő szörnyen rettegett miatta, 's alig tudta annyira hozni, hogy bánatjában erőszakos lépésre ne vetemedjék.

Más nap' a' dőzsölő Alcippnál vacsorált, Athenának legszebb asszonyaival. Bízást! monda magában; a' piros üveg ki van ürítve; de ha megtölti is a' Tündér, veszek-el ha számhoz viszem. Ah! kiálta, midőn belépett a' palotába 's meglátta a' vendégeket, eresszük a' fantazia' kéjére magunkat, 's éljünk azzal, a' mit a' szerencse ad! elfordúlt, felhajtá a' rózsaszín' italt; 's íme

tekineteli 's vágyódása egy szép tárgyról más szebb tárgyra szállonganak, 's eggyen sem állapodnak-meg.

A' táblánál egy szöghajú lányka mel-
lé esett, kinek lesüllyedt szemei rend kívül
való szemérmes 's félénk voltot árúgattak.
Szíve dobogni kezdte a' lányért. De a' más
oldala feiől egy szép barna ült, olly ele-
ven színekkal, olly dévaj lélekkel, melly
fellyülhalad minden képzeletet. Örömet
amart akarta volna, de ez szertelenül meg-
tetszett; 's mindent eggyüvé vévén, a' szög-
hajú lányynak adta volna az elsőseget, de
eggy magam sem tudom mi a' barna felé
vonta. Ez a' magam sem tudom mi elintéz-
te választását. A' legcsapodárbb nyájassá-
gok által éreztette véle diadalmát: de a'
magahitt leány mind azt, a' mit Alcimachus
tett és mondott, úgy fogadta, mint tarto-
zott hódolást, 's nem is láttatott ügyelni
reá. Ez a' kevély bánás ingerlette Alcima-
chust. Elkapva a' tetszeni-kívánás által,
ő lett a' vacsora' öröme; őbelé tapadt min-
den szem, minden fül. Korinna vette észre,

hogy irigylik diadalmát. Végre maga is látszott érzeni annak érdemét, 's egy pár kedvező pillantása reményt támasztott új barátja' szívében.

Az eloszlás' órája beáll; felkél Korinna, 's Alcimachus követi. Te tehát méltóztatól elkísérni? monda a' leány, elfogadván karját; érzem, melly örömöktől fosztod-meg érttem magadat. Alcimachus esküdt, hogy nem, a' legkissebbitől is.— Megengedj; hisz' a' legszebb asszonyoktól vonlak-el, 's az valóban igen szép diadalom. — Csak futólag láttam őket, 's igaz, hogy nem-rútaknak tetszettek. — Nem-rútaknak? te fősvény vagy dicséretidben. 'S hogyan tetszék Ti-mandra? ő is csak nem-rút e? Azok a' szép nagy szemek, az a' szép orr, szép ajkai 's deli sűgár termete — szólj, ha nem olyan e velek, mint egy Istenné? — Igaz, mint a' felséges Júnó! — Alcimachus, te gonosz is tudsz lenni, a' mint látom. Hát Chrysis felől mit mondasz? azzal a' bágyadt tekintettel, melly szerelemért látszik sóhajtozni. — Igen; ha festenem kellene, így fognám

az elmúlasztott Alkalmatosságot. — Elmúlasztott Alkalmatosságot? ez a' szó irgalmatlan! El nem mondom másnak, mert felkapódnék. Reméllem hát, hogy a' Philoxén' bájos félénkségének fogsz igazságot engedni: az a' csak-nem ált'tűnő fejjérség, az az olvasztó pillantás, az a' mosolygani nem merő száj, melly olly szépen mosolyog — 's mit mondasz őreá? — Hogy csak lélek' híjával van. — Úgy? most látom, miért igyekeztél te kölcsönözni neki a' magadét. — Megvallom, hogy ha te nem lettél volna, ő nyerte volna el az almát. — Ah, 's mit ért volna vele? hisz' az a' gyermek merő fagy; nem képzelhetni fásabb teremtetst. — Azi láttam; 's első tekintetem, mellyet magára vont, utolsó is volt egygy úttal. — Ne mondd azt; hiszen csak kevéssel az előtt is, hogy felkötünk, szemeid rajta függtek. — Úgy csudáltam, mint a' szép' viaszképet. — Szép viaszképet, ha úgy akarod: csak hogy mások azt mondják, hogy ennek a' te szép viaszképednek, hogy tetszhessék, igen nagy szüksége van a' leplezetre.

Azonban míg a' vacsoránál látott asszonyokon végig tartják a' mustrát, elérkeznek a' Korinna' lakásához. Nem tetszik feljönöd eggy-kevéssé? monda Alcimachusnak; még nem nagy az idő; beszéljessünk. Alcimachus kapott a' szerencsén. Tudta a' Tündér mit csinál, midőn neki annyi rágalmazást sugallott. Szép asszonymak nem mondhatni kedvesbb magasztalást, mint midőn azokat szállják, a' kik vele öszvemérkeznek; 's itt Korinna jól kikapta a' maga részét.

Most már azt szeretném hallani, mi jót 's mi rosszat tartasz énfelőlem? mondá Korinna. — Mi rosszat! hiszen te nem engedsz az embernek szabadságot, azt rajtad megsejditeni, ha benned van is valami. Személyedet bájolás vészi-körül; 's ez az áltató fény, ez a' csillámló elevenség, magát a' rútat is szépnek vétetné. Téged meglátni, elvakúlni, elrészegedni, magamon kívül ragadtatni eggy volt. Légyen ez ígézet, légyen őrjöngés, 's minden a' minek akarod, elég az, hogy oda vagyok; 's eggy szavad

a' legszerencsésebb halandóvá tehet, vagy a' legszerencsétlenebbé. — De ne hát! kiálta az asszony, látván, hogy Alcimachus lábaihoz veti magát: alig látsz-még, 's én azt higgyem, hogy szeretsz. 'S hogy' tudhat'd te, ha én érdemlem e ezt a' te szeretetedet? hogy' tudhat'd, ha visszonozhatom e? — Nem tudom, Asszonyom, 's nem tudhatom. Meglehet, hogy te a' legkegyetlenebb, leg-hálátlanabb, leghitetlenebb asszony vagy. Ez a' szép külső, ezek az isteni kecsék kőszívet rejthetnek-el. Tartok ettől, de reá vetem magam'; 's ha a' veszély még nagyobb is, többé nem áll hatalmamban, hogy kikerüljem.— Ah, most ismerék reád, Alcimachus! most látom, melly igen igaz, a' mit nekem felőled mondtak. Te vagy a' legveszedelmesebb férjfi, 's a' kit leginkább kellene rettegnem. — Hogy' azt? 's hát mit mondtak neked énrólam? — Hogy te csupa indulat vagy; pedig az ollyannal lehetetlen boldogúlni. Úgy szeretsz mint a' dühödött, 's szint olly mértéktelen viszontszeretetet kívánsz, 'S ha kevésbbé szeretnek mint neked

tetszik, nincs sem vége, sem hossza szemre-
hányásidnak; zsémbes lészesz, nyugös, gya-
nakodó; sem azt nem tudja az ember, hogy'
adjon-ki rajtad, sem azt nem, hogy' fogad-
jon-el. — Megvallom, Asszonyom, egykor
meg volt bennem az a' bolondság, de már
kigőzölögtem. Most bátran elfogadhatnak;
ha kell előre aláírom obsitomat. — Uram, itt
nincs helye a' tréfának; én azt tartom, hogy
a' szerelemnek a' szabadság a' lelke. Sza-
badság nélkül a' választott Kedves annyi vol-
na, mint férj; 's igazat mondván, így ma-
radni özvegyül, nem volna a' legbúsabb
gyász. — Asszonyom, én tudok élni; bát-
ran rám bízhat'd magad' — Ha hát valaki
gyengülni érzené magát, megígérnéd e neki,
hogy lárma nélkül elállasz, mihelytt ezt fog-
ja mondani: barátom, szerettelek, de többé
nem szeretlek? — Minden bizonnal; bízvást
megtehet'd próbáját. — Annyi mint az! De el-
ne felejtse, hogy én csak addig ígérem, hogy
szeretni foglak, míg nekem tetszeni fogsz.
A' mint látom, monda Alcimachus, itt
hasznát vesszük a' fejer palaczknak! Nem

vala igaza; a' rózsaszín' ital' ereje magától eloszlék. Még Korinna mellett múlatott, 's íme azon Szépségek' képei, kiket az Alcipp' vacsorájánál látott, már képzelete elibe tűntek. Imhol ez itt eleven, ugymond; de abból is áll mindene. Semmi érzés benne, semmi kényes ízlet; úgy cseréli a' szeretőket mint a' pántlikájit. Jőjön más valaki, 's múlatgassa tréfájival, mingyárt haza küld. Nincs jó dolgom, hogy reá vesztegetem sóhajtozásimat. Jobb lett volna a' szép szóke mellett maradnom, a' ki rám azokat az érdeklő bágyadt pillantatokat lövellé. Korinna rosszul szóllott Philoxén felől; jele, hogy Philoxénben érdem van. Neki nincs elevensége: de melly öröm lesz majd, elevenné tenni! A' vígtermészetű asszony mindennek víg: ez csak nékem lesz az. Hadd megyek hozzá; mert én magamnak nem örömet mutattatnám-ki az útat. Tanúlja-meg, kivel van dolga; 's hogy más szint úgy bánhat vele, mint ő akara énvelem.

'S íme most Philoxénnek mondogatta azt a' sok csapodárságot, a' mit azelőbb Korin-

nára vesztegetett; csak hogy itt több tartózkodással. Lehetetlen! kiálta hideg csudákozással Philoxén, 's te igazán szerencsétlen lennél, ha nem fognálak szeretni? — Nem képzelhet'd, melly igen szerencsétlen. — Azt én nagyon sajnálom, mert én szeretni nem tudok. — Ah, szép Philoxén! 's te e' bájosló mosolygással, e' lágyúlt tekintettel, ezzel a' hanggal, melly a' lélekig hat, nem ismeréd a' szerelmet? — Valóban nem ismerem. — Hát ha én megismertetnélek vele? — Azal nagy kedvem' töltenéd, mert igen vágyok ismerni. De már sokan próbálták, 's egy sem boldogúlt benne. Maga a' férjem sem volt szerencsésebb. — A' férjed? azt örömet elhiszem. De, szólj, voltanak e' szeretőid? — Oh sokan, 's egyike szebb a' másikánál. — 'S tetted e' őket szerencsésekké? — Nem tettem; mindenike azzal vádolt, hogy nem szeretem őket. Én nem tehettem róla, mert én mindent elkövettem, a' mi rajtam állott; de a' dolog nem ment. Képzeld, néha négyet is tartottam egyszerre, hogy a' négy közt

kapok talán egyet kettőt, a' kit szerethetek; de az mind hijába volt.

Lehet e illy ártatlanúl-eggyűgyű terem-
tést látni! kiálta magában Alcimachus, 's
örvendett közelítő diadalmán. — Csak bát-
ran, gyönyörű lányka, ugymond, meglát'd,
hog्य szeretni fogsz! — 'S reméled azt? —
Reméllem; a' te szíved érzékeny. — Érzé-
keny? igen; így, amúgy: de az eggyszerre
oda van. — Az valami nyavalya lesz. Mondd
-el, kérlek, nem nyújtottál e áldozatokat a'
Szerelem' templomában, hogy az Istenné
gyógyítson-meg? — Férjem nyújtott gyakor-
ízben, de nem volt haszna; olly hidegen
lelt mindég, mint azelőtt voltam. — De hát
miért nem vitt magával? miért nem a-
vatott-bé? — Avatott? mit tész' az? —
Akarod, hogy mutassam? monda Alcima-
chus, holmi szabadságokat vévén-ki magá-
nak. — Csendesen, édes Úr, csendesen! hi-
szen te úgy tészesz, mintha szeretnének eggy-
mást; pedig még attól távol vagyunk. — De
hát hogy' legyenmeg, ha magunk nem igyek-
szünk rajta? azt addig kell próbálnunk, míg
eggy-

egyszer meglesz. — Eleget próbáltam, de haszontalan'; eleinte magamnak is úgy tetszik, hogy szeretek, de osztán látom, hogy nem szeretek. Jobb bevárnom, míg eljő magától; ha eljő, tudodra lesz.

Alcimachus mindennap új meg' új előmenetelt tett a' hideg Philoxén' felmelegítésében, de még nem vihette oda a' hová akarta. Hogy tűzbe hozhassa képzelődését, kérte, jelenne-meg egy innepen, melly Vénusnak tiszteletére fog tartatni. Az asszony megígérte; de kikötötte, hogy bé ne avatassék. Más nap' az illendőség miatt külön jelentek-meg a' szent ligetben. A' legszebb Szűzek és Ifjak, Grátziákká 's Amorokká öltöztetve, hymnusokat éneklettek az Istené' tiszteletére, 's lantok' zengése alatt tárczoltak a' fák között, mellyek a' templom' udvarát szent árnyék alá veszik.

Philoxén hamarább jelent vala meg. Ah! monda Alcimachusnak, régen kereslek mindenütt; igen jó híreket hozok: az Istené' megelőzte kívánságainkat; úgy tetszik, igazán kezdelek szeretni. Almomban téged lát-

talak. Te olly mérész voltál, 's én hevülni érzettem szívemet. — Derék! de osztán? A' többit vacsorakor. — Vacsorakor? monda andalgó képpel Alcimachus, 's szemeivel az innep' pompáján kalandozván. Vacsorakor? igen, megfogok jelenni.... Ah, melly gyönyörű lyány az a' Tánczosné! 's az a' másik, minő kellemmel énekel az! — Magunkban leszünk, érted? — Igen; jó! be szeretném tudni, ki az a' szép Tánczosné? — Alcimachus, te nem hallod mit mondok. — Sőt igen; hallom jól; de valakit nézek, a' ki megmondhassa.... Ah, Lysiás, egy szóra! Mondd-el csak, ki az a' gyönyörű gyerek amott? — Az Melissa, felele Lysiás; én vele vacsorálok. — Vele vacsorálsz? ma estve? — Ma estve. — Ah, be igen kívánnék ott lenni! — Az nem lehet. — Oh, kérlek barátságunkra, kedves Lysiás! — Hiszen te egészen meg vagy tévedve, monda az elhült Philoxén; te nálam vacsorálsz. — Úgy akartam, igen: de hamarább ígérkeztem volt Lysiáshoz. Nékem szent a' szavam, 's azt a' világért sem vonom-vissza.

Az estvét tehát Lysiásnál töltötte. Eggyütt vala Melisszával, imádásra-méltónak lelte egygy fertályig, azután ízetlennek. Onnan Eücharishoz ment; akkor estve halálisan szerelmes volt belé, más nap' rá únt. Megúntam ezt az örök szállongást! ugymond kifakadva. Új kívánság minden pillantatban, 's nincs egygy is, melly eltöltse szívemet. Az igazi kínja a' Danaidáknak! Félre velek, az érzésnek azokkal a' lidérczeivel, melyek olly hirtelen fellobbannak 's elalusznak, hogy meg sem tudok miattok pihenni. Igyunk egygyet esztelenségünk' eloltására. Ezt mondván, kiitta a' fejér palaczk' elixírjét. — Már csak a' kék palaczk' maradt-meg, 's boldogsága attól függ, hogy ezzel fog e élni tudni.

Alcimachus a' Philosophiát az Academicus Aristionnál hallgatta. Aristion megholt, 's egygy első karú szépséggel 's szeretetre legméltóbb szívvel ragyogó özvegyet hagyott maga után. A' hú tanítvány kötelesnek tartotta magát, segédjére kelni tanítója' hátra maradt hitvesének. Theiéz azt a' legnemesbb büszkeséggel toltta-el magától. Nékem, ugy-

*

mond, kevés vagyonom vagyon: de kívánságim még kevesebbek. Férjem egy igen nagybecsű birtokot hagyott rám: a' közép-szerűség' szeretetét, 's hogy kevésse be tudjam érní. — Az illy gondolkozású fiatal és igen szép személy érdemes tárgya volt a' legérzékenyebb állandó szeretetnek. Ideje már egyszer, monda Alcimachus, hogy a' kékszín' palaczkhoz nyúljak.

'S íme ereiben egy eleven, de szelíd melegség terjedett-el. Ez nem a' fantaziák' nyugtalansága, nem a' passziók' lángolása volt; ez most egy gyönyörűséggel eltölt felhevűlet vala, a' legédesebb előérzése a' boldogságnak. Égett érte, hogy Thelézé lehessen; vagyonját, életét, lelkét óhajtotta közössé tenni vele; 's végre el nem tudván csendesíteni lángjait, kéri, hogy jobbát fogadja-el. Theléz nem marada érzéketlen' a' tiszteletnek 's szeretetnek ezen jelensége e-ránt. Te igen szép jelét adád itt, ugymond neki, lelked' nemességének, midőn engem jobboldal megkínálsz. Érdemessé akarom magamat reá tenni, 's el nem fogadom. Nem

volnék az, ha elfogadnám. Haszontalan' mondotta ő, hogy felel atyja' megeggyezé- séért; hijába csinált neki vétket jobbjá' meg- tagadásából; hijába ijesztgette azzal, hogy egykor vádolni fogja magát, hogy őtet sze- rencsétlenné tette: az asszony tántoríthatat- lan maradt végzésiben.

Azonban Theléz számtalan könyűket húllatott magánosságában. Az a' leány, a' kit gyermeksege olta nevelt, látta fájdalmát, mellytől emésztődött, 's nem tudta okát ta- lálni. Férje' elvesztén síránkozik e? Mit tudna egy fiatal és szép asszony egy phi- losophus férjet így siratni? az a' szolgáléány előtt nem látszott hihetőnek. Asszonya gya- kor ízben írt egy Argószii polgárhoz, 's min- dég mély sóhajtásokat sajtólt-ki mellyéből a' válasz, mellyet onnan vett. Kíváncsiság vagy hűség végre egyikét a' Theléz' leve- leinek felbontatá vele. Az íme így volt írva:

„Uram! ha nem ércz a' szíved, meg kell lágýúlnia egy boldogtalan asszony' fájdal- mitól, a' ki kész kiontani vérét, ha azzal atyja' szabadságát megvásárolhatja. A' fér-

jem, Aristion, kinek én nem szégyeltem megvállani, hogy léteimet sklávtól vettem, mindent elkövetett, hogy ezt a' régen-siratott atyát nekem visszaadhassa. De minden igyekezete hasztalan volt, kitanúlni hollétét. Végre azt a' hírt veszem, hogy a' te hatalmadban vagy; de a' legszegényebb környülállások közt veszem azt. Pénzzé tettem mindent a' mim maradt, de még igen is sok híja annak, a' mit váltságául kívánsz. E' szerint egyedül egy mód maradt-fenn kívánságom' elérésére; hogy magamat cserébe adjam néked sklávul az atyámért. Nem illik, hogy én szabad legyek, holott az atyám lánczot hord. Én még ifjú vagyok: őtet elgyengítették esztendeji. Az én szolgálatom neked több hasznot hajthat, mint az övé. Kezeim meg fognak keményedni a' munkára, 's szívem túrni 's szenvedni megtanúlt. Ha akartam volna élni azon alkalmatossággal, mellyet nékem ifjúságom nyújt, ámítgatni a' férjfiakat, nem szorúlnék e' rettenetes kéntelenségre, de a' rabság kevésbbé gyalázatos mint a' véték, 's én nem késtem választani.'

A' leány, ellágyúlva a' szánakozás és tisztelet által, a' levelet Alcimachusnak vitte. Ah, kiálta ez elfojtódott szívvel 's könnyűktől ázó szemekkel, ez tehát az oka, hogy jobbomat el nem fogadá! Ó skláv' gyermeke. Mit tesz az? Pirúljon a' szerencse, hogy thrónuson nem ül. Melly gyermeki hűség! melly nagylelkű szeretet! 'S Theléz, te skláv lennél? te lennél skláv, Theléz? Nem! soha nem! — Kénszerítlek a' nagy Istenekre, monda a' leánynak, tartsd magadban e' titkot. Én indulok; asszonyod' könyűi fel lesznek szárasztva, 's a' te hűséged nem marad jutalom nélkül.

Alcimachus elérkezik Argószba, 's a' Theléz' atya szabad. Az az Idegen, a' ki érette lefizette a' váltságot, pénzt ad neki, a' mivel Athenába utazhasson, 's így szólla hozzá: megfogod látni Thelézt; 's szabadságot az ő gyermeki hűségének 's tiszta erkölceinek köszönhet'd. Tőle függ, hogy magát és tégedet boldoggá tegyen. De ha az a' szolgálat, mellyet tőlem vészesz, kedves néked, ígérd-meg, hogy rá bírod tiszte-

letre-méltó lyányodat, hogy születése' szerencsétlen voltát az előtt, a' ki jobbjá után törekedik, titokban tartsa. Én azt jól ismerem; felette becsüli lyányodat; neki irtóztató lenne, látni pirúlását. Ha pedig jóltevőd öszve talál akadni veled, zárd-el magadban háládatosságod' érzéseit. Őneki elég tőled ismertetni. — Hogyan? monda fuldokló szózattal az Öreg, 's az én lyányom nem fogja e ismerni a' kezét, melly lánczaimat feloldotta? — Nem; monda Alcimachus; mentsük-meg Thelézt azon kínos pirúlattól. Némelly kötelesség megalázza a' lelket; hagyd-meg te az övének a' maga nemességét, szabadságát. Az Öreg mindent ígért megmentőjének.

Elérkezik Athenába. Lyánya elájúlt, midőn meglátá. Oh atyám! ugymond, melly Istenség ád vissza az én sírásimnak? Urad' fősvénysége meg engedte e magát végre lágyítatni? — Igen is, lyányom, felele az Öreg, tudom én, hogy én a' te kegyességednek köszönhetem szabadságomat, életemet,

's azt a' már nem remélt örömet, hogy karjaid közt halhatok-meg.

Alcimachus, azonnal hogy visszaért, mind azzal a' mit a' szerelem édest mondhat, únszoló Thelézt, hogy eggyezzék-meg öszvekeléseken. Az Öreg intette leányát, hogy egykori alacsony állapotjokat tartsa örök titok alatt. Nem, felele ez neki teljes elszánással; azt megvallani nincs olly gyalázatos mint eltitkolni; a' ki szövetségem után vágy, meg is hallja tőlem, ki vagyok.

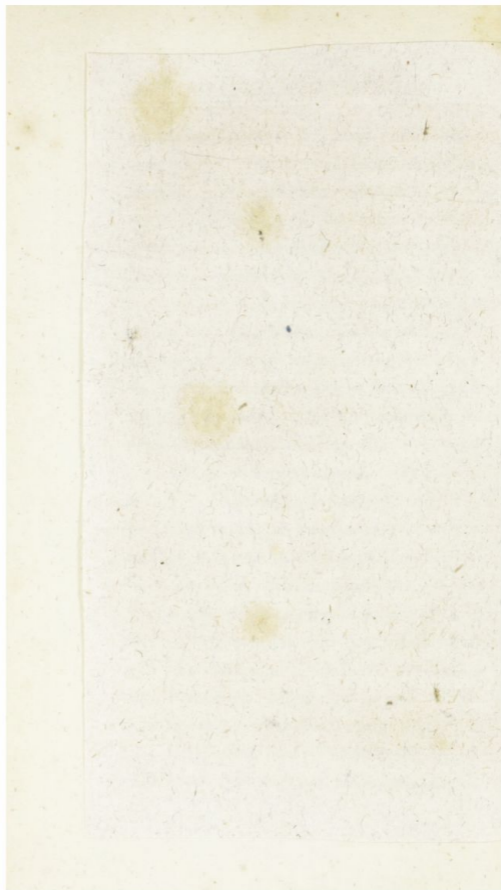
Azt akarod tehát, ugymond Alcimachus-hoz, hogy neked szívemet felnyissam? Míg szerencsétlen voltam magamba zártam gyötrelmimet: de te érdemes vagy reá, hogy részt végy örömeimben. A' Végezés engem skláv atyától hagyta születni. Engem kivontak ebből a' megvetés' állapotjából: de az atyám benne senyvedett. Eggy jóltevő Istenség végre visszaadá őtet nekem; szabadon van, itt van, 's megfogod látni. Azonban előbbi állapotunk' mocska eltörölhetetlen; 's elbeszélni neked, kik vagyunk, annyi, mint egy úttal azon változhatatlan vé-

gezésemet is kimondani, hogy nekem sem a te tekinteted, sem az én háládatosságom nem engedik, hogy kérésedet teljesítsem.

Te engem kegyetlenül bántasz, Asszonyom, felele Alcimachus az elkeseredés' és szerelem' legérdeklőbb hangjával. Tőlem tehát nem kell e annyit várni, mint a' mit Aristion tett? Hát őelőtte titokban tartottad e születésed' alacsonyságát? Bizonyosan nem. Gondolt e ő a' történetnek 's köz vélekedésnek igasságtalanságával? Én tanítványa vagyok Aristionnak; az ő tanításai nékem mélyen szívembe vannak vésve. Gyalázat e nékem, az ő példáját követnem? Vagy arról kételkedel talán, ha bennem van e az ő követésére elég erő? — Nem arról kételkedem, felele mosolyogva az asszony; csak okosságot kívánok többet; mert csak annak vagy híjával. Aristionnak volt ideje, ismerni magát: te nem vagy az ő korában, hogy magadért felelhetnél. Megmentelek attól a' kéntelenségtől, hogy lépésedet megbánd.

Alcimachus, nem remélvén többé semmit Thelésznek győzhetetlen állhatatosságától,

Baillart del.

Bouillon sc.

térdre ömlött előtte, hogy könyörületességre lágyíthassa. 'S íme e' pillanatban nyílik az ajtó, 's a' megszabadított Öreg belép. Mit látok? ah, lyányom, ez ő! ez ő! .... De egyszerre emlékezvén a' tilalomról, meg-némúlt, szabadítójára szegezte szemeit, 's könyűk öntötték-el arczatját. Hogyan, atyám? monda az álmélkodó Theléz, 's te ismernéd őtet? Úgy mondád, hogy ez ő. Mit tész ez? Szólj, mit tett? Hol ismerted őtet? — Alcimachus, te süllyedt szemekkel állasz, te pirúlsz; az atyám ellágyúlva néz reád! Ah, értelek mind kettőtöket; atyám, téged ő váltá-meg, én az ő kezeiből vettem az atyámat! — Igen is lyányom; ő az én jótevőm. — 'S ezt fogadtad te nekem? kérdé Alcimachus a' lábaihoz rogyó Öreget. — Bocsáss-meg, felele az Öreg; szívem tele volt; a' lyányom megértett; én róla nem tehetek. — Jó; ha hát már tud mindent, ez a' te kegyetlen lyányod, jer, kénszerítsd, ne úzzön a' kétségbe-esésig; jobbját kérem; szívét kérem jutalmául annak, a' mit tőlem vett. A' sírásig lágyúlt Öreg feddeni kezdé lyányát há-

ládatlansága miatt, mellyről szíve semmit nem tudott; 's megfogván reszkető kezét, szabadítójának jobbába zárta.

Atyádnak kell tehát köszönnöm e' kezét, mellyet magad megtagadtál tőlem? mondá olvadt szívvel Alcimachus, 's megcsókolván azt. — Légy nyugtan, felele Theléz mosolyogva; kezemet, igen is, az atyámnak köszönhet'd; szívem régolta tiéd volt.

Alcimachus', elrészegülve boldogságában, a' nap' hátra lévő órájít arra fordította, hogy más nap' Mégara felé indulhasson. Éjtszaka' a' legédesebb álomban ismét megjelené néki a' Tündér, 's így szóllott: Légy boldog, Alcimachus; szeress nyugtalanság 's bírij únadék nélkül; érd-el a' mit kívánsz, 's csinálj sok irígyet, de te soha az ne lehess! Ezt nem tanúság gyanánt mondom neked: szerencsédet hirdetem vele. Te a' tökéletes boldogság' kútfejéből ittál. Bőven osztom én a' piros és rózsaszín' palaczkimat: a' kékeimet kedvenceim' számokra tartom.

A'

SZAMNIUMI MENYEGZŐK.

Hagyjon részt alkotványaiban az asszonyi nemnek minden Törvényszabó, ha a' férjfiak' szívével bírni akar; fűzze-össze javokat a' törvény' és erkölcsök' tekinteteivel, 's a' virtust és dicsőséget vesse a' szépség' és szerelem' gondjai alá; e' fortély nélkül munkája nem lát sikert.

Tudta ezt Szamnum, az a' hadakozó kis Republica, a' ki a' nagy Róma' bajnokseregét a' gyalázat' járomfája alá hajtotta, és a' ki ezzel sok ideig vetekedett az elsősen. A' Szamnist katonává, hazafivá 's minden próbát kiálló jó-emberré az tette, hogy ezen tulajdonságoknak a' szeretetre legérdemesebb leány volt bérül rendelve a' törvények által.

A' menyegzők' napja minden esztendőben azon temérdek téren innepeltetett, melyen a' katonai gyakorlások szoktak vala tartatni. Ekkor mind az az ifjúság, melly fíj csemetéket sarjazhatott a' hazának, felgyülekezett. Itt választák-meg a' legények a' magok hitveseiket azon rang szerint, mellyet nékiek tetteik 's magokviselete nyert a' haza' évkönyveiben. Könnyű képzelní, melly triumfus volt ez azoknak, a' kik győztes Ifjú által választattak; 's a' szerelem és büszkeség, ez a' két hatalmas ingerje az emberi szívnek, mint buzdíthatták őket virtusra, mellytől e' nagy napnak egész szerencséje függött. A' párosulás' innepe minden esztendőben remegő nyugtalansággal várrattatott. Addig az Ifjak és leányok csak a' templomokban látták egymást, szüléiknek vígyázó szemeik előtt, 's olly szeméremmel, melly egyenlően szent vala mind a' két nemnek. De ez a' tartalék nem ellenzette a' hajlandóságot; szem és szív szabadon tehatték a' választást; csak az volt megszeghetetlen tiszte a' gyermekeknek, hogy óhajtaikat

szüléiken kívül senkivel ne tudassák; az eféle kireppent titok nagy mocskot fogott volna húzni az egész háznépre. Ez a biztos megvallása lelkeik' legfőbb titkának; ez az édes kifakadás, mellyet az óhajtás, gond, remény és félelem csak a' természet' tiszteletes keblében mert magának engedni, az anyákat és anyákat barátjaikká, vigasztalóikká 's gyámolaikká tette gyermekeiknek. Innen az egy fél' dicsősége, onnan a' más fél' boldogsága az emberi szívnek lelegevenebb kötelein fogva kötötte-össze a' háznak minden tagjait, 's az a' közössége az örömmek 's bánkódásnak, mellyet köztök a' szokás szült 's a' kötelesség szentté tett, egész a' sírig tartá. Ha a' szerencse meg nem koronázta kívánságaikat, a' hajlandóság, melly magát ki nem nyilatkoztatta, annálkönnyebben tett-le tárgyáról, minthogy úgy is hasztalan lett volna makacsúl igyekezni elnyerése után, és azért, mivel ez az elsőbb hajlandóság az új választás által, mellyet tenni kelle, eltolatott; mert e' Nemzetnél a' párosodás polgári kötelesség volt. Tudta a'

Törvényszabó, hogy a' kinek magának nincs felesége, a' másokéra tart titkon számot; 's vétekké tévén a' házasságtörést, kötelességgé tette a' feleségvételt. Az Ifjú tehát elérvén a' kirendelt kort, fellépett a' Gyülekezet' elibe, 's rangja szerint megválasztotta mátkáját, bár szíve' kívánsága szerint nem választhatott.

A' hadakozó nemzetek közt a' szépség még a' gyengébb nemnél is büszke és komoly, 's érezteti honnja' szokását 's rendtartásait. A' Szamnumi leányok' legkedvesebb időtöltése a' vadászat volt. Az a' gyorsaság, mellyel ők a' kézivet felrántották 's nyilokat ellőtték, az a' könnyűség, mellyel futni tudtak, ismeretlen tulajdonságok minálunk. Ezek a' gyakorlások csudálásra-méltó hajlékonyságot adtak az ő testeiknek, 's magok-viseleteknek olly szabadságot, melly él volt öntve kellemmel. Ha letették a' fegyvert, maga a' szemérem látszott űlni homlokaikon; de mihelytt a' tegzet felkötötték, fejek büszkén görbült félre-emelkedő nyakokon, 's katonai tűz szikrázott szemek-

meikből. A' férjfiak' ábrázatjokon érett hallgató lélek űlt, 's a' csaták' képe, melly mindég szemek előtt lebegett, egy bizonyos elkeseredés' bátorságát adta nékiek. E' hadakozó ifjúság' seregében könnyű vala az öreg Telamon' fíját, ki a' maga idejében vi tézen viselte vala magát a' szabadság' ügyéért, orczavonásainak rendességéről, bőre' gyengéd voltáról 's színének elevenségéről kiismerni. Ez a' tisztos atya kezébe adván fíjának a' fegyvert, Fiam, ugymond, az én öreg pajtásim gyakorta kötődnek velem, 's azt mondják, hogy öltöztessetek asszonyruhába, 's egy szép Vadászlyány vál belőled. Atyádnak fájnak ezek az évődések, de remélli, hogy a' természet meg nem tévedett szívedben, ha ábrázatod' megválasztásában megtévedett is. Bízsd rám magad', édes atyám! felele néki a' szép tűzre gyúladt gyermek; ezek a' kötődők örülni fognak idővel, ha fíjaik nyomdokomba hághatnak. Egyéberánt ók lássák, ha engemet lyánynak néznek: az ellenség, tudom, megérzi, hogy az nem vagyok. Kalliász szavát

állotta, 's annyi bátorságot, olly rettenhetlen lelket mutatott, hogy a' közönséges tréfa közönséges magasztalássá vált. Almélkodva mondogatták egymásnak társai: Ki hitte volna, hogy ebben az asszonyi alakban olly férfi lélek lakozik? Ezt sem a' hideg, sem a' koplalás, sem az álmatlanság meg nem tudja lankasztani; 's ezzel a' szemérmes csendes képpel szint olly bátran megy' a' halálnak mint mi!

Eggy nap', a' mint Kalliász hideg vérrel nézné a' körülte omló nyilzáport, De mondd-el csak, monda neki eggy rút képű társa, hogy tudsz te illy vitéz lenni, a' ki illyen szép vagy? E' szók alatt a' túba jelt adott a' megtámadásra. No's, te, a' ki illyen rút vagy, felele Kalliász, jer, 's lásuk, mellyikünk kapja-el ama' zászlót? — Nyargalva omlik mind eggyik mind másik a' legtömöttebb csoport közzé, 's Kalliász imhol jó vissza 's hozza a' Sast.

Azonban itt vala az idő, mellyben néki a' házasok közzé kellett lépnie; 's az atyaiság által megszerzeni a' polgári just. A'

leányok, kik magasztalással hallák emlegetni vitézségét, 's szépségét édes ellágyúlással nézték, irigylették tekintetit egymástól. Végre egyike magára voná azokat. Az a' szép Aedésima vala.

Aedésima a' legnagyobb mértékben egyesítette azt a' szemérmes bátortalanságot, és azt a' büszke tüzet a' maga személyében, melly tulajdona volt a' Szamnum' leányainak. A' törvény, a' mint már feljebb mondtuk, nem ellenzette a' szemeknek, hogy egymáshoz szálljanak; pedig a' szerelem' szemei igen beszédesek, ha különbben nem engedtetik szóllás. Ha láttál valaha két Szerelmest egy rettegett tanú jelenlétében, nem csudálad e, melly sebességgel nyilatkoztatja-ki magát egy lopott pillantás által az egész lélek? Kalliásznak egy tekintete elárulta a' leány előtt lángjait, óhajását; rettegését, reményét, 's azt a' szép vetélkedését az érdemnek és dicsőségnek, mellyet a' szerelem gyúlasztott szívében. Aedésima ellenben, úgy tetszett, hogy megtiltotta szemeinek, hogy a' Kalliászéit keressék; de

ezek gyakran lomhák voltak engedni a' tilalomnak, 's csak akkor süllyedtek-alá, mikor már a' várt feleletet megkapták. Kivált pedig egy nap' — 's éppen ez intézte-el a' Kalliász' győzedelmét — egy nap' ezek a' szófogadatlan szemek sokáig meg nem mozdúlva függvén a' szép Ifjan, egyszerre emelkedtek-fel, eltelve a' legdrágább nedvvel, az egekre. Hah, értem! monda magában az elragadtatott Ifjú; értem néma kívánságodat, 's teljesedésre hozom! Gyönyörű teremtés, ha nem hízelkedem e sokkal magamnak? Nem azt kérték e szemeid az egektől, hogy magamat a' te választhatásodra érdemessé tehessem? Az ég meghallgatta kérésedet; érzem azt szívem' mozdulatain. De ah, hány törekedik majd a' te birtokod után! A' nagy tettek mindég a' környülállástól függenek. Ha ez mást ér, nem engem, oda az első választás; pedig kire eshetik az egyébre, szép Aedésima, mint tereád?

Ez a' gond fogta-el szüntelen' Kalliászt, ez szüntelen' Aedésimát is. Ha Kalliásznak választás engedtetnék, ugymond a' leány,

úgy ő engem fogna, azt hiszem, választani. Ismerem szerelmét; beláttam az ő lelkébe. Hányszor tapasztaltam, hogy midőn közénk lép 's társaimhoz szóll, senki eránt nem mutatja azt a' félénk gondot, mellyet énerántam bizonyít. 'S szava, melly külömben is édes és szelíd, még édesbbé, még szelídebbé lesz, ha hozzám szóll. Hát szemei.... oh azok a' szép szemek! azok nékem azt mondják, valahányszor reám néznek, a' mit még bizonyosan nem mondottak senkinek! Adnák az Istenek, hogy csak nékie tessek! Kedves Kalliász, melly boldogtalan volna a' te Aedésimád, ha ő másnak találna valakinek szép lenni, nem tenéked! Melly külömbőség van teköztted és a' te mord társaid közzt, kiktől elijedek, ha szemeiket rám vetik. Vad tekintetek elérmit. Kalliász szint olly vitéz, mint akár mellyik óközzülök: de a' Kalliász' képében nincs semmi vadság, 's édes szemeiből bájolás szóll, ha sisak alól lövellnek is elő. Tudom én, hogy Kalliász csudát tesz vitézségével: de hát ha mind a' mellett a' szeren-

cse elárúlja a' szerelmet? ha más kapja-el az első választást? Ah, ez a' gondolat elfagy!al!

Aedésima nem titkolta-el gondjait az anyja előtt. Tégy szent fogadásokat a' Kalliasz' dicsőségéért, monda nékie, azok lyányodnak szerencséjéért lesznek téve. Hiszem, tudom, hogy ő engem szeret, én pedig ah, nem vagyok e én kéntelen őtet imádni? Magad tudod, mint becsülik Öregeink; ő a' szerelme minden lyánytársaimnak; látom én az ő zavarodásokat, pirulásokat, mikor feléjek közelít; szerencsésnek tartja magát, a' kihez szól.—Jó, lyányom! felele az anyja; ha szeret, téged fog választani. — Oh bizonyosan engem választana, ha megengedettnék, hogy válasszon. De, anyám... — De lyányom, a' sor eljő öreá is. — Öreá is? akkor késő lesz! felele Aedésima lesüllyesztvén szemeit. — Hogyan, lyányom, hiszen ha az ember téged hall, azt gondolhatná, hogy minden rajtad fog kapni; te igen is sokat ígérsz magadnak. — Én nem ígérek; én reszketek attól; szerencsésnek fognám mondani

magamat , ha csak annak az egynek tet-
szének , a' kit örökké fogok szeretni !

Kalliász a' táborba-indulást előző estve
megölelte atyját , 's így szólla : Isten hoz-
zád , tisztelt szülém ! te engem vagy soha
nem látsz-meg , vagy úgy látsz , mint első
magzatját Szamniumnak . Így , fiam , így !
ezt szeretem én hallani . Jólszületett gyer-
meknek ilyen szó illik szájába . Valóban
olly tűz által is látlak elevenítve , melly
csudálással tölt-el . Szólj , melly Istensé-
gek lehelték azt mellyedbe ? — Melly Is-
tenségek , atyám ? A' szercelem és a' ter-
mészet ! az a' kívánság , hogy magamat
érdemessé tehessem tereád és Aedésimára !
— Úgy ? tehát a' szerelem belé avatta ma-
gát a' játékba ? Azt én örömet értem . De
mondd-el csak , nékem úgy tetszik , hogy az
a' te Aedésimád nálam is szemet szúrt . —
Oh , az nem csuda , ha néked is megtetszett !
— Azt néki meg kell adnom , hogy szép . —
Szép ? de az ; mint a' dicsőség ! — Még most
is szemem előtt van ; monda az Öreg , inger-
leni akarván fija' tüzét ; olyan a' növése ,

mint egy Nymfáé. — Ah, atyám! te a' Nymfáknak nagy becsületet tészesz ezen hasonlítás által. — Járása olly könnyű. — És melly nemes! — Színei elevenek. — Liliom és rózsza! — 'S repdeső hosszú haja, mellyet olly rendesen tud felaggatni. — És azok a' szép szemek, atyám! ah, azokat kellett volna látnod, mikor őket sok ideig rajtam nyugtatván, az egekre emelte, 's diadalmo-mért fohászkodott! — Azt néki meg kell adnom; Aedésima igen szép; de tudod e, hogy az ő birtoka után sokan fognak törekedni? — Oh, ezrek meg' ezrek! — Elkapják előled! — Énelőlem? — Igazán szóllván, féltelek; a' Szamniumi Ifjak vitéz derék Ifjak. — Az nekem legkissebb gondom. Csak alkalmatosságom adassék, érdemleni Aedésimát, 's meglát'd, hogy rólam lesz egy kis szó. — A' jó Öreg, a' ki eddig csak tüzelni akarta fiját, nem tartóztathatta-meg tovább könnyűit. Ah, ugymond, megölelvén azt a' szeretett fiút; melly meg becsülhetetlen ajándéka az egeknek az érzékeny szív! Ez a' kútfeje minden virtusnak. Édes fiam, el-

töltesz örömmel. Még elég erőm van, hogy egy tábort tégyek, 's te olly szép reményekkel éleszgetsz, hogy kedvem jött, együtt menni-el veled.

Az indulás' napján, a' szokás szerint, a' sereg kifoszolva ment végig a' piaczon összevgyült leányság előtt, hogy az ő látások az ifjú Vitézeket tűzbe gyúlassza. A' jó Telamon a' fija mellett méne. Nézzd, nézzd Telamont, mint megifjodott! kiáltának az Öregek; hová megyen ő ebben a' korában? Lakadalomra! felele ez; lakadalomra! Kalliász még távolra mutatá neki Aedésimát, a' ki mennyei szépsége által felyűlmúlta társait. Az Öreg le nem fordította szemét a' fijáról, 's midőn mellette elmentek, vette észre, hogy az a' csendes szelíd kép hadi tűzre gyúladott, 's olly rettenetes lett mint a' Mársé. Így, így fiam! monda az Öreg; légy szerelmes; a' mint látom, az neked jól áll!

Nagy része a' táborozásnak abban múlt el, hogy a' két ellenség szemmel tartotta egymást, 's nem eresztette a' dolgot végső ütközetre. E' seregben állott a' két hatalom.

nak egész ereje, 's a' Vezérek, mint eszes hadakozók, mind az eggy mind a' más részről kímélni akarták azt. De az ifjú Szamnisok, kiknek a' házasodás volt gondjok, lán-goltak megtámadni a' Rómaiakat. Én még semmit nem tettem, monda az eggyik, a' mi megérdemlené, hogy a' Haza' évkönyveiben feljegyeztessék, 's íme az a' szenny vár, hogy dicséret nélkül fog neveztetni nevem!— Be nagy kár, ugymonda a' másik, hogy nem adnak alkalmatosságot, kitenni magunkért! Én ezidén csudát tettem volna. — A' mi Vezérünk, mondának igen sokan, bennünket gyalázatba hoz öregeink 's mátkáink előtt. Ha úgy viszen-vissza, hogy öszve nem kapunk, azt fogják hihetni, hogy nem bízott hozzánk.

A' bölcs Vezér, a' kitől a' sereg függött, csendesen hallgatta népe' békétlenkedését. Két hasznot ígért magának ezen késedelemből; eggyiket azt, hogy az ellenség félelem' és erőtlenség' jeléül veszi lassúságát, 's gondolatlanul üt reá; másikat azt, hogy embereinek tüzők a' legfőbb pontig gyúlad-fel,

míg őket elibe viszi az erős ellenségnek. Meglett a' mit várt. A' Római Imperátor öszvegyűjtötte népét.

Rómának Véd-Istene, ugymond nékiek, győzni fog; íme a' Szamnum' Géniusa retteg előtte, 's nem állja-ki közelítését. Rajta, vitéz Quirítek! a' hely' fekvése kedvez ugyan nékiek: de erőnk 's vitézségünk elég-séges pótolék a' helyett. Miénk a' diadalom; jertek, kövessétek Vezéreteket! — Imhol van a' régen várt óra! monda a' maga ifjú Vitézeihez a' Szamnumi Vezér. Jőnek. Hagyjátok közelíteni eggy nyillövetnyiig; 's akkor szabadságtok lesz megérdemleni mátkáitokat.

A' Római sereg közelít, 's a' Szamnisok veszteg állanak. Omoljunk reájok! kiált a' Római Vezér; a' veszteg-álló csoport nem állhat ellent a' beléje csapó erőnek. 'S e' pillanatban a' Szamnisok úgy rohannak az ellenségre, mint a' Circusban a' paripák, midőn előttök a' verőcze megnyíl. A' Római nép megáll; meg nem bomolva, öszve nem keveredve fogadja a' reája ütő Szamni-

sokat, 's a' tanúlt Harczoló a' megtámadást hirtelen védelemmé változtatja. Hihetetlen makacssággal folyt jó ideig a' viadal. A' ki ezt képzelni akarja, gondolja-el, hogy itt azok harczoltak, a' kiknek szíveiket szerelem, természet, Haza, szabadság és dicsőség buzdította, és a' kik mind ezért egyetemben küszdöttek itt. Egyikében az újra meg' újra kezdett csetepatéknak az öreg jó Telamon egy veszedelmes sebet kapott, fija' oldala mellett szabdalkozván. A' hú fiú, látván, hogy az ellenség hanyatlik, 's megnyertnek vélvén az ütközetet, engedett a' természet' ellent-állhatatlan sugallásának, kivitte az atyját a' tolongásból, 's segédjére volt, hogy a' csata helyétől bizonyos távolságra vonhassa magát. Ott egy agg tölgy' lábánál kötözte-bé sírva mély sebet. Azonban midőn a' sebből a' nyilat kivoná, zajt hall; megfutamodva ment-el mellette egy csoport Szamnis Ifjúság. Pajtások! kiálta nékiek, oda hagyván atyját; mi ez? hová szaladtok? íme erre van útatok! 's látván, hogy a' Római sereg' bal szárnya meztelen' áll,

jertek, monda, támadjuk-meg ott őket; meg vannak verve, ha engem követtek. Ez a véletlen kanyarodás rémülést okozott az ellenségi sereg' bal szárnyában, 's Kalliász látván, hogy visszavonúlnak, Vegyétek üzőbe őket, ugymond társaihoz; ez az út nyitva van; én egy pillantatig ide hagy-lak, hogy segédjére lehessen az atyámnak. — A' győzelem végre a' Szamniun' részé-re hajlott, 's a' Római nép, elerőtelenedve nagy vesztesége által, kéntelen vala kőfalai közzé vonni magát.

Kalliász elalélva lelte az atyját, midőn hozzája ért; de a' jó Öreg fijának gondjai által visszahozattatott az életre. Meg van-nak e verve? kérdé Telamon, felnyitván szemeit. Űzik őket, felele a' fija; a' mi dolgunk jó renden áll. Ha úgy van, monda Telamon, igyekezz' életben tartani; édes az a' győzedelmesnek, 's szeretném látni lakadalmodat. A' jó Öreg sokáig nem szólhattott tovább, mert az elfolyt sok vér nagyon elgyengítette,

A' Szamnisok az egész éjjelt a' megbesedtek' kötözésére fordították. Nem másztottak-el semmit a' Kalliász' érdemes atyjá körül, a' ki erejének nagy elfogyásából végre fel is gyógyúlt.

A' táborból való hazatérés két okból volt menyegzők' innepévé rendelve; először, hogy a' jutalom nyomban kövesse a' hazának tett szolgálatot, 's annál nagyobb erővel hathasson példája; másodsor, hogy az új házasoknak télen által idejek légyen, éltet adni az új polgároknak, minekelőtte tavasszal ismét kiteszik érte, a' magokét. Ezen tüzes Ifjúság' tettei ragyogóbbak lévén most, mint mindenkor másszor, úgy ítélték a' Nép' elsőji, hogy azon innepnek, melly ezeket koronázni fogja, több pompát és fényt kell adniok.

Kevés leány volt a' hazában, a' ki, mint Aedésima, szívének érzései által titkos egyet-értésben nem volt volna valakivel az Ifjak közzül; 's mindenike fogadásokat tett annak dicsőségéért, a' kinek jobbját meg-

nyerni reméllette, ha a' választásra szabadságot nyerend.

A' hely, a' hol öszvegyültek, egy temérdek amfheatrum vala; felékesítve diadalmi kapukkal, mellyekről a' Rómaiaktól nyert zsákmányok függötenek. Az ifjú Vitézeknek fegyveresen kelle felgyülekezni. A' lányok ívvel és tegezzel jelentek-meg, olly ékben, a' millyet egy boldog Nép' együgyűsége engedett, mellynél ismeretlen volt a' bujálkodás. Menjünk, leányok! mondanak az őket csinosgató anyák; e' nagy innepen mind kell mutatnotok a' kecsét, mellyel benneteket az ég megáldott. A' férfi' dicsősége abban áll, hogy győzni tud: a' miénk abban, hogy tetszünk. Boldog leány, a' ki azon derék ifjú polgároknak nyerendi-meg óhajtásait, a' kiket a' köz ítélet legérdemesbbeknek kiált-ki, hogy a' Hazának védelmezőket adjanak. Hajlékjokat az érdem' pallyaága fogja béárnyéklani, a' köz becsület vészi őket környül, 's gyermekeik elsőszülöttjei 's legbecsesbb reményei lesznek a' Hazának, Így szólván, szőlő és myrtus

növéseket fontak lyányaiknak szép hajaik közzé, 's fátyolok' hajtékinak azt a' játékot adták, melly kiki' arczatájához leginkább illett. Emlőjök alatt úgy kötötték-meg övöket, hogy a' könnyű lepel a' legszebb habzással folyjon-le ágyéjkokon; vállokra akasztották a' tegzet, 's oktatták, mint álljanak, kézfejekre támaszkodva, a' legbájosbb helyzetben, 's egyik térdek felett felrántották a' patyolatot, hogy lép'tek több könnyűséget nyerjen. Ez a' gondosság egyik része volt a' szüléi tisztnek ónáló, 's maga ez a' piperézkedés a' virtusnak fordítatván tiszteletére, részesült ennek szentségében. A' leányok a' víz' kristályában tükrözvén magokat, nem tetszetek tulajdon szemeik előtt soha eléggé szépeknek, 's társa' kecsseit csudálván mindenike, egy sem vala, a' ki magát elmerje hinni.

De mind azon sok fogadások közt, mellyeket e' nagy nap tétetett, nem vala hevesebb egy is mint az Aedésimáé. Adnák az Istenek, monda az anyja, megölelvén kedves gyermekét, adnák az Istenek, hogy kívánságainkat teljesedve láthassuk! De
várd

várd akaratjokat alázatos engedelmességgel. Ők, a' kik neked kecsét adtanak, magok tudják, melly bér illet. A' te tiszted az, hogy ajándékjokat a' szemérmes engedelmesség által megkoronázzd. Szemérem nélkül a' szépség vakíthat ugyan, de soha nem érdekel; egyedül ez szerez néki érzékeny tiszteletet, ez által jut ő arra, hogy csaknem imádtatik. Ez a' szeretetre-méltó szemérem fedje-el fátyol gyanánt kívánságaidat, mellyeknek talán, minekelőtte a' nap leszáll, más hajlandósággá kell válni.—Aedésima e' gondolatot nem tűrhette a' nélkül hogy szemei egynehány titkos cseppet ne ejtsenek. De mi hát ez, gyermekem? monda néki a' dorgáló anya. Ez a' sírás illetlen Szamnis leányhoz. Tudjad, hogy ezen ifjú Vitézek közt, kik benneteket ma választani fognak, nincs egy is, a' ki vért nem öntött érttünk és szabadságunkért, nincs egy is, a' ki érdemes ne légyen reád, 's a' kinek te Hazád' adósságát lefizetni ne kevélykedhess. Tartsd jelen ezt magadnak. töröld-le könyűidet, 's kövess!

Más részről a' jó öreg Telamon vezette a' Gyülekezet felé fiját. Hát? kérdé; mint dobog oda bé a' szívünk? Én tebenned örömet értem a' táborban, 's úgy hiszem, hogy ma is örömet érek. Ah, atyám! sóhajta a' szemérmes és Kedvesének elvesztéséért rettegő Kalliász, nékem csak egy szerencsés szempillantás jutott. Talán, ha te sebbe nem estél volna, többet fogtam volna tenni; a' gyermeki hűség segédre szólított. Nem vádlom magamat, hogy dicsőségemet utánna tettem javadnak; vigasztalhatatlan volnék, ha hűségtelen találtam volna lenni Hazám eránt: de nem volnék az kevésbbé, ha szülémet hagytam volna segéd nélkül. Hálá az egeknek érte, e' két tisztem nem ellenkezett egymással; a' dolog' kimente az Isteneken áll. — Be meg bízik az ember az Istenekben mikor baja van! monda az Öreg mosolyogva. Csak valld-meg, úgy e, hogy így, mint most, nem igen vert akkor a' szíved, mikor magad előtt láttad a' Rómaiakat. De ne hagyd magad'; jól lesz minden; én neked szép mátkát ígérek.

Elérnek az Amfítheatrumba, hol a' korok szerint helyt foglalt polgárok' tömött rendjei elragadták az eltelni nem tudó szemet. Az épület hosszas-kerek volt. Az egyik felen a' lyányok ültek anyjaik' lábaiknál; a' másikon az atyák fijaik felett: az egyik végen az Öregek' Tanácsa fogott helyt, a' másikon a' még fel nem serdült Ifjúság, esztendeiknek külömbségek szerint. A' tavalyi házasok körülfozták a' kerületet. Csend, szemérem és tisztelet uralkodott mindenütt. De ezt a' csendet egyszerre félbeszakasztá a' megriadt tábori kürtök' harsogása 's a' Szamnis Vezér, a' ki a' sereget az ellenségre vitte, fellépett az alatta vitézkedett bajnokokkal. Megjelenésére minden leány lesüllyeszté szemeit; ő végig megy' a' sokaság közt, 's a' Bölcsék' sorában letelepedik.

Felnyitják a' Haza' évkönyveit, 's a' Feciális fenn-szóval olvassa esztendőök szerint azon bizonyságokat, mellyeket a' Tisztviselők 's a' Hadivezér az ifjú Vitézek' magok-viselete felől kinek-kinek adtanak. A'

ki gyávaság vagy rossz tett által mocskot vont nevére, az azon büntetés' gyalázatjára kárhoztatott, hogy örökre nótelen maradjon, hanemha becsületét valamely szép tett által visszaszerzeni. De az illy esetek felette gyéren fordúltak-elő. Hogy valaki becsületesen 's jámborúl élt, hogy hadi kötelességeinek megfelelt, az volt a' legkissebb dicséret, a' mit egy ifjú Szamnis érdemlehetett; 's csak azt tenni, a' mit a' kötelesség kívánt, egy neme volt a' szégyennek. Sokan olly bizonyságait adták megrettenhetetlen lelkeknek 's bátorságoknak, mellyek egyébütt mindenütt bajnoki tettek gyanánt fogtak volna vétettetni, de e' népnél annyira közönségesek valának, hogy nem is látszottak érdemleni figyelmet. Eggyémelly tetszetesbb cselekedetek által multa-felyүүл társait; de a' nézők' ítélete annál sanyarúbb lett erántok, mihelytt olly tettek hozattak-elő, mellyek fenntebb dicséretet érdemlettek; 's sok nemes tett, melly a' sokaságot eleinte csudálásra ragadta, elenyészett a' sok dicséretesbb cselekedetek' számában, homály-

ba süllyedvén-el a' még szebbek 's ragyogóbbak előtt.

A' Kalliász' első táborozásai ezeknek számokba valók voltak. De a' midőn a' sor az utolsó esztendő' tetteire jött, 's a' Feciális azt említette, hogy ő oda hagyta megsebesedett atyját, hogy megfutamlott társait vissza vezesse az ellenségre, ez a' szép viadala a' természet' és haza'szeretetének mindenkinek elnyerte voksait. Könyűk csorogtak azon Öregek' szemeiből, a' kik közelébb ültek Telamonhoz, 's megölelték őtet örömeiben, a' távol-ülők pedig kezekkel 's tekinteteik által jelengették részvéteket. A' jó Öreg sírt és nevetett egyszerre; fíjának még irigyei is tisztelettel néztek-fel reá, 's minden anya Kalliászt óhajtotta vejének. Aedésima, reszketve 's halaványan, fel nem mertte emelni szemeit. Szíve, elfogva a' remény és a' csüggedés által, megszűnt verni; az anyja, kinek ő térdei között ült, nem mertte bátorítani, hogy zavarodását észre ne vegyék, 's azt hitte, hogy lyányát nézi minden szem.

Lassadván a' köz javallás' lármája, a' Feciális Polyklétet nevezi-meg, 's ezt monda felőle: Midőn az utolsó ütközetben Vezérünk' lován halálos sebet ejtett egy nyíl, 's a' Vezér ezen eset miatt egynehány pillantásig védelem nélkül volt, egy Római katona nékie szegzé láncsáját, 's esalhatatlanul ált'verte volna, de Polyklét elébe vetette magát a' láncsának, 's a' dőfést tulajdon testén fogta-fel. — Úgy van, igen is! monda maga a' Vezér; ez a' nagy-lelkű fiatal polgár a' maga személyéből csinált nékem paizst, 's hordja a' mély sebet, melly ellenem vala erányozva; 's ha az én napjaim használatosok a' Hazának, azokat úgy nézem, mint a' Polyklét ajándékát. A' Gyülekezet, melly e' szók által kevésbbé volt ugyan megilletve, de a' Polyklét' szép tettét nem csudálta kevésbé mint a' Kalliászét, ugyan-azon dicséreteket adta neki; 's a' köz tisztelet' voksa 's a' leányzók' óhajtásai e' két derék Ifjú közt meghasonlottak. A' Feciális csendet parancsol, 's a' tisztas Bírák felköltek ta-

nácskozni magok között. Sok ideig egyenlő foganattal vítatta állatását a' két fél. Voltak a' kik azt mondták, hogy Kalliásznak segédre szorúlt atyja' kedvéért nem vala szabad elhagyni a' maga helyét, 's hogy elhagyván atyját, 's visszavezetvén a' megszalasztottakat, csak előbbi hibáját tette jóvá: de ez a' természettel ellenkező állatás csak a' legkisebb számuaké volt. Végre a' legvénebbik szót véve, 's így szóllott: Nemde mi csak a' szép tettet akarjuk megjutalmazni? Az tehát a' kérdés, hogy mi szebb, elhagyni e a' haldokló atyát a' Haza' szeretetéért, vagy az él'tet szerencsétetni? A' mi két Ifjaink mind ketten tetemesen elősegélték a' győzedelmet; a' ti dolgotok, tisztelt Bírák, megítélni, mellyiknek került több áldozatba szép tette? Két egyenlően hasznos példa közt azt illik inkább éleszteniünk, a' mi nehezebb.

Ki hiszi-el e' nép' erkölcei felől? egy szájjal azt ítélték, hogy nehezebb egy segéd nélkül szükölködő haldokló atyától el-

távozni a' Haza' javáért, mint szembe kelni a' halállal, bár elkerülhetetlen is, 's Kalliászt kiáltá minden voks elsőnek. De a' vetekedés, melly most következett, még hihetlenebbnek fog tetszeni. Fenn-szóval tartatván az Öregek' tanácskozása, Kalliász megértette, hogy néki egyedül azért nyújtatik a' bér, mert nemesbb szándékból folyt a' csudált cselekedet. Lelke felriadt, 's vádolta őtet. Nem, ugymond, Biráim tévedésben vannak; azzal nekem nem illik visszaélnem. Felkél, szállani kíván, 's csendesség lesz. A' meg nem érdemlett jutalom, ugymond, hóhérja fogna lenni napjaimnak, 's tiszteletre-méltó hitvesem' kebelében elmérgesítené boldogságomat annak érzése, hogy őtet igazságtalanul bírom. Népünk' Atyáji! ti azt vélték, hogy nekem nyújtván a' jutalmat, azt koszorúzzátok-meg, a' ki legtöbbet teve a' Hazáért. Kémtelen vagyok vallást tenni, hogy én nem egyedül a' Hazáért tettem a' mit tettem. Szívem szeret, 's meg akartam érdemlenni a' kit szeretek; 's ha

fényt húz rám a' cselekedet, mellyet ti javallástokra méltóztattok, úgy abban a' virtussal együtt a' szerelemnek is vagyón része. Vizsgálja-meg önn-magát szerencsés bajnoktársam, 's fogja a' jutalmat, ha tette nemesbb mint az enyém. — Miként fesse az álmélkodást, mellyet e' vallástétel támaszta! Ez egy részről homályt vetett e' nagylelkű Ifjú' szép cselekedetére: de más részről annál bajnokibbnak, csudálatra-érdemesbbnek 's ritkábbnak mutatta virtusát, mint bár melly elesés a' Hazáért. Ez a' példája az egyenességnek két ellenkezőképpen hatott az ő ifjú társaira. Az egyik fél, 's ez az volt, melly nyilván örömmel csudálta Kalliászt, a' legnemesbb bizakodás által azt látszott valani, hogy ez a' példa őket felyülemeli magokon; a' másik fél, kik elszégyenülve állottak, általa, mint valamely erejeket felyülmúló teher által, öszvezúzva látszott. Az anyák és leányzók egyetemben azt ítélték méltónak a' jutalomra, a' ki elég nagyszívúséggel bírt, magát reá méltatlan-

nak tartani; az Öregek pedig Polyklétre függesztették szemeiket. Ő nyugodt képpel várta, hogy szólni engedjék. Nem tudom meghatározni, ugymond végre, Kalliász felé fordulván, melly lépcsőig kell az emberi tettek haszna-nem-nézőnek lenni, hogy szépnek 's tisztának tartassék. Ha jól veszem, az ember mindent a' maga kedvéért tesz. Azt azonban tudom, hogy én egy illy nemes vallástételt, mint a' millyet most értünk, tenni nem fogtam volna. És ha az én magam-viseletemben volt is talán valami még szebb, mint a' tiédben, kedves hazafi! melly ugyan még kérdés alatt vagyon: de az a' szoros ítélet, mellyel magad ítélted-meg tettetted, téged énnálamnál sokkal feljebb emel.

Az Öregek elakadtak, 's nem tudták, mint ítéljenek. Nem is szedtek voksokat az elsőség' elintézése eránt. Víg kiáltozások által határozottatott-meg, hogy arra mind ketteje érdemes, és hogy a' másod választás nem elég jutalom sem egyiküknek, sem másikának. A' legöregebbike a'

Bírának végre szót fogott, 's ezt mondá: De meddig fogjuk még a' mi kétségeink által e' derék két Ifjú' szerencsáját késlelni? Szívek már megtette választását; engedjük meg nékik, hogy titkos kívánságaikat egymásnak kivallják. Ha nem ugyan-azon tárgyat óhajtanak, nem szükség kapkodniok az elsőségen, 's azt veszik a' kinek birtoka után vágynak. Ha egyet szeret mind a' kettő, ossza-el köztök a' sors a' pert, 's Szamniumnak minden leányai közt nincs egy is, a' ki ne kevélykedjék azon, hogy a' kevésbbé-szerencsésnek vigasztalására lehet. Így szólla a' tisztelt Androgeus, 's az egész Gyülekezet helybe hagyta szavait.

Kalliász és Polyklét középre lépnek. Kiterjesztett karral szaladnak egymás felé, 's elnedvesüle minden szem. Reszket mind ez mind amaz, 's nem meri megvallani szíve' tárgyát; egyike sem hiheti, hogy a' másika mást szerethessen mint a' kjért ő ég. Én, monda Polyklét, az Isteneknek legtökéletesbb művekért lángolok;

övén minden szépség, minden kecs. — Ah, azt szereted, a' kit én imádok! felele Kalliász; így festeni őtet, annyi, mint nevén nevezni. Mennyei arczatja, büszke tekintetei, az a' kimondhatatlan kellem, melly néki egész alakján 's minden mozdulásin lebeg, eléggé megkülömbözteti minden más Szamnis leánytól. Ah, barátom, melly szerencsétlen lesz az köztünk, a' kit a' sors más választásra kárhoztat! — Igen is, monda Polyklét, nincs boldogság Eliáne nélkül. — Eliáne nélkül? Hogyan? monda a' feléledt Kalliász; 's te Eliánét szereted, a' bölcs Androgeus' leányát? — 'S kit tudnék mást szeretni? kérdé Polyklét, meg nem foghatván a' Kalliász' örömét? Ah, kiálta ez elragadtatva; ő Eliánét szereti, nem Aedésimát! Jer, barátom, ölelj-meg; boldogok vagyunk mind ketten; visszaadod éltemet!

Ölelgetéseikből, mellyek most még hevesebbek lettek, mint elébb voltak, könnyű volt kiérteni, hogy a' szerelem

helyre állította köztök a' békét. Az Öregek közelébb szállították, 's meghagyták nékiek, hogy ha nem azon - egy tárgyért égnek, nevezzék-meg mátkájikat. Az Eliáne' és Aedésima' neveik' hallására mindenfelé vig tapsolás hallatszott. Androgeus és Telamon, a' vitéz Eumenes, Aedésimának atyja, és a' Polyklété, kit Melampusnak hívtak, azzal a' szívességgel örvendeztek kölcsönösen egymásnak, melly az öregség' örömei közzé szokott egyveledni. — Barátim, monda Telamon, a' mi gyerekeink derék gyerekek; bezzeg lesz okok rajta lenni, hogy ki ne haljon a' fajtájok! Ha elgondolom, azt hiszem, hogy esztendeimnek virágában vagyok. Ez a' menyegzők' innepe derék dolog; mindég azt gondolom, mikor itt van, hogy én veszem el a' Hazának minden lányát. Ezt mondván a' jó Öreg, egyet ugrott örömében; 's társai, minthogy özvegy volt, azt tanácsolták, hogy álljon ő is a' nőszők közzé. Ne kötődjete! monda; ha ilyen ifjú volnék mindennap, kitennék magamért.

A' Gyülekezet egyetemben méne a' templomba, az oltár' zsámolyánál szentelni-megkötéseiket. Polyklétet és Kalliászt diadalmi fénnel kísérte házaikhoz a' sereg, 's közönséges supplicáció rendeltetett az Isteneknek, hogy a' Hazának két illy derék polgárt adtanak.

SZÍVKÉPZŐ REGÉK.

MÁSODIK KÖNYV.

HAZÁNK' ORSZÁG ÉIRÁJÁNAK,
EGYKOR BIHAR, AZUTÁN NYITRA, MAJD BÁCS,
VÉGRE FEJÉR VÁRM. FŐ-ISPÁNJÁNAK,

ÜRMÉNYI JÓZSEF

EXCELL.

SZENT-ISTVÁN' RENDJE' COMMANDEURJÉNEK,

A' KALOCSAI NAGY ÉRSEK'

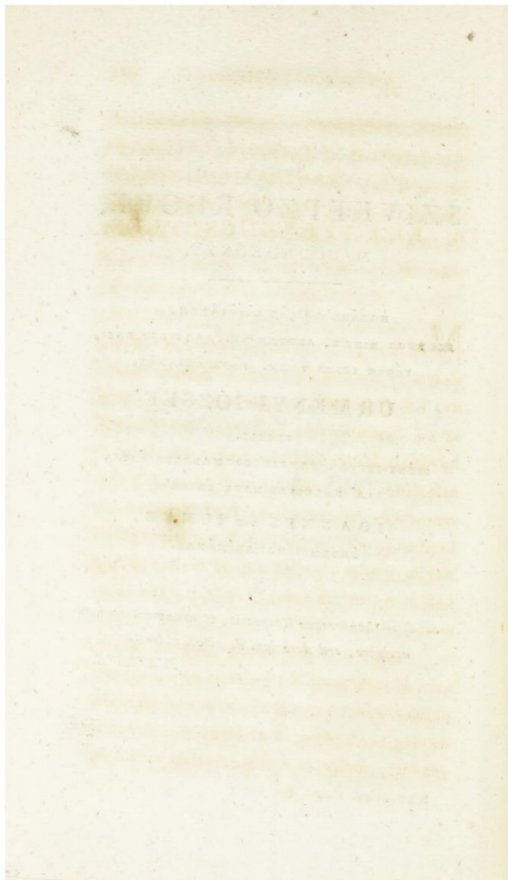
JOANNES DE ILMUR

ÉRDemes MARADÉKÁNAK.

— — — honoresque ita gessit, ut ornamentum non
accipere, sed dare ipsi dignitati videretur.

JUSTINVS.

A' KÉT SZERENCSETLEN.

Még nem nagy az ideje, hogy Gróf Altensteigné a' Boldog-Asszony' Szűzeinek Pozsonyi Klostromjokban vontamagát. Az a' szelíd vidám csend, mellyet e' magánosság' házában látott lakozni, még keserűbbé, e' méasztöbbé tette szíve' gyötrelmét. Mi szerencsések, ugymond, ezek az ártatlan galambok, kik repültöket az ég felé vevék! Nékik egy fellegtelen nap az élet; a' világnak nem ismerik sem gyötrelmét, sem örömeit!

Ezen Istennek-szentelt leányzók közt, kiknek szerencsáját irigylette, az egy Seraphína látszott búsongani, szenvedni. Seraphína még tavaszában az életnek, azon szépséggel bírt, melly az érzékeny szívnek szokott

lenni címere. De a' fájdalom 's könyhúllatások elhervasztották eleveenségét. Hasonló a' rózsához, kit a' nap' heve megbágyaszt, de kinek tikkadtában is lehet ítélni nyíltakori frissességéről. Úgy tetszik a' szenvedő szívek között valamely titkos szótalán beszéd' neme vagyon. A' Grófné kiismeré e' kedves illetődöttnek szemein, a' mit ott még senki nem sejdített. A' szerencsétleneknek olly igen tulajdona szánni 's szeretni egymást! Hajlandóságot kezde érzeni Seraphína eránt. A' barátság, mellyet a' világiak alig éreznek, hevesség a' Klastromokban. Szövetségek csak hamar igen szoros lett; de annak édeségét egy mind két részről rejtegetett keserűség mérgesítette. Egész órákat töltöttek együttl fel-felsóhajtozva, nem mérészelvén tudakolni kínjoknak okát. Végre a' Grófné félbe-szakasztá a' hallgatást.

Viszont-gyónásunk, ugymond, fájdalomknak nagy részétől megmenthetne bennünket. Mind ketten elfojtjuk sóhajtásinkat. Illik e barátinak titkolódní barátja előtt? E' szókra a' szemérem' színe futá-el a' Sera-

phína' ábrázatját, 's szép szemei' pilláinak leple megé rejtőztek-el. Ah! kiálta a' Grófné, mit akar ez a' pirulás? eredhet e ez szégyenből? e' kedves színnel egyedül a' boldogság' érzésének illene új díszet terjeszteni a' szépségre. Szólj, Seraphína, önts-d-ki szívedet barátnéd' keblébe, kinek sorsa kétség' kívül nehezebb a' tiédnél, de a' ki enyhülést lelne tulajdon fájalmában, ha a' tiédén könnyíthetne. — Mit kívánsz, Asszonyom? Osztozom kínjaidban, de magamnak nincs, a' miben megbízhasalak. Egyedül változó egészségem okozza e' lankadást, mellyben látsz. Elfogyok lassanként, 's hála az égnek, nem vagyok messze végemtől! — Az a' lassú mosolygás, melly utolsó szavait kísérte, egészen meghatá a' Grófné' szívét. Az tehát minden vigasztalásod, hogy végedhez közelítesz? Halálotat óhajtvá, mit nem vallanád-meg, mi teszi előtted az életet útálttá? Mennyi ideje, hogy itt vagy? — Őt esztendeje, Asszonyom. — Erőszak hozott e ide? — Nem Asszonyom! az okosság hozott, maga az ég hozott, egészen magához akarván

szívem' vonszani. — Ez a' szív tehát a' világ-hoz vala, úgye, egykor fűzve? — Ah, igen is, szerencsétlenségére! — Folytassd beszédedet. — Mindent elmondottam. — Seraphína, te szeretted, 's e' falak közzé temetheted magadat! Egy állhatatlant hagyál oda? — A' leghűbb szeretetre-legméltóbb halandót! Ne tudakolódj' tovább. Látod folyni vétkes könyüimet. Szívemnek minden sebei felnyíltak ez' emlékezetre. Nem, kedves Seraphína, késő immár titkolódnunk. Látni akarom szívednek legtitkosabb redőjit, hogy belé vígasztalást csepegtessenek. Higyj nekem, Seraphína, a' fájdalom' mérge csak panaszokban lihegzik-ki; hallgatás alá fojtva annál emész-
tőbb lesz. — Kívánod, Asszonyom? Engedek tetszésednek. Sirassd hát a' szerencsétlen Seraphínát; most sirassd életét, nem sokára halálát siratod.

Alig jelentem vala meg a' világban, 's gyászos szépségem magára voná a' hiú Ifjúság' szemeit. Csak egy találkozáék közöttök, a' ki, még ifjabb mint hogy a' köz ve-
szettség' mirígye által megromolhatott vol-

na, éreztette velem, hogy van szívem. Egyenlő esztendeink, születésünk, vagyonunk, szüleink' szövetsége és méginkább a' viszont-hajlandóság, kötöttek egymáshoz bennünket. Kedvesem egyedül érttem élt. Szíveink eltelve önmagokkal, szánakodva néztük azt a' temérdek hiút a' nagy-világban, hol az öröm csak ál csillogás. De hová felejtem magamat? Ah, Asszonyom! melly keserves emlékezeteket fakasztasz-fel itt bennem! — Hogyan, édes bárátném, hát vádolhat'd e magadat, hogy igasságos valál? Mikor az ég két érzékeny és jó szívet teremt, csinál e nékik vétket belőle, hogy felkeresik, magokhoz édesgetik, 's rabjokká teszik egymást? Mire teremtette volna hát őket? — Oh, igen is, hogy gyönyörködve alkotta azt a' szívet, mellyben az enyém magát elveszté, mellyben a' jóságnak nem vala szüksége az ész' vezérlése után várni, melly semmi részben nem vádolhatta a' természetet, hogy neki szűk kezekkel nyújtotta ajándékait. Ah, Asszonyom, ki látta magát úgy szeretve, mint én valék? Gondolod e, hogy megmer-

tem vallani előtte szívemnek azon könnyű hánykódásait, mellyek némellykor a' legboldogabb szerelmet is érdeklik. Megfosztotta volna magát a' nap' világától, ha szeretett Seraphínája ártalmára állította volna azt lenni nyúgodalmának. Néki az egész természet fogyatéket szenvedett, ha szememben a' leggyengébb fellegét sejdítette a' bánatnak; úgy hitte, hogy ő okozta bánatodat, 's magát vádolta minden kedvetlenség miatt, a' mi ért.

Könnyű megítélni, melly mértékben szeretetett a' szeretetre legméltóbbika minden halandóknak. A' vagyon' kívánása, melly minden köteléket felbont, csak az igaz szeretetét nem, hasonlást hozza szüléink közzé. Eggy boldogtalan per volt kezdete 's kútfeje szerencsétlenségünknek. Szüléink' gyűlölködése örök közfalat emelt köztünk. Véget kelle vetnünk az egymást-látásnak. Soha nem felejttem-el mit írt nekem egykor:

„Oda vagyok, szeretett barátném! megfosztanak eggyetlen birtokomtól. Leborúltam az atyám' lábaihoz, hév könnyűkkel fe-

resztettem kezeit , kértem , mondana-le e' gyászos perről. Esküdtem , hogy elvenni birtokodat , nékem szentségtörés lenne ; hogy gyűlölni fognám azt kezeim közt. Azt felelte , hogy nincs eszem. Az emberek meg nem foghatják , hogy a' vagyonnál lehessen valami még becsesbb. 'S minek nekem a' gazdagság , ha téged vesztelek-el? — Még valaha megköszönöm , azt felelik , hogy most szavam' nem fogadták. — Ha hihetném , hogy az esztendőök , vagy a' mit ők észnek neveznek , annyira megalacsonyíthatják lelkemet , elrettenvén egy illy változástól , ez' órában megszűnnék élni. Nem , nem , édes barátóm , nékem személyem és mindenem tiéd. Hijába ítéli nékem a' törvény egy részét a' te örökségednek. Én szívemben hordom törvényemet , 's ott az atyám veszt. Bocsássd meg néki , kérlek ezerszer , azon bosszantásokat , mellyekkel illet. Ne engedje az ég , hogy szívem vétkes óhajításokra vetemedjék ; sőt kész vagyok elszakasztani napjaim' számából , hogy az atyáméit szaporítsam : de ha egykor ura lennék azon birtoknak , mel-

lyet gyűjt, és a' mellyel kedvem ellen akar gazdagítani, azonnal helyre hozok mindent. Azonban el vagyok tőled tiltva. Talán parancsolni fognak a' szívvel, mellyet te nekem adtál. Ah! soha reá ne állj! Gondold-meg, hogy éltem függ tőle; gondold-meg, hogy esküvéseink fel vannak írva az egekben. De lesz e elég bátorságod ellene állani az anyád' erőltetéseinak? Reszketek e' képzetre. Nyugtass-meg, kérlek a' leghűbb szeretet' nevében!"

Kétség' kívül válaszoltál levelére? — Igen is, Asszonyom; de csak egy két szóval:

„Nem vádollok semmiben. Szerencsétlen vagyok; de tudok az lenni. Tanúlj tűrni tőlem.“

Azonban a' per elindult 's hevesen folyt. Egy nap', irtóztató nap! midőn az anyám reszketve olvasna egy terhelő ítéletet, valaki vélem kívána szóllani. Ki az? kérdi az anyám; hadd jöjjön. Az elnémúlt cseléd elakad, öszvebontja magát feleletében, 's végre megvallja, hogy levelkéje van szá-

momra. — A' lyányom' számára? 's kitől? —
Én jelen voltam. Képzeld ijedésemet; kép-
zeld az anyám' fellobbanását, midőn annak
fiját hallá neveztetni, a' kit üldözőjének hítt.
Ha méltóztatott volna megolvasni a' levelet,
melly fel nem bontva ment-vissza, talán el
fogott volna lágyúlni; legalább látta volna,
hogy semmi nem lehet tisztább, mint vi-
szont-hajlandóságunk. De akár azért, hogy
tüze, mellybe ez a' boldogtalan Ítélet hozta
volt, tágítani akart magán a' kifakadás által,
akár hogy az a' titkos egyet-értés, melly-
ben most leányát a' maga ellenségeivel lelte,
előtte valóságos vétek volt, a' leggyaláza-
tosbb pironságokat szórta reám. Elszégye-
nülve buktam lábaihoz, 's türtem alázó fe-
nyítékit, mintha megérdemlettem volna.
Nyomban elvégeztetett, hogy Klastromban
fogom eltemetni, a' mit az én gyalázatom-
nak nevezett, és a' magáénak. Más nap'
ide hozattam, 's meg vala hagyva, hogy
senkit ne eressenek hozzám; úgy tölték itt
három holnapot, mintha szülém, rokonim
's az egész világ oda lettek volna örökre. Az

anyám volt első látogatóm. Mingyárt sejdítém öleléséből, melly ítéletet fogna reám mondani. Meg vagyok buktatva, ugymond, mihelytt magunkban maradtunk; a' gonosz-ság erőt vett, elvesztettem a' peremet, 's azzal együtt oda a' remény, hogy a' világban szerencsédet csinálhassd. Alig marad annyi a' bátyádnak, hogy születéséhez illőleg élhessen. Téged, gyermekem, ide szólíta a' Gondviselés; itt kell élned, halnod; holnap fátyolba öltözől. E' hidegen parancsoló szókra szívem elalélt, nyelvem elfagyott, 's ájúlva rogytam-le. Az anyám segédre kiálta másokat, 's azalatt míg ők körültem fáradoztak, elrejtezett könyűim elől. Feléledvén, e' kegyes leányzók közt látám magamat, kiknek társokká kell vala lennem; kértek, nyájaskodva hívtak, vennék részt édes nyugodalmokban. De ez az ő életek csak az ártatlan szabad szívnek lehet kedves: az enyémnek az szüntelen tusakodást, hitszegést 's bánkódást festett elibe. Irtóztató mélység nyílt-fel közöttem és Kedvesem között, 's örök elsüllyedés fogtak körül,

's e' szörnyű magánosságban, ezen elhagyásában az egész természetnek, az oltár' lábainál leltem magamat, elfoglalva azon imádott tárgy által, melyet velem elakarának felejtetni. Ezek az áhítatos leányok jészívű együgyűségekben mind elmondták a' mit a' világ' hívsága felől tudtanak: de én nem a' világhoz voltam csatolva; azzal a' kit benne hagyék, nékem a' legsivatagabb puszta is kies múltató lett volna. A' mitől ők igyekeztek elvonni, az nékem semmi volt.

Látni kívántam az anyámat. Ajúlásomat elgyengült egészségemnek tulajdonítá.— Nem, Asszonyom, erőszakod okozza azt; mert itt nincs helye tovább a' tettetésnek. Te adtad életemet, 's el is vehet'd; de, édes anyám, azért hordál e méhedben, hogy mint egy áldozatot lassú halállal láss halni? 'S kinek szentelsz? Éppen nem az Istennek; az Isten, érzem, eltaszít; néki tiszta 's önként való áldozatok tetszenek; nem akarja, hogy abban, a' mi néki nyújtatik, másnak része legyen; 's a' melly szív neki adja egyszer

magát, annak örökre övének kell maradni. Ha erőszak visz az oltárhoz, úgy ott hit-szegés 's szentségtörés várnak reám. — Mit mondasz, boldogtalan? — Egy irtóztató igazságot, Asszonyom, a' mit belólem a' kétségbe-esés sajtól-ki. — Igen is', Asszonyom, szívem magát tetszésed nélkül más-nak adta; ártatlan vagy vétkes, nem enyém többé, egyedül az Isten bonthatja-fel köte-lékit. — Eredj, elfajúlt leány, eredj veszted-re; nem ismerlek többé gyermekemnek. — Édes anyám, véred' nevében kénszerítlek, ne hagyj-el, lásd kétségbe-estemet, lásd a' poklot lábaim előtt. — Illy irtóztatónak festi tehát gyászos szerelmed becsületed' me-nedékét, ártatlanságod' révpartját? 'S mi-nek nézed te a' világot? Tanúld-meg, hogy ennek csak egy bálványa vagyon: a' Gaz-dagság. Minden tekintet, minden elsőség azoké, a' kik sokkal bírnak. A' szegénység' osztályrésze a' homály, a' megvetés.

Ah, Asszonyom, ne elegyítsd e' romlot-tak száma közzé azt..... Azt úgy e, a' kit te szeretsz? Gondolom, mit monda neked.

Nincs része atyja' igasságtalanságában, nem javallja cselekedetét, szán, helyre fogja hozni sérelmidet. Üres ígéretek, gyermek-ember' szavai, mellyeket nem említ holnap! De bár légyen állandó szavaiban, 's fogadásáiban hív, az atyja még virágjában van, soká fog élni, mert a' gonosz megöregszik. Azonban a' szerelem kihál, helyébe a' nagyra-vágyás lép, a' gyermeki kötelesség erőt vesz, valamelly hivatal, egy csillogó ház' szövetsége, egy gazdag szerencse adja-elő magát, 's a' hiszelékeny leány ülve marad, 's világ' meséje lesz. Im' ez fogott volna sorsod lenni; ettől mentett-meg az anyád. Ma keserű könnyüket okoz, de eljő a' nap, hogy áldani fogod értte. Magadra hagylak, leányom, készülj az áldozathoz, mellyet Isten kíván. Mentől keserűbb az néked, néki annál kedvesebb lesz.

Mit mondjak, Asszonyom? Reá kelle szánnom magamat! Felvén e' patyolatot, e' kötényt, a' töredelmesség' útjára tértem; 's azon idő alatt, míg még szabad a' visszalépés, azt hittem, hogy meg fogom győzhet-

ni magamat, 's elmém' habzását 's gyengeségemet azon veszedelmes szabadságnak tulajdonítottam, hogy szándékomat még meg lehet másolnom. Nem győzém várni, hogy megtegyem az oldhatatlan esküvést. Megtettem azt, lemondottam a' világról; az nem vala sok. De Szerelmesemről mondtam-le; 's az több vala, mintha életemről mondtam volna le.

Midőn az esküvés' ígétit mondta szám, ajakimon-tévelygő lelkem elköltözni készült. Alig volt erőm az oltár' lábaihoz vánszorogni; vissza onnan mások emeltek-el. Az anyám, kegyetlen öröme által elfogva, jött hozzám. Ne vedd zúgolódásképpen, én Istenem! tisztelem őtet, még mindég szeretem, 's vég pihenésemig fogom szeretni. — Seraphínának ezen utolsó szavait, zokogásai szaggatták-meg, 's arczájit két köny-patak öntötte el.

Meg vala téve az áldozat, monda hosszas nyugta után; már Istené valék, nem a' magamé. Érzékimnek minden kötelékit öszve kelle szaggatnom; áldozatom megha-

latott a' világnak, 's úgy mertem hinni, hogy valóban meg is holtam. De mint iszonyodtam-el szívem' mélyébe tekintvén! A' szerelmet találtam ismét benne; de a' dühös vétkes szerelmet, a' kétségbe-esett magát hibásnak ismerő szerelmet, azt a' szerelmet, melly az ég ellen, a' természet ellen, magam ellen pártola, mellyet a' keserűség emésztett, a' megbánás gyilkolt, 's dühhő változtatott. Mit tettem! így kiálték-fel ezerszer; mit tettem! Az az imádott halandó, a' kit többé meg nem láthaték, minden kecsével tünt képzeletem' elébe. Az a' boldog kötés, melly bennünket egyesíteni akart, minden szempillantása örömmel teljes életünknek, azon két szívnek, mellyet egyedül a' halál fogott volna elszakasztani egymástól, minden érzései megjelenének rémült lelkem előtt. Ah, Asszonyom, melly csüggesztő képzelet! Mindent elkövettem, hogy kitörölhessem emlékezetemből. Őt esztendeje, hogy szüntelen' igyekszem elhárítani, 's még is mindég visszatér; hijába tépem-ki magamat az álom' karjai közzül,

melly szüntelen' az ő képét festi lelkem' e-
 libe; hijába futom a' magánosságot, hová
 érkeztemet várja; az oltár' zsámolyinál is
 őtet látom, őtet találok az Istenség' keblé-
 ben is. Ugyan csak a' kegyelemnek Istene
 végre megszánta szenvedésimet. Az idő, az
 okosság, a' sanyargatás elcsendesíték vétkes
 indulatimnak előbbi hevét; de helyébe fo-
 gyasztó sínlés következett. Minden érverés-
 ben halni érzem magamat, 's az minden ö-
 römöm a' mit ismerek, hogy síromat nyíl-
 ni látom.

Ah, kedves Seraphína! így sóhajtja-fel
 Gróf Altensteigné, minekutánna szerencsét-
 len barátnéja elhallgatott, mellyükünk ér-
 demli inkább a' szánakodást? Szerelem o-
 kozta mindkettőnknek inségét: de te a' leg-
 hübb, legháládatosabb halandót szeretted:
 én a' leghitlenebbet, leghálátlanabbat, leg-
 kegyetlenebbet, a' ki valaha volt! Te az ég-
 nek szentelted magadat: én magamat eggy
 útálatosnak adtam! A' te ide-költözésed dia-
 dalom volt: az enyém gyalázat! Téged'
 min-

Reproduction del

Blanchard del

minden sirat, minden szeret, minden tisztel :
engem bosszantanak, gyötrennek!

Lángolóbb Szerelmest, mint Gróf Altensteig volt a' házasság előtt, nem képzelhetni. Fiatal, igen szép, tapadó szinte a' bájolásig; első megpillantása a' legszebb lelket gyanítatá. Mindenikét ígérte a' tökéletességnek, mint a' hogy' a' kellemeknek bírta mindenikét. Lány lelke olly elevenen fogta-fel a' szép érzések' béhatásait, hogy lehetetlennek látszott, hogy eleressze valaha. Néki ah, igen is könnyű volt azt a' szerelmet gerjeszteni bennem, mellyet hozzám maga érzett, vagy érzeni vélt! Mind azon tekintetek, mellyek a' nagy házaknál a' menyegzői kötelékeket szövök, megeggyeztek e' hajlandósággal, 's szüléink, kik azt támadni látták, méltóztattak meg is koronázni. Két esztendőt töltöttem a' legboldogabb együtt-élésben. O Bécs! o vétkek' piacza! o gyászos őrvénye a' szerelemnek, ártatlanságnak 's erkölcsnek! — Férjem, ki ekkoráig a' maga-korabelieket csak futó szemekkel látta volt, és, a' mint mondá, csak hogy ka-

ezaghassa esztelenségeket, minekelőtte észre venné, beszívta példájok' mérgét. Lármás öröme ízetlen társaságaiknak, titkos diadalmaik' kérkedékeny hánytatása, 's azon tetézt magasztalások, mellyekkel gyalázatos mulatságaik felől szóllottanak, vágyást indíta benne, ismerni őket. Csendes 's ártatlan házi-életünk elvesztette előtte egykori édességét. Nálam csak azt a' kedveltetést lelte, a' mit a' jó nevelés ad; elijedtem, látván, hogy többet vár. — Oda vagyok, mondám magamban, szívem többé nem tölti-el az övét! 'S valóban nem is egyébért kereste többé társaságomat, mint az illendőségért; örökre elmúlt az az idő, midőn édes együtt-beszéllgetéseink, midőn azok az édes négy szemközt-létek, mellyekben én olly igen boldognak leltem volt magamat, néki még kedvesebbek voltak, mint a' lármás társaságoknak örök folyta 's vissz'folyta. Kért, szórnám-el magamat, hogy példám igazolja lépésait. Szorosabban akarám magamat hozzája csatlani, 's alkalmatlan lettem. Eltökéltem végre, magára hagyni,

hogy visszavágyhasson hozzám, és azért, mivel összevetvén magamat azokkal, kiknek társaságokba keveredett, azt reméltem, hogy eszelősködését kigőzölgi, 's annál inkább fogja érzeni becsümet. De holmi fiatal szédítő erőt vett szerencsétlenségére igen is engedékeny lelkén; 's azon pillantás olta, a' hogy a' maszlagos pohárhoz értek ajkai, részegsége orvosolhatatlan lett. Magához akarám hozni; nem volt többé ideje. Elveszted magad', édes barátom; mondám neki; 's noha irtóztató látnom, hogy megfosztanak férjemtől, kiben minden boldogságomat leltem; inkább tenn-magadért siratom, mint önn-magamért, botlásidat. Abban keressz boldogságot, a' miben az bizony nincs. Al öröm, undok kedvtöltések nem olly szívnek valók, mint a' tiéd. Amítás a' mestersége annak a' világnak, melly elfogott; hitvesed e' mesterséget nem ismeri; te szintúgy nem ismerted mint ő; ez a' gyalázatos élet nem illik mihozzánk; a' te szived elveszté magát részegültségében; de ez a' részegültség csak ideig tart; a' csábulás el

fog oszlani, mint az álom; akkor majd visszatérsz hozzám, engemet annak találsz a' ki voltam, engedelmes szerelem fog kiterjedt karokkal várni reád, minden el lesz felejtve. Nem félhatsz sem pirotságimtól, sem panaszimtól. Szerencsés leszek, ha vigasztalást nyújthatok azon bosszantásokért, mellyekkel illetél. De te, te, a' ki ismerted a' tiszta erkölcs' becsét, 's édességeit ízlelted! te, kit a' véték egygy örvényből más örvénybe lök, kit nem sokára gyalázattal küld haza, hogy hitvesed mellett rejtse-el korán elért vénségednek sínlődő napjait, elborítva szégyennel, lelkiisméreted által elmarczonglva, mint békélesz-meg majd magaddal? mint fogadod majd hitvesed' szeretetét? Ah, az neked irtóztató büntetés lesz! Minél hübb, igazabb lesz az az ő szeretete, annál alázóbb lesz neked. Ez, édes Grófom, ez az, a' mi engem emészt. Szűnj-meg szeretni, nem ellenzem: megbocsátom azt, mert én szüntem-meg szeretetre-méltónak látszani: de ne tedd magad' érdemetlenné hűségemre; 's leg'alább légy az, a' kinek nem kell pirúlni sze-

ment előtt. Hiszed e, édes barátném? egy tréfa volt felelete. Azt mondta, hogy úgy beszéllek, mint egy Angyal, 's hogy szavaim nyomtatást érdemlenek. De látván, hogy könyűk borítják-el szemeimet, Ne légy; ugymond', gyermek! szeretlek, 's tudod hogy szeretlek; engedd, hadd leljem kedvem' mindenben 's légy bizonyos: hogy semmi el nem hódít.

Azonban jó barátim nem múlatták-el tudtomra adni, mik estek. Az engem a' legmélyebb keserűségbe merített. Ah! férjem nem sokára elúnta a' tettetést 's személyemnek kímélését.

Elhallgatom, kedves Seraphína, míg mű aláztatásokat kelle szenvednem. A' te kínjaid magadnak is könnyűknek fognak tetszeni az enyémekekhez képest. Képzeld, ha tudod, egy érzékeny meg nem romlott szív' gyötrelmeit, melly mindennap' új bántásokat vesz attól, a' kit egyedül szeret, a' ki egyedül érte él, még mikor ő már érette nem él is; melly még akkor is érette él, midőn ő nem átall, a' köz útalat' tárgyaiért élni. Ked-

vézek szemérmednek, 's elmellőzöm a' mi legundokabb e' festésben. Megvetve, elhagyva, feláldozva férjem által, magamba zártam-el nyomorúságom' panaszait; 's ha né, melly ész és erkölcs nélkül való házakban kacagták is sorsomat, meg volt viszont az a' vígasztalásom, hogy egyy érzékenyebb 's becsesbb Közönség édes részvétellel tekintett szenvedésimre. Azon vagyonomban leltem fájdalmim' enyhületét, mellytől a' gonoszság meg nem foszthatott: csorbúlatlan nevemben. Oda van az is, kedves Seraphína! Azok az asszonyok, kiket példám megalázott, nem tűrhették, hogy mocskot nem láthatnak rajtam. Magános életemnek azt a' szint adták, a' mellyet akartak. Azt hirdették, hogy titkos egyyet-értésben élek egyy emberrel, a' ki eléggé elmétlen volt, azt hagyni hinni, hogy nálam jól fogadtatott. Férjem, kinek látásom szüntelen pirotság volt, 's a' ki még sem érzette magát elég szabadnak, kapott az első örvön, a' mit kezébe játszottak, hogy alkalmatlan búslakodásomtól megszabadíthassa magát, 's egyyik

jóságába tölt-el. Távól a' világtól, hajótörést szenvedett boldogságimnak helyétől, itt legalább kényemre sírhattam; de nem sokára azt izeni, a' kegyetlen, hogy válasszak Klastromot lakóúl, mert Blumentháli jósága el van adva. — Blumentháli? ezzel szakasztja-félbe a' felriadott Seraphína barátjának szavait. — Igen is; az volt számkivetésem' helye, monda a' Grófné. — Ah, Asszonyom! melly nevet mondasz itt? — Mellyet férjem viselt, minekelőtte az anyjának testvér bátyja, Gróf Altensteig, fijának fogadta 's familiájába általvitte. — Mit hallok! oh Egek! oh igasságos Egek! lehetséges e? kérde Seraphína, barátjának ölébe vetvén magát. — Mi lél? mit akar ez a' hirtelen háborodás? Seraphína, térj magadhoz! — Hogyan, Asszonyom? 's Blumenthál e az a' gonosz, a' ki téged úgy kínozott, így megalázott? — 'S ismered őtet? — Ő az, Asszonyom, a' kit imádtam, a' kit őt eszendő olta siratok, a' kinek nevét vég pihenéssel fogtam volna nevezni. — Mit beszéllesz? — Ő az ő! Oh, millyetén lett vel-

na sorsom! .E' szókkal arczra borúlván, Isten! kiálta; irgalomnak Istene! te nyújtottad ki utánnam megtartó karodat! — A' megzavart Grófné sok ideig nem térhete magához csudálkozásából. Ne kétljed, édes barátém, az égnek világosan látni rajtunk akarátját; eggyüvé hoz bennünket, viszont hajlandóságot terjeszt bennünk, felnyitja szíveinket egymás eránt, mint két kútfejét a' vígasztalásnak. Légyen tehát, szeretett, érdemes barátém, igyekezzünk egyes erővel elfelejteni mind inségünket, mind azt a' ki inségünket okozta.

Ekkor a' legfőbb pontra költ szeretetek. Magánosságok nékik olly édességeket adott, mellyeket csak a' szenvedő szív ismer. De e' nyúgodalmat csak hamar félbe-szakasztá az a' hír, hogy a' Grófnak veszélyben forognak napjai. Botlását életével fizette. Sírjának szélén magához kívánta érdemes hitvesét. Ez kifejti magát kesergő társa' karjaiból, repül, elérkezik, haldoklva leli őtet. — O te, kit annyit és olly kegyetlenül bántottam, ugymond hitvesére ismervén; imhol

lássd bukdosásim' gyümölcsét, lássd a' sebet, mellyet rajtam az isteni kéz ejte. Ha még érdemes vagyok szánásodra, emeld az égre ártatlan kiáltásodat, 's bűneimnek szíves megbánását mutassd-bé. — Könyűkre olvadt hiivese karjai közzé akart rohanni. — Távozz', kiálta, távozz' tőlem; magam irtózom magamtól; lehelletem halál' lehellete. Ismersz e ez' iszonyú állapotban, mellybe vétkeim hoztak? kérdé továbbat. Ez e az a' tiszta lélek, melly eggykor eggy volt a' tiéddele? Én vagyok e, a' kit eggykor úgy szerettél? Ez e az a' menyegzői ág, melly engemet, szeretetedre még méltót, fogadott vala el? Hitetlen barátim, álnok csábítók, jertek, reszkessetek! Ah, lelkem, ki szabadít-ki ez undok fogságból? — Uram, monda az Orvoshoz, soká viszem e még? Fájdalmim tűrhetetlenek. — El ne hagyj, nagylelkű barátném; nálad nélkül irtóztató csüggedelem venne-elő. — Érd végét, kegyetlen halál, állj bosszút éltémért. Nincs büntetés, a' mit ne érdemeljek. Megcsaltam, megaláztam, keserítettem az ártatlanságot.

A' tiszteletre-méltó Grófné, látván kínos rándulatait, erővel reá akará magát vetni ágyára, honnan gondosan tartóztatták. Végre kimúlt a' boldogtalan, hitvesére függesztett szemekkel, 's nyelve bocsánatjának kérésében némúlt-meg.

A' Grófné abban lelé egyetlen vigasztalását, hogy férjét illy példás halállal látta meghalni. Gyengébb volt, ugymond, mint gonosz, 's gyarló inkább mint vétkes. A' világ örömei által szédítette-el: az Isten fájdalmak által térítette magához. Megostorozta: megkegyelmez néki. Igen is, kedves Altensteig, igen is, szeretett férjem, feloldozva a' testnek 's világnak szövevényeiből, te engemet Istenednek kebelében fogsz várni.

Eltelve e' szent gondolatokkal, visszatért kedves barátnejához, kit az oltár' lábainál találá. Szaggatta Seraphínának szívét ez' irtóztató, de töredelmes halál' megértése. Most utolszor sírtak együtt; 's nem sokára azután Gróf Altensteigné, a' Seraphína' példája szerint, Istennek szentelte azt a' szívet, szépséget 's erkölcsöt, mellyekre nemvolt érdemes a' világ.

A' KÉTSÉG,

VAGY A' MAGÁVAL BÉKÉTL
LENKEDŐ SZERELEM.

Hálá legyen az egeknek! monda Belíz, levetvén a' gyászt férje után; egy felette kedvetlen, únalmas kötelességen estem-által. 'S ugyan volt is ideje, hogy vége legyen már egyszer! Tizenhat esztendő's korunkban egy emberhez adattatni, kit azelőtt nem is ismertünk, éltünknek legszebb napjait únalomban, tettetésben 's rabságben tölteni, sklávja lenni 's áldozatja egy boldogtalan szeretetnek, mellyet támasztottunk, de nem tudunk viszonlani, mennyi kísértése ez a' szívnek! Kiállottam, 's túl vagyok rajta; nincs semmit szememre hánynom. Mert igaz, hogy férjemet nem szerettem, de úgy viseltem magamat, mintha szerettem volna; az pedig még többbe kerül. Hív voltam eránta, noha gyanújával eleget kínzott, 's szívesen

sirattam halálát; 's azt tartom, hogy a' szív' jóságát ennél tovább vinni lehetetlen. Végre szabad vagyok, magamtól függök egyedül, 's ma kezdek élni. Hah! mint gyúlad-fel majd szívem, ha valaki eljut reá, hogy nekem megtetszhetik. De vessünk jól számot magunkkal, minekelőtte e' szívet bilincsre vetjük, 's kerüljük a' veszélyt, hogy megszűnjön szeretni vagy szerettetni!—Megszűnjön szerettetni? monda, kedve-telve pillantván-meg képét a' tükörben. Az nem olly könnyű! De megszűnni szeretni, az még rosszabb! Nekem nincs annyi erőm, hogy szerelmet színleljek, ha szívem azt többé nem érzi; az a' szemtelenség pedig, hogy kimutassam az útját, a' kit egykor kedvellettem, tőlem ki nem telik. 'S osztán az a' vád, azok az örök panaszok, az a' hírbe-keveredés, a' mi az illy megbomlással együtt-jár! Szeressünk, minthogy az ég érző szívet adott, de szeressünk holtig; nem azzal a' lebedesséssel, nem azzal az állhatatlan ízelettel, a' mit a' világ olly gyakran vész szerelem helyett. Van időm megtenni a' választást,

's megvizsgálnom önn-magamat. Hogy annál bizonyosbban kerülhessem-el a' mit rettegek, egy igazi képezetet kell csinálnom magamnak a' szerelem felől. Ezerszer olvastam, hogy a' szerelem az az indúlat, melly két valóságot egyé csinál, őket egyszerre állthatja, egyikét a' másikkával eltölti, feloldja mindentől, 's nékik minden helyébe minden lesz, 's az egymás' boldogítását teszi egyetlen gondjokká, egyetlen óhajtasokká. Igazságok van! ez a' való képe a' szerelemnek. E' szerint könnyű lesz megkülönböztetnem az ál képet a' valóságtól mind másban, mind önn-magamban.

Belíz az első próbát egy ifjú Tisztviselőn tette-meg, kinek az osztály alatt jutott ismeretségébe. A' Nagyszombati Districtuális Tábla' Praesese, Udvari Consiliárius De-regnyei, a' legkedveltebb külső mellett a' legmíveltebb elmével, a' legszelídebb lélekkel 's érzékeny szívvel bírt. Egyszerű volt öltözetében, 's viseletében természetes. Nem hitette-el magával, hogy a' módi' dolgában is őtet illeti a' bíróság; 's azonként nem tud-

ta, mellyik hajfodorítás van a' legújabb ízlet szerint, mint azt nem, hogy a' hintóknak milyen színt kell adni, 's mellyik a' legjobb formájú csat a' hákokon. Az asszonyokat nem múlattatta paripájiról, a' férjfiak között nem kérkedett szerelmeivel. A' legjobb Bíró volt, 's nem volt pedánt: a' legnyájasabb, legkedvesebb módú ember volt, 's nem volt ficzkó. Ugyan-az volt a' Sessióban, a' ki az estveli társaságokban; nem mintha a' vacsorákon akarta volna a' Praesest játszani 's a' Múlattatót a' Táblánál: de nem lévén szüksége maszk alá rejteni magát, mindég saját alakjában jelent-meg.

Ennyi ritka érdem megérdekllette Belízt. A' Consiliárius csak hamar megnyerte bizodalalmát, megnyerte továbbat barátságát is; pedig e' név alatt a' szív sokszor messze megy'. Eggykor minekutánna már az osztály véghez ment vala, Szabad e nékem, Asszonyom, monda a' Consiliárius az Özvegynek, szabad e nékem egy kérdésemre egyenes választ reménylenem? Te özvegyen akarsz e maradni, vagy azt végzed inkább,

hogy szabadságodnak feláldozása még egy
 halandót tégyen szerencsésbé? Nem, Uram,
 felele az Özvegy, én jobban ismerem kevés
 becsemet, mint hogy valakit arra a' köte-
 lességre szorítsak, hogy csak érttem éljen.
 Az felette kedves kötelesség fogna lenni,
 monda a' galant Consiliárius; 's tartok tőle,
 hogy akaratom 's engedelmed nélkül is, nem
 egy lesz, a' ki alája vállalkozik. Azt én
 nem ellenzem, felele Belíz; szabadon sze-
 rettetni a' legkedvesbb minden tömjénezés
 között. — Pedig én Nagysádat nem hittem
 csalfának. — Oh, úgy Consiliárius Úr nekem
 rövidséget tenne! én gyűlölöm a' csalfásko-
 dást. — De viszont-szeretet nélkül akarni sze-
 rettetni! — 'S ki mondotta, hogy én szeretni
 nem fogok? Az illyen feltétel nem az én ko-
 romhoz való. Én csak az erőszaknak va-
 gyok ellensége; ez az egész dolog. —
 Értem; Nagysád azt akarja, hogy mihelytt a'
 hajlandóság véget ér, véget érjen a' csatlás
 is. — Azt akarom, hogy ne érjen véget sem
 egyik sem másik, 's azért még árnyékát is
 kerülöm az erőszaknak. Szabadon holtig

tudnék szeretni, de, hogy igazán szóljak, nem csak két nap is járomban.

Látta a' Consiliárius, hogy itt csinnyán kell bánni, 's meg kell elégedni azzal, hogy magát barátjának mondhatja, 's engedett a' szükségnek. Valami a' szerelemben érdeklő találtatik, mind azt munkába vevé, hogy megillette az asszony' szívét, 's elérte a' mit óhajtott. Nem beszéllem-el, mint lépett a' Belíz' hajlandósága észrevehetetlenül fellyebb naponként; elég ha azt mondom, hogy oda értek, a' hol a' hideg eszmélet elensúlyban áll a' szerelemmel, 's csak egy gyenge billentést vár, hogy eldőljön. E' veszedelmes ponton voltak, és csak négy szem között. Az elragadtatott Deregneyei éh szemekkel faldosta Belíznek minden kecséit, 's megszorította a' legszebb kezét. Belíz alig pihgett remegésében. Deregneyei néki bátorodva eseng, hogy méltóztassék kimondani végső akaratját. Ah, kedves Consiliárius! de hát ha megcsalattatom? E' szókkal a' szeméremnek végső sóhajta látszott elreppenni ajakiról. Ne tarts semmit, imádott Asszony!

mon-

monda; szívem szóll, maga a' szerelem szóll ajakimról; haljak-meg, ha.... Ekkor lebukván az asszony' lábaihoz, térde a' Lila' egyik lábát oda csípte, 's a' szép kis agár el-sikoltá magát kínjában. Consiliárius Úr, micsoda fonákság ez! monda Belíz a' neheztelés' hangzatjában. A' Consiliárius elpirúlt; 's nem tudta felelni. Ölbe vette a' kutyát, simongatta, csapodárkodott néki, 's kérte, hogy megbántott Asszonyát engesztelné-meg. Lila, felejtván a' fájdalmat, visszonzni kezdé a' Deregnyei' ékeskedéseit. Nagyságos Asszonyom, ugymond Belíznek, Lila többé nem haragszik, Lila megbocsát; ez szép példa Nagysádnak. Belíz nem felelt; a' leg-mélyebb elmerülésbe süllyedt-el lelke. A' Consiliárius ezt a' komoly csendet tréfának akará venni, 's másod ízben lábaihoz veté magát Belíznek. Kérem az Urat, monda néki az Asszony; az efféle mérészségek nekem nincsenek tetszésemre, 's nem gondolom, hogy Consiliárius Urat felszabadítottam rájok.

Könnyű képzelni, mint leve oda a' Consiliárius. Kővé válva állt, nem lelt szót.

Hogyan, Asszonyom, ugymond, 's higyjem e én azt, hogy egy illy semmi történet haragját vonta reám Nagysádnak? Én nem haragszom, felele Belíz; de úgy vélném, hogy harag nélkül is szabad rosszul vennem, hogy előttem térdelnek; az a' bátorság csak a' szerencsés Szeretőt illeti, 's én fellyebb becsülöm az Urat, mint hogy azt retteggessem, hogy az Úr magát annak tartotta. Nem látom, Asszonyom, monda megháborodással a' Consiliárius, miként tehetne engem egy szerelmen épült remény kevésbé méltóvá a' Nagysád' becsülésére; de szabad e tehát tudakoznom, hogy, vétek lévén a' szerelem Nagysádnál, mi volt az az érzés, a' mellyet Nagysád erántam mutatni méltóztatott? Barátság, Uram, merő barátság, 's kérem az Urat, maradjon a' mellett. Bocsásson-meg Nagysád; megesküdtem volna, hogy az valami egyéb; látom hogy nem értek hozzá.—Az, Uram, nem lehetetlen; az a' szerencsétlenség többeken is meg-esik. A' Consiliárius ezt a' megmagyarázhatatlan makacskodást nem tűrhette tovább.

Elkeseredve az ajtót kereste, 's egy szóval sem marasztották.

Ez már szép! ugymonda Belíz magában maradván. Íme csak egy hajszálon múlt, hogy egy embernek nem adám magamat, kit szívem éppen nem szeret. Ugyan igazán mondják, hogy az ember semmit sem ismér kevésbé, mint tulajdon magát. Megesküdtem volna, hogy egészen övé vagyok, hogy nincs olly áldozat, mellyet őértte megtenni kész nem volnék. 'S imhol akaratja nélkül reá hág a' Lilámra, 's ez a' lángoló szerelem eggyszerre haraggá vál. Eggy eb közelebb érdekel mint ő, 's miatta meg tudom azt támadni, a' kit, a' mint hittem, minden halandóknál inkább szeretek. Gyönyörű szerelem! De így van az; az ember érzés gyanánt veszi a' képzelést; feje felhevül, 's azt gondolja, hogy szíve lángol; 's néki ezed, 's egy ostobaság után a' másikat követi; a' szép álmot eggyszer elenyész, előáll az únalom, 's akkor osztán vagy egy nyügös húségre vagyunk kárhoztatva, vagy szemtelen állhatatlanságra kell vetemedniük. Oh,

*

édes Lilám! mennyivel nem tartozom én neked? Te nyitád-fel az én szemeimet; nálad nélkül most talán a' földbe süllyednék szégyenletemben.

Akár szerette Belíz a' Consiliáriust, akár nem; mert az efféle vítatás rendszerint merő szóbeli játékra üt-ki; addig mondta magának, hogy nem szerette, hogy végre hitte erősen; 's egy fiatal Tisztecske tökéletes bizonyossággá változtatta ezt a' hitet.

Báró Pilínyi kilépett a' Németújhelyi Aca-
demiából, 's Hadnagyi rangot nyert egy
Dragonos seregben. Az ifjúság' tavasza,
a' lángoló kívánságok, az a' szelesség és bo-
hóskodás, melly a' tizenhat esztendősi fiút
szeretetreméltóvá teszi, de nevetségessé a'
harmincz esztendősi embert, Pilínyt, a' ki
a' Belíz' megholt férjének közel rokona volt,
megszerették az ángyával. Pilínyi sze-
relmes volt magába, 's nem ok nélkül. Tud-
ta ő, hogy ő szép, és hogy igen jól ter-
mett. Mondotta azt sokszor maga is: de
olly szépen nevetett mellé, 's a' nevetés köz-
ben olly szép ajakot 's olly szép rend fejr

fogakat hagyott látni, hogy az ember örö-
 mest elnézte ezt a' kis esztelenkedést gyer-
 meki korának. 'S ezen gyermeki bohósko-
 dások mellé olly férjfiúi érzéseket elegyített,
 hogy együvé vévén a' kettőt, mindent el-
 töltött szerelemmel maga eránt. Eggy szép
 Szerető! eggy szép paripa! ez volt minden
 óhajtása. Meg-megállott a' tükör előtt, 's
 úgy exercírozott. Elkérte H i m f y t olvas-
 ni, 's azt tudakozta Belíztól, ha megvan e
 a' F o l á r d' P o l y b i u s a könyvei között?
 mert az, ugymond, excellens munka. Nem
 győzte várni a' tavaszt, hogy eggy szép ta-
 vaszi ruhát varrathasson, ha nem lesz há-
 ború; vagy táborba mehessen, ha lesz. Az
 asszonyinemre nézve nincs talán semmi szé-
 dítőbb, mint ez az öszveelegyedése a' gyer-
 meki hiúságnak és férjfiúi nagyléleknek. Az
 a' homályos előérzés, hogy az ilyen rendes
 kis portéka, a' mi kendőző asztalkák körül
 törlőszködik, tükörbe kandikálgat, 's pipe-
 rézi magát, két holnap múlva eggy batal-
 lion quarréba vág, vagy valamelly bástyát
 megmász, 's hideg vérrel megy' a' kiszeg-

zett ágyúk' batteriájának, az az előérzés az ilyen rendes kis portéka' bohósságainak azt a' csudásságot adja, melly álmélnködásra 's szeretetre ragadja a' szívet; de a' bohóság csak a' fiatal katonának áll jól. Ez a' kis intés mellesleg minden más kar' bohócskájának légyen mondva.

Belíz tehát a' Pilínyi' kis esztelenségein örömet lelt, Pilínyi pedig az első látogatás oltá égett Belízért. Az a' Hadnagyocska, a' ki most lép-ki az Académiából, könnyen kap lángot. Édes nénikém, monda egyszer, nekem csak két kérésem van a' történethez, hogy az első campániámat a' Francziák ellen tehessem és — Nagysád ellen. Tacsó! felele néki Belíz; egyik kívánságod talán igen is hamar lát teljesedést, nem a' másik soha. — Soha? az egy kevésbé kemény szó! De el voltam rá készülve; én nem hagyom magamat elíjesztetni. Fogadjunk, hogy a' második campániám előtt elmúl a' Nagysád' kegyetlenkedése? Most, minthogy ez az ifjú kor 's ez a' rendes kis termet az egész érdemem, úgy bán velem mint gyerekekkel;

de majd ha azt mondják, Pilinyi jelen volt ez' 's ez' actióban, a' Pilinyi Regementje ez' 's ez' ütközetben a' legnagyobb tüzet állotta ki; ő itt 's itt distingválta magát, ő ez' 's ez' posztot elfoglalta, ő rettenhetetlen lélekkel ment ezer meg' ezer veszély közt a' halálnak, akkor, tudom, verni fog a' félelem, öröm 's talán szerelem miatt is szíve. Hát ha sebet találtam volna kapni! Oh, az illet ám! az illet ám! Ha asszony volnék, azt kívánnám minden egyéb kívánságim felett, hogy férjem sebet hozott volna a' hadból. Őszvecsókolnám forradásait, 's abban állana legfőbb gyönyörűségem, ha számlálhatnám sebeit. Édes nénikém, látni fogja az enyémet, látni fogja, ha kapok. Azt Nagysád ki nem állja! azon Nagysád ellágyúl! — Eredj, kis bohó! felelj-meg kötelességednek mint jó katona, de ne rémíts-el olly dolgokkal, mellyektől már is irtózom. — — Lám! hát nem mondtam igazat? Nagysád már is retteg. Ah, ha csak a' képzelés is rémíti Nagysádat, mit fog majd maga a' dolog tenni! Oh úgy lesz, édes néni, úgy

lesz! De nem ad nékem valamit előpénz gyanánt, míg itt lesz a' háború?

Így bohóskodott az asszony körül mindennap. Belíz tette magát, mintha csak nevetné eszelősségeit: de általok valóban igen mélyen meg volt illetve. Pilínyinek kevés tapasztalása volt, 's nem bírt elég figyelemmel megsejdeni, mint nevedék az érzés naponként a' Belíz' szívében, hogy azt a' maga szerencséjére használná. Nem múlt őnála mérészségen: de egy pillantat megzavarta, 's az a' tartalék, hogy a' kedves Néni ke megbántatik szabadságai által, elakasztotta benne a' boldogságra-vágyást. Így folyt-el aprólékos próbatétek alatt minden sikeres lépés nélkül két hónap. Azonban szerelmek mind két részről nőttön nőtt, 's Belíz, ámbár ellenkedése igen is erőtlen vala, de még erről is le akart már mondani, midőn a' háború véletlenül kigyúladott.

A' hadi trombita felriasztotta a' szerelme' Isteneit, 's félbe szakasztotta minden munkájokat. Ez itt szalad, 's nem várja-bé a' legesdeklőbb levélkére a' választ; a' má-

sik meg nem jelent a' rendelt órán 's helyen, hol Széjje meg készült koronázni hűségét. Egész Revolútió ütötte-ki magát az Örömök' országában.

Pilínyinek alig maradt ideje, elbúcsúzni Belíztől. Ez mindég vádolta magát kemény voltáért, mellyet Pilínyi eránt nem mutatott. Ez a' bohó kis fiú engem teljes szívéből lelkéből szeret. Mi lehet természetesbb, mi édesbb, mint a' hogy' nékem szíve' gyűladásait vallogatta. Képe olyan mint a' róza, növése mint a' virágszál; szeles az igaz: de ki nem az az ő esztendeiben? De szíve, oh a' szíve igen derék! Ha csak kedvtöltést keresne, elérhetné a' mit kíván; kevés Szépünk van nekünk, a' ki üresen hagyná elmenni ajtaja elől. De ő csak engem lát, csak érttem él, 's én illy kevélyen bánok vele! Meg nem foghatom, hogy' tudta kitűrni. Ha én lettem volna neki, régen itt hagytam volna a' hideg Belízt, hadd ásítsa-ki magát a' maga eszessége mellett a' mint magának tetszik, ha annyira kap rajta. Mert az az okosság, jó az, jó, a' maga helyén: de mindég csak

okosság! Elmerülve e' gondolatjai között azt a' hírt hozzák, hogy a' béke' alkudozásai félbe szakadtak, 's hogy parancsolatjok érkezett a' Tiszteknek, hogy a' melly órában a' rendelést veszik, abban induljanak a' magok seregkehez. Belíznak minden ere elfagyott e' lír' hallására. Elfogott, öszveszorúlt szívvel ezt kiáltá: Imhol, megyen a' táborba, az ütközetbe, a' halálnak! 's én ötet többé soha meg nem látom. Nyílik az ajtó, 's Pilinyi uniformban lép-be. Búcsút venni jövök, édes néni-kém, monda; indulok, 's ke vés napok múlva az ellenség előtt leszek. Fele teljesedve van kívánságomnak; 's úgy hiszem, hogy a' más felét Nagysád is fogja teljesíteni, ha majd viszatérek. Én Nagysádat utolsó lehelletemig fogom szeretni; emlékezzék-meg néha rólam! Bízva rám magát, én úgy térek vissza, mint híve. Ha meglőnek, vissza nem térek; de arra az esetre venni fogja Nagysád gyűrűmet és órámat. Ez eszébe fogja juttatni képet, húségemet, szeretetemet; 's Nagysád, úgy reménylem azt, néha el fogja hinteni csókjaival. Kieresztvén száján az utolsó

szókat, elmosolyodott, 's szemei ázva voltak. Belíz nem fojthatta-el könnyűit, 's ezt mondá: Pilinyi, te minket igen könnyű szívvel hagysz itt! Azt mondod, hogy szeretsz; így vesz e búcsút, a' ki igazán szeret? Én azt tartom, hogy nincs semmi rettenetesbb, mint elhagyni a' kit szeretünk. De itt nincs helye a' pironásznak. Jer, ölelj-meg! Pilinyi elragadtatva boldogságának érzésében, egész szabadsággal használja a' nyert engedelmet, 's Belíz nem neheztel érte. 'S mikor indúlsz? monda Pilinyinek — Mingyárt. — Mingyárt? 'S nem vacsorálsz nálam? — Az nem lehet. — Ezer mondani-valóm van. — Oh, mondd hamar; lovaim készen állanak. — Ha nem kegyetlenség e, elvonni tőlem ez' egy estvét? — Ah, kedves nénikém, én teértted életemet is örömmel felszentelem; de itt becsületem forog fenn; az több mint az életem; minden perczentésem ki van számlálva, 's mikor az óra üt, helyben kell lennem. Csak képzeld ha ütközet találna lenni, 's én ott nem volnék! meglőném magam' szégyenletemben. Úgy ez a' te

kis öcséd nem volna méltó szerelmedre.
Engedd, hadd érdemeljelek-meg.

Belíz újra nyakába borúlt, 's könyűivel feresztette arczájit és keblét. Menj, ugymond neki; el nem tűrhetném ha pirontságot vonnék reád; 'a' te becsületed szint olly kedves nékem mint a' magamé. Vigyázz életedre; ne tedd-ki magadat ok nélkül veszélynek, 's' jöjj úgy vissza, a' hogy' elhagysz. Nem hagysz időt, hogy többet mondhaszak; de írni fogunk egymásnak. Adieu. — Adieu, édes nénikém! — Adieu, adieu, édes fiam!

Belíz az éjet a' legmélyebb bánatban töltötte. Agya ázva volt könyűitől. Más nap' levelet írt Pilínyihez. A' mi érdeklőt az epedő leghívebb, legszebb szerelem mondhat, mind azt magában foglalá a' levél. Oh ti, kiket illy rosszúl nevelnek, ki tanít titeket illy jól írni? A' természet csinál e magának tréfát a' mi megalázásunkkal, hogy érttetek bosszút álljon?

Pilínyinek rendeletlen heves levele lelkének két uralkodó indulatit festette: a' ka-

tonai tüzet és a' szerelmet. Belíz nem lelt nyugtot, míg a' levél el nem érkezék; 's így űzte egy levél a' másikat a' táborozásnak fél ideje alatt megszakadás nélkül; 's az utolsó levél volt mindég a' leghevesebb, az utolsó mindég az, a' mi leginkább váratott.

Szerencsétlenségre Pilínyinek egy féltékeny meghittje akadt. Be boldog vagy vak-ságodban! monda ez neki egyszer, elúván a' Pilínyi' sóhajtozásait. Bezeg ha úgy volna fenekig! De tudnád csak, mit tesz mind ez az írott édesség. Ah, ismerem az asszonyokat! Akarod látni, mit bírsz ebben a' te pityergődben? Írd azt néki, hogy egy csatában elvesztetted az egyik szemed'; fogadom, azt kapod válaszul, hogy túrd békével esetedet, 's tégy-le róla. Pilínyi bízott az asszonyhoz, 's engedett a' tanácsnak; 's minthogy ő nem tudott hazudni, barátja adta tollába, mit írjon. Belíz oda lett a' levélre. Előtte állott Pilínyi, de csak fél szemmel. Az a' fekete folt rajta ismérhetetlenné tette képét. Melly nagy kár, ugymond' nagyot sóhajtván. Az a' két szem, be igen

szép volt az! az enyéim olly édesdeden pillogtak beléjek! A' szerelem olly kibeszélhetetlen bájjal festette benne magát! De így még méltóbbak a' szeretetre, 's most még inkább fogom szeretni. Szegény Pilínyi mint nem kesereg ez' es'ten! mint búsong azon leginkább, hogy megszűnt nékem kedves lenni. Írnom kell neki! vigasztalnom kell, bátorítanom! Belíz most mondotta legelsőben, hogy írnom kell neki! A' levél akarata ellen is hideg lett; Belíz megsejditette azt, eltépte, 's újat írt. Az újban erősek voltak a' kifejezések, de erőltetett minden fordulat, 's a' stylus keresett. A' szép szem' substitútja a' fekete flastrom, elsetétítette képzelését, 's érzését elaltatta. Soha se szépitjük a' dolgot magunk előtt, monda széljeltepvén a' második 's harmadik levelet is; az a' szegény fiú nem szerettetik többé; egészen el van változva szívem, miolta oda az egyik szeme. Heroínát akartam játszani, 's látom, hogy egy nyomorúlt nőtényke vagyok; minck affectálok olly charactert, melly túl van erőmön? Pilínyi nem azt ér-

demli, hogy megcsaljam. Ő az én szívemnek nemességére 's jóságára tart számót; ha fel nem leli azt bennem, hogy szerettetik, azt lelje-fel legalább, hogy csalódásban nem hagyom. Tudom, útálni fog érte, de érdemlem a' büntetést. Felette szerencsétlen vagyok, ezt írja neki; szerencsétlenebb sokkal, mint Uram Öcsém. Uram Öcsém csak egy díszét veszette-el: el én az én becsületemet egészen, mind Uram Öcsém, mind önn-magam előtt. Azt hittem, hogy méltó vagyok szerettetni, 's Uram Öcsémtől szerettetni, 's nem vagyok az; azt hittem, hogy szívem minden változáson túl van, 's inie egy történet elváltoztatott. Ne csüggedjen-el Uram Öcsém! Uram Öcsémet ezen vesztesége mellett is szeretheti még egy elmés asszony; 's e' pirúlva tett gyónásom után, nincs mit keseregje elvesztésemet.

Pilinyi nem találta helyét e' levelet megolvasván. Kivált pedig az a' hideg először most nyert, és olly sok ízben előforduló Uram Öcsém tetszett neki elviselhetetlen megbántásnak. Uram Öcsém! így kiálta-fel.

Ah, a' hitetlen! Én Uram Öcsém! 'S Uram Öcsém a' félszemű? — Szaladt meghittjéhez. Hát nem mondtam? mondá ez az asszonygyűlölő. Most már rajtad a' sor, hogy neki egy tréfát csinálj; hanemha addig tetszik hasztanod, míg télben majd haza mégy, 's megleped a' két szemmel. Nem, monda a' szerencsétlen Pilínyi, azt én várni nem győzöm; most állom mingyárt bosszúmat. Tehát megírta neki, hogy örvend, hogy megismerhetete. Uram Öcsémnek ugyan mind a' két szeme megvayon: de ez a' két szem őtet soha sem fogja nézni különben, mint a' leghálatlanabb teremtet. Belíz elalélt, a' levelet révén, 's azonnal elvégezte, hogy lemond a' nagy-világról, 's falura vonja magát. Elinnen, monda, a' dudwaéletbe! úgy sem vagyok egyébre való; 's ott hagyá Budát, 's kiment Dolyáni jóságába.

Közel Dolyánhoz egy ifjú Gróf lakott, a' ki eltöltvén hat holnapot a' városi lármás örömkben, kijöve Ludányba, hogy az esztendő' másik felét a' legkényesebb magánosságban töltse. Látogatására jött Belíznek.

Gróf

Gróf Urat, monda Belíz Ludányinak, Bölcsnek nézi a' világ; beszéllje-el, kérem, melly plánt tart dolgaiban? Melly plánt, Asszonyom? kérdé a' Gróf; én nem tudom mi az a' plán? Mind azt teszem a' mi múltat; valami gyönyörűségemre lehet, azt mind hasznomra fordítom, 's eltávoztatom a' mi megzavarhatná örömeimet; ez az egész titkom. — A' Gróf magában él, vagy lát néha társaságot is? — Ollykor elő hívatom a' juhászomat, 's leczkéket veszek tőle a' Morálban; néha parasztjaimmal eredek beszédbe, kik többet érnek mint minden tudósaink; 's tánczokat adok a' lyánykáknak, kikenél nem lehet képzelni szebb tereméseket; lottériákat csinálok nekik, pantlikákból 's kendőkből, 's ha megsejditem, hogy szeretnek valakit, férjhez adom. — Hogyan? 's ők tudnak szeretni? ők tudják mi a' szerelem? — Ha tudják e, Asszonyom? százszorta jobban mint mi! Ollyanok mint a' gerliczék; 's sokszor azon lepem-meg magamat, hogy megkívántam tőlök. — Azonban Grof Úr is megvallja talán, hogy ezek itt minden szebb

érzés nélkül szeretnek. — Asszonyom, az a szebb érzés csak a mi mesterkélésünk' míve; öbennek a természet' ösztöne dolgozik, 's ez az ösztön szerencsésekké teszi. Mi a városban mindég csevegünk a szerelemről; de a szerelem falun vett lakást. Az ott a fejen, itt a szívben lakik. Én is próbáltam a nagy-világban mit tesz szeretni és szeretetni: de az a sok fantazia a születés, birtok, tekintet felől, mindent széljel-bont; szeretni ott annyi, mint vaktában öszvetalálkozni. A falusiak szíveknek sugallása szerint tészik-meg a választást. Ha egyszer méltóztatol megjelenni táncaikon, látni fogod, meg nem romlott szíveik miként vonszódznak egymás felé, 's mint csatlódnak öszve. — Gróf Úr nekem a mezei élet felől olly képet fest, mellyet éppen nem vártam. Pedig a városban a falusi ember' éltét olly szánakozást-érdemlőnek mondják! — Az Ludányban valóban az is volt még ezelőtt kevéssel. De én feltaláltam a titkát, mint tehetem könnyűvé. — Oh, a Gróf azt kéntelen lesz nekem elbeszélni; követni a-

karom példáját! — Parancsolj, Asszonyom. Lásd, én esztendőnként huszonnégy ezret veszek-bé jövedelmimből. Tizenkettőt télen által Pozsonyban 's Bécsben költök-el, a' más tizenketteje azon holnapokra marad, mellyeket falun töltök, 's ebből négyet ötöt a' cserémre fordítok mindég. — Melly cserére? kérdé Belíz. Nekem jó munkában lévő kövérített földeim vannak, jó rétjeim. — 'S osztán? — Osztán, hé Varga Ferencz, Albi János, Mike István, a' tiétek míveletlen maradt; mert betegek voltatok, kárt szenvedtetek; 's az övéket felcserélem a' magaméval; nekik marhát szerzek, 's ha kell pénzzel gyámolítom; 's az a' föld, a' melly őket tavaly el nem tarhatta, két esztendő alatt gazdaggá teszi. Az én kezeimben a' sovány föld ismét felveszi magát, 's akkor visszaveszem a' magamét, 's új cserét teszek másal; ebben áll mulatságom. Oh, ez derék! monda Belíz. De Gróf Úr tehát ért a' gazdasághoz? — Valamit, Asszonyom! keresem az alkalmatosságot, hogy tanulhassak. Öszvehasznlítom a' Tudósok' theoriáját a' falu-

siak' tapasztalásaikkal, 's azon vagyok, hogy megigazíthassam azon hibákat, mellyeket amazoknak speculatiójában 's ezeknek praxisokban lelek. — Ah, gyönyörű! De hiszen e' szerint Gróf Úr itt a' közönséges tisztelet' tárgya lesz; ezek a' szegény emberek itt atyjok gyanánt nézik Gróf Urat? — Igen is, Mélt. Asszony, mi szeretjük egymást. — Gróf Úr, szerencsésnek tartom magamat, hogy a' történet nekem illy becses szomszédot ada; kérem Gróf Urat, szenvedje-meg, hogy néha láthassam; tanítványa akarok lenni, példáját fogom mindenben követni, 's vetekedni fogok azon, hogy ezeknek a' jó emberkének szívekben Gróf Úr mellett helyt lelhessek. — Azt léel Nagysád minde-nütt, valahol lenni akar; léel, ha nem akar is.

Így folyt-el az első látogatás; 's Belíz ez' óra olta falusi gazdasszony leve, minden gondja a' földmivelés volt, tanácskozásokat tartott Tisztartójával, 's Nagyvártit olvasta éjjel nappal. Gróf Ludányi által-hívta egyikére azon falusi mulatságoknak, mellyeket ő Ludányi és Ludány körül lakó

parasztjainak adott, 's úgy adta elijekbe, mint új jóltevőjököt. Ekkor Belíz maga látta azon tiszteletnek 's szeretetnek jelenségeit a' jobbágyok' képeiken, mellyeket mindeddig képzelni nem tudott. Az illy természeti szíves érzések ált'ragadóok. Hol az a' magasztalás, a' melly felér velek? Belíz nagyon meg volt érdekelve általa, 's irigylette azt. De oh melly igen távol volt ez az irigylés a' gyűlölségtől! Azt meg kell adnom, monda magában, hogy van okok miért szeresék; jóltevőségét nem tekintvén is, ő a' szeretetre legméltóbb ember a' kit ismerek.

Így szövődék közöttök egy szoros, és a' mint látszott, nem egyéb, mint csak gazdaságot-tárgyazó tudományos szövetség. Beszélgetéseik egyedül a' természetnek ismerete felől folytak, és a' felől, hogy a' földet, ezt a' gyermekei miatt magát elfogyasztó hű dajkát, mint kellett megifjítani. A' Botanica velek a' marhának hasznos vagy ártalmas fűveket ismertette; a' Mechánica kimutatta az erőt, mellyel a' vizet száraz dombokra felhajthatni, 's kevesíthetni a'

szántó marhák' terheket; a' természeti-historia arra tanította, hogy mit kellessék tekinteni ezen hasznot-hajtó állatok' megválasztásában; a' praxis javallotta vagy igazította tapasztalásaikat 's az experimentumok kicsinyben tétettek elébb, hogy a' nagy költségek megkíméltesse. Ekkor ismét feljött a' nyugalom' napja, 's a' tanulást vígság 's játékok váltották-fel.

Belíz és a' Filozofus a' falusi nép' tánczai közzé egyveledtek. Belíznek váratlanul esett, hogy' itt óréa senki nem igen ügyelt. Én, ugymond Ludányinak, egy különös koketterie' gyanújába ejtem magamat Gróf Úrnál, de róla nem tehetek; ki kell mondanom. Százszor hallottam mondani, hogy rendes vagyok; itt ezen felyül hasznomra van a' szebb öltözet és még sem tapasztalok semmi béhatást a' falusi legényeken; ők csak a' magok' társaik eránt mutatnak figyelmet, nekik csak ezek eránt van lelkek 's szemek. — Az természetes dolog; felele a' Gróf. A' kívánság nem támad soha a' reménynek valamelly sűgára nélkül, 's ezek a' ficzkók

Nagysádat csak olly formán lelik szépnek, mint a' csillagot vagy a' mezők' virágjait. Hogyan? kérdé Belíz álmélkodva; tehát a' remény tenne érzékenyekké bennünket? — Az nem; de ezt az érzékenységet ő intézi egy tárgyra. — E' szerint nem szerethetne senki annak reménylése nélkül, hogy tetszhetni fog tárgyának? — Minden bizonyly nem, Asszonyom; külömben ki nem fogna égni Nagysáért? — 'S Filozofus is tud szépségeket mondani? kérdé Belíz mosolyogva. — Én csak igazat-szerető ember vagyok, Mélt. Asszony, 's koránt sem Filozofus; de ha az volnék is, bizonyosan nem volnék az az által, hogy érzékenységemet megtagadjam. Az igazi Filozofus ember, 's kevélykedik benne hogy az. A' bölcsesség nem ellenkezik a' természettel, hanem csak a' hol a' természetnek nincs igaza. Belíz elpirúlt, a' Gróf öszveza-varodott, 's így állottak jó ideig földre süllyedt szemmelegymás mellett, a' nélkül hogy egy szót mertek volna szólani. A' Gróf a' mezei élet' örömein akarta ismét elkezdeni a' beszédet, de szavai öszvekeveredtek,

's elakadt. Nem tudta mit mondott, 's még inkább nem, mit akart mondani. Végre elváltak, Belíz elmerülve, a' Gróf színlelt könnyúséggel, 's mind ketten azon bánkódva, hogy sokat találtak mondani.

Más nap' a' Grófnak születése' napja volt, 's a' Ludányi ifjúság 's a' hozzá tartozó helységeké, öszvegyült szeretett Uroknak idvezlésére. A' köz öröm, melly az inepnek legfőbb dísze volt, felette tetszett Belíznek: de a' kifejtés a' legszertelenebb zavarodásba ejtette. A' Mester valami rigmust írt a' Gróf' és a' Belíz' magasztalására; 's mutatni akarván, hogy járatos a' maga Horátziusában, Belízt szílfának, a' Grófot szőlőnek csinálta, 's cziprán magyarázta az allegoriát. A' Gróf nem tudta, abba hagyassa e, vagy talán jobb lesz tréfára venni a' dolgot? de Belízen megtetszett, hogy meg volt bántva. Követem Nagysádat embereim' képekben, ugymond, ók a' magok egygyűségekbén azt mondják, a' mit tudnak. Abba hagyattam volna, de nem volt annyi szívem, hogy őket megszorítsam. Belíz nem

feleltreá: de a' Gróf nem felejthette, hogy ez az ártatlan tréfa illy szerencsétlenül ütött-ki.

Új veszedelem! monda Belíz felúlvén szekérébe, hogy Dolyánba visszatérjen; imhol ismét egy ember, a' kibe belé szereték. A' dolog olly világos, hogy még a' falusiak is veszik észre; 's ez is annyi lesz, mint az a' többi; egygy fellobbant láng, egygy felszálló 's elalvó szikra. Véget kell vetnem társalkodásunknak; szégyen olly indulatot táplálni, mellyet visszazonozni nem tudunk, nem akarunk. A' Gróf minden tartalék nélkül reám bízakodnék, 's szerencsétlenné tenném, ha osztán elakarnám magamat tőle szakasztani. Nem, azt nem cselekszem. Más nap' Ludányi oda küld, 's tudakoztatja, ha nála megjelenhetik e? — Mit csináljak? Ha ma nem fogadom-el látogatását, holnap ismét itt lesz; 's ha egészen ketté szakasztom véle társaságomat, mit fog gondolni e' változásról? Hogy' érdemlette ő ezt? Arra a' gondolatra hozsam e, hogy nem bízik hozzá, nem bízik magamhoz? 'S osztán honnan vagyok eránta olly igen

bizonyos, hogy ő engem szeret? 'S ha szeret is, tartozom e én őtet visszaszeretni? Szóllani fogok vele, lefestem néki magamat igaz színekkel minden gyengéimben; annál inkább fog becsúlni; hadd jöjjön. — A' Gróf megjelent.

Jöjjön Gróf Úr, jöjjön, monda Belíz, 's halljon csudát; én azon ponton valék, hogy Gróf Úrral öszveveszek. — Velem? kérdé Ludányi; 's mit vétettem én Nagysádnak? — Azt, hogy szeretetreméltó 's ez által veszedelmes. De kéntelen vagyok kimondani Gróf Úrnak, hogy én Dolyánba azért jöttem, hogy itt nyugodalmat találjak; 's hogy semmitől nem rettegek úgy mint a' szerelemtől; hogy én alkalmatlan vagyok állhatatos szövetségre; hogy állhatatlanabb teremtetést mint én gondolni nem lehet; hogy útálom a' változandóságot, és még sincs erőm, hogy hajlandóságomat fixáljam. Ime ez az én characterem, 's akarom, hogy ismerjen Gróf Úr. Ha barátságáról van a' szó, felelek magamért: de szerelemre ne tartson számot; mert, hogy semmivel ne vádolhas-

sam magamat, általjában nem akarok sem érzeni, sem gerjeszteni semmi szerelmet. — A' Nagysád' egyenessége felbátorítja az e nyémet, felele a' Gróf; ismerjen hát Nagysád is viszont engem. A' nélkül hogy tudtam, a' nélkül hogy azt akartam, bennem a' leghevesebb szerelem támadott Nagysád eránt. Ennél engem nem érhetett semmi örvendetesebb, 's néki ereszttem magamat minden rettegés, minden gond nélkül, mondjon Nagysád a' mit akar. Nagysád magát állhatatlannak, könnyűnek gondolja; 's az éppen nincs úgy. Én jobban ismerem a' Nagysád' characterét mint önn-maga. — Nem, Uram, monda az Asszony; én eléggé megvizsgáltam magamat; ítélje-meg maga Gróf Úr. Ekkor elbeszélte mi történt Deregyeivel, mi Pilínyivel. — Nagysád szerette őket, bizonyosan szerette; de hamar elcsüggedett. A' Praesésre való neheztelés következés nélkül való dolog volt; egy hirtelen fájdalom által támasztott szánás elsőbb mozdulat a' természetben mint a' szeretett barát eránt való hajlandóság. A' szegény Hadnagyocs-

ka eránt támadt hidegség sem lett volna tartósb. Hogy meghűljünk, mikor Szeretónk az egyik szemét elveszti, az a' dolognak rendiben van; de lassan azt is megszokjuk. A' passziók eránt általjában légyünk igasságosok, 's ne kívánjunk semmi lehetetlent. Én szívesen óhajtom, hogy tessek Nagysádnak; életemnek az fogna lenni legfőbb boldogsága, ha ez' óhajtásomat teljesedni láthatnám; de ha a' Nagysád' hajlandóságát gyengülni látnám, úgy fognám nézni a' dolgot, mint szerencsétlenséget, nem mint vétket. Tehát azért, hogy az életnek nincs semmi tiszta, semmi megháboríthatatlan gyönyörúsége, minden örömtől meg kell e fosztani magunkat? Nem, Asszonyom, azt a' jót, a' mivel bírunk, fordítsuk minden esetben hasznunkra, a' kevésbbé jót vagy éppen rosszat pedig tűrjük békével mind magunkban, mind másokban. Mi itt csendes boldog éltet élünk; nem vagyunk egyébnek híjával mint szerelemnek; ez édessé tehetné életünket; engedjük, hadd tégye. Ha elhagy, itt hagyja a' barátságot; az pedig, ha külömben a' já-

tékba hiúság nem egyveledik, az által, hogy azt szerelem szülte, annál szívesebb és édesebb. — Valóban, kedves Gróf, ez igen különös Morál! — Eggyszerű, Asszonyom, és természetes! Románozni én szintúgy tudnék mint más. De az élet nem Román; gondolkozásunknak, valamint érzésünknek, a' természetből kell véve lenni. Nincs könnyebb, mint a' szerelemnek ezeket a' csudájit költeni; csak hogy ezek a' csudák egyedül az I-rók' agyaikban találatnak; ők azt mondják a' mit akarnak, mi azt tesszük a' mit lehet. Nem tetszeni többé, nagy szerencsétlenség: de még nagyobb nem szeretni; a' legnagyobb pedig az, midőn éltünket bízatlankodásban 's kétségben töltjük. Higyjen magának Nagysád, 's méltóztassék nekem is hinni. Elég baj már az is, hogy mindég nem szerethetünk; 's e' miatt tehát éppen soha ne kelljen e szeretnünk? Nem úgy, tisztelt Asszony, nem úgy! kövessük a' parasztok' példáját; ők nem kérdik, ha fognak e mindég szeretni; nékiek elég az, hogy érzik, hogy most szeretik egymást. Látom, hogy Nagysád

clakadt szavaimon. Nagysád mind eddig a' chimaerák' tartományában élt. Térjen vissza Nagysád az igazsághoz, 's bízza magát a' természet' vezérletére; az jobban fogja vezetni Nagysádat, mint a' mesterség, melly az ürességbe veszti-el magát, 's addig fejtegeti az érzést, míg végre egészen elveszti.

Ha Belíz az elmondott okok által meggyőzötve nem volt is, legalább nagyon megvala tántorítva végezésében; pedig mikor az ész tántorogni kezd, könnyű feldőjteni. A' Belizé nehézségek nélkül megadta magát, 's szerencsésbbé a' viszont-szeretet nem igen tett még két szívet, mint itt teve. Egész szabadsággal általengedték magokat egymásnak, elfelejtkeztek a' világról, el magokról egészen. Minden érzéseik egygy érzésben szerkeztek-össze, 's egy tűzörvényyé váltak, mellynek központja a' szerelem, táplálatja a' gyönyörűség volt.

Ez az első tűz fogyni kezdett. Belíz felriadott megsejdtésén, de a' Gróf vigasztalta. Visszatértek mezei mulatságokhoz. Belíz úgy lelte, hogy a' természet megszépült;

vidámabbnak tetszett néki az ég, mosolygóbbnak a' táj. A' falusiak' mulatkozása még inkább volt kedvére mint először, mert most a' legszebb emlékezetet vonzák-vissza neki. Most munkásságokon is sokkal több részt vett. Az én barátom, ugymonda, az a' Génius, a' ki őket éleszti; az ő jóltéte, az ő szeretete olyan mint a' patakok, melyek e' földeket termékennyé teszik. Gyönyörködve szóllott a' falusiakkal azon jótétek felől, melyeket ez a' tiszteletreméltó ember, a' kit ők atyjoknak neveztek, vélek közöl, 's a' szeretet jusán magára vonzást a' jót, a' mit ezek róla mondottanak. Így töltötte a' szép évszakot szerelemben és az ő csudálásában, 's örvendett annak látásán, hogy Kedvese szerencsésekké téssen másokat, és hogy ő viszont szerencsésé teszi Kedvesét.

Beliz kérte a' Grófot, hogy töltenék távol a' várostól a' telet is, 's a' Gróf mosolyogva ezt felelte: a' mint Magadnak fog tetszeni! De mihelytt a' mezők kopaszodni kezdettek, 's a' fák elhúllatták leveleiket,

mihelytt a' kijárásoknak vége lett, a' napok essösök, a' reggelek hívesek, az estvék hosszúak levének, kedvetlenül tapasztalta Belíz, hogy únatkozik, 's visszakivánkozott Budára. Szokott egyenességével megvallotta Kedvesének változását. Megmondtam, ugymond; de nem akartad hinni; a' következő igen is igazolja azt a' rossz vélekedést, mellyel magam felől valék. — 'S mellyik az a' következő? — Ah, kedves Grófom, kéntelen vagyok kimondani, hosszú az időm; nem szeretlek többé. — Hosszú az időd? azt igen könnyű elhinnem, monda a' Gróf, 's mosolygott mellé; de azért engem most szint úgy szeretsz mint azelőtt; csak a' falun-létel vált terhedre. — Hagyd-el édes Grófom! minek hízelkedjem magamnak? annak társaságában a' kit szeretünk, kedvünk szerint van minden hely, minden idő. — Úgy a' Románokban! én azt néked régen megmondtam: de a' természetben másként vagyon. — Mondj a' mit tetszik; monda Belíz; még két holnap előtt a' legsivatagabb pusztában is boldog voltam volna veled. — Igen, felele a' Gróf;

olyan

ollyan az új passzió' részegsége: de az az első tűz csak egy ideig tart, 's nem tart hat soká. A' szerencsés szerelem elcsendesést keres és talál; a' lélek, melly már nem rázattatik olly erővel, meg kezd újra nyilni a' külső béhatásoknak; nem vagyunk ismét egyedül a' természetben; érezzük, hogy magunkat másokkal is közlenünk kell. — Kedves Gróf, mire viszed te vissza a' szerelmet? — Az igazságra, édes Belízem. — A' semmire, kedves Gróf! mondd, hogy a' semmire! Te megszűnsz elég lenni nekem, én tehát megszűnök szeretni tégedet. — Nem, imádott Asszony! nem; én a' te szívedet nem vesztettem-el, én tenéked mindig kedves lések. — Mindég kedves lésszesz? oh igen; de miként? — A' mint az lenni óhajtok. — Ah, érzem érdemetlen voltomat egész mértékében, 's nem rejthetem-el előtted. — Ne vádold magad' semmivel, Asszonyom; a' te szereteted erántam elég erős; én azzal, úgy a' mint van, megelégszem, 's nem kívánom erősebbnek. Te többet fogsz e kívánni magadtól, mint én? — Ah, Uram;

nem fogom magamnak soha megbocsátani, hogy a' szeretetre legméltóbb ember körül magamat megúnhatám. — No tehát, Asszonyom, én is, én is vallást tészek magam felől: higj nekem, én nem vagyok jobb náladnál; én is megúnom néha magamat a' szeretetre legméltóbb asszony körül; és én még is megbocsátom magamnak e' bűnt. — Hogyan, édes Gróf, 's te is elúnod magadat körültem? — Néha el, igen is; és még is jobban szeretlek mint az életemet. Meg vagy e' immár nyugtatva? — El tehát, el innen, Budára! — Menjünk, Kedves; de emlékezz' reá, hogy Május bennünket ismét itt ér. — Azt nem merem remélni. — Igen én! 's meglássd, hogy még szerelmesebbek leszünk mint valánk.

Belíz tehát visszatért Budára, 's eltelhetetlen mohonsággal esett néki a' téli mulatkozásoknak. Ludányi is a' nagy-világ' árjába vetette magát; de kevésbb elevenséggel. Végre a' Belíz tüze lassodni kezdett. Elúnta a' nagy vacsorákat, ásítózott a' Játszószínen, A' Gróf ritkán jelent-meg; látoga-

tásai mindég rövidek voltak, 's mindég azt az órát választotta, midőn körül volt fogva imádójától. Belíz egykor súgva ezt a' kérdést tevé a' Grófnak: Mint tetszik Buda? — Engem itt minden múlattat, 's semmi sem tud megragadni. — 'S miért nem jelen-meg vacsoráimon? — Nagysád engem sokat is látott magánál; én nem szeretek tolongani; most a' nagy társaságon van a' sor; eljő az énrám is a' maga idejében. — A' Gróf tehát még mindég azt hiszi, hogy én a' Grófit szeretem? — Én városban soha nem szóllok szerelem felől. Mint tetszett Nagysádnak a' tegnapi új Opera? kérdé ekkor fenn szóval, 's a' beszéd közönséges leve.

Belíz a' maga Ludányiját öszvehasználtotta a' legjobb férjfiakkal, a' kik körülte megfordúltak, 's az öszvehasználtás mindég a' Gróf' emelésére esett-ki. Én ezt a' nyilt-szívet, ezt a' szeretetreméltó egyszerűséget, ezt az állandó charactert senkiben nem találom, monda; nem senkiben ezt a' szép lelkét, ezt a' nemes érzést. Ha egykori beszéllgetéseink jutnak eszembe, úgy nézem

fiatal embereinket, mint a' jól kitanított szajkókat. Igaza van, hogy nem hiheti, hogy a' ki őtet valaha szerette, megszűnhesen szeretni. De nem; nem a' maga' becsülése, hanem az én becsülésem adja néki ezt a' bízakodást! Melly igen szerencsés volnék, ha néki arra oka volna!

Így beszélgetett Belíz gyakorta magával 's minél inkább érze magában eránta éledni a' hajlandóságot, annál több öröme volt önn-magán. Végre olly nagy volt benne a' vágyás, ismét meglátni már őtet, hogy levél által hívta magához. Ludányi repült 's fellépvén nála, mosolyogva ezt mondá: Hogyan, Asszonyom, egy szerencsés Négyszemköztt? Nagysád engem azon veszedelemnek tész-ki, hogy sokakat megbántsak tisztelőji közzül. — Itt senkinek nincs jusa, ugymonda Belíz, magát megbántottnak vélni; 's a' Gróf tudja, hogy társaságom csak barátokból áll: de nem fog e talán Gróf Úr gondba ejteni valamely új diadalmat e' látogatás által? Én csak egytet tettem egész életemben, fe-

lele a' Gróf; az engem fálun vár, 's e' tavasszal látni fogom. — Az szánást fogna érdemleni, ha a' városban volna; Gróf Úr itt annyira elvan foglalva, hogy barátnéjának méltó oka lenne a' felejtésbejutást rettegni. — Itt ő is múlatni fogná magát, Asszonyom, 's nem gondolna velem. — Hagyjuk abba a' kerületeket, édes Gróf; szólj, miért látlak olly ritkán és mindég olly kis ideig? — Nem örömet háborítánálak-meg korodnak örömeiben, felele elragadtatva Ludányi. Te nékem nem lehetsz alkalmatlan; az én házam a' tiéd, nézzd egészen magadénak; örömemre van, ha úgy tekinted; akarom azt, 's jusom van kívánni. — Ne kívánj semmit, Asszonyom; felette fognám sajnálni, ha rajtam az a' szerencsétlenség esnék-meg, hogy megbántsalak: de, engedd, hogy csak a' kikelet' visszatértével lássalak. Az asszony meg volt bántva ezen megfoghatatlan makacsság által. — Menjen Gróf Úr, 's éljen olly örömmel, mellyekben én nem veszek részt; érdemlem elhúlt szeretetét! monda elkese-

redve. E' nap olta nem lelt nyugtot. Kileste minden lépéseit; a' sétálásokban, a' Játszószínbén kísérgette szemeivel; útálta az asszonyokat, kikkel társalkodott, 's mindég tudakolódtott barátjainál, mint múlatja magát? A' tél néki halálosan hosszúnak tetszett; 's noha még csak Mártzius' eleje volt, egynehány vídám nap érkezvén, Meg kell, ugymond szégyenítenem, 's tisztára kell magamat mosnom előtte. Még eddig mindég neki volt igaza ellenem; de holnap nem fog ezzel dicsekedhetni többé. Magához hívatá. Minden készen volt az útra. A' Gróf megjelent. Ide a' karját, kedves Gróf; vezessen a' szekerehez. — 'S hová akar Nagysád? — Magam' elúnni, falura! — A' Gróf magán kívül volt örömben. Belíz kezeinek reszketésén vette észre a' Gróf' illetődését. Oh édes Grófom, monda néki Belíz, megszorítván azt a' kezét, melly reszketett az övében, mennyivel nem tartozom én neked! Te tanítottál-meg engem szeretni; te győztél-meg engem a' felől, hogy erre képes vagyok; 's megismer-

tetvén érzéseimmel, a' legédesbb kén-
tenségbe hoztál, becsúlni magamat, 's té-
ged megérdemleni. Eltűntek kétségeim,
szerelmem nem békételen többé, 's a' leg-
szerencsésbb asszony én vagyok.

A' SZÉP ANIKÓ.

Kövesd temploma' innepét ülte. Gróf Széchényiné, a' nagy Festetics' testvére, kinek onnan nem vala távol Czenki kastélya, eljőve vendégeivel, látni e' falusi mulatságot, 's szerette jobbágyainak tánca közzé elegyedni; a' mint gyakran történik azokkal, kiket az únalom kikerget a' bővölködés' kebeléből, és a' kik kedvek ellen is egyszerű 's tiszta gyönyörűségekre hozattnak.

Az örömnök eredett paraszt leánykák között, kik egy terepély szílnék árnyékában tánczoltanak, kinek nem tűnt volna szemébe a' kis Anikó növése' karcsúsága, képvonásinak rendes voltok és azon természeti, meg nem nevezhető kellem által, melly érdeklőbb mint minden szépség? Őbelé tapadt minden szem, minden szem csak őtet látta. A' Dá-

mák, kik tudták magok felől hogy szépek, kénytelenek valának megvallani, hogy valami olly felette szépet nem láttak még soha. Magokhoz szállították, 's úgy nézték-el, mint a' Festő szokta a' csudált példányt. Emeld-fel szemeidet, kis Kicsiny! mondának a' Dámák. Melly tűz és melly csend, melly hívság ül szemeiben! Oh ha ismerné erejeket! Melly pusztítást nem tenne ezek által egy tanult Kokett! 'S ez a' száj! mi lehet színesebb? ajakai be pirosak! be fejr fogainak zománcza! Képe ugyan barnúlt; megtetszik, hogy napon jár: de az egészségnek színe. Ah! 's ez az elefántcsont nyak, be gömbölyegen nőtt-ki ez az ó szép vállalai között! Ezekre illenek ám az udvari öltözet! Hát ezek a' domborodó ékességek, melyeket, úgy tetszik, maga a' Szerelem rakott oda! — Valóban rendes dolog, hogy a' természet így pazarolja-el a' maga legbecsesbb adományait! Hová rejtette-el itt magát a' szépség? Anikó, mondd-el csak, hány esztendő's vagy te? — Most nem régebben múltam tizenöt. — Úgy hát már majd

férjhez vesznek? — Azt mondja az atyám, hogy arra még elég idő. — De hát magad, szép gyermek, nem érzed még valami kis szerelmet? — Mi az a' kis szerelem? — Hogyan? hát még nem ismersz valakit a' legények közt, a' kihez szeretnéd, ha hozzá adnának? — Abba én magam' nem avatom; az az atyám' gondja. — 'S hogyan él az atyád? — Szőlejét míveli. — Gazdag? — Nem az; de elege van, azt mondja, csak én viseljem jól magam'. — Hát te mint töltöd napjaidat? — Az atyámnak segítetek, 's együtt dolgozom vele. — De nem! te földet csak nem mívelsz? — De igen! Az a' munka merő mulatság; felgyomlálni, karót rakni, felkötözni, letépdelni a' leveleket, hogy a' gerézd jobban érhessen, megszedeni ha már itt a' szüret, mind ez nem nagy fáradsággal jár. — Szegény gyermek! nem csuda, ha így eldurvúltak kezei! Be nagy kár, hogy illy szegény sorsban született!

Anikó még eddig nem támasztott a' faluban egyéb érzést maga eránt irígységnél, 's elhült, midőn látta, hogy most szánatta

tik. Minthogy az ő atyja mindent gondosan eltitkolt, a' mi néki keserűséget okozhatna 's békételemné tehetné sorsával, meg sem gondolta, hogy őtet szánni lehessen. De most elnézvén a' körülte forgó Dámák' öltözetjeiket, kitalálta, miért szánják. Melly különbség van az ő ruhája és az azokéi között! Melly gyönyörű habzásban foly-le rajtok az a' sokszínű selyem lepel, 's melly szép játékokban lebeg a' szélben testek körül! Hát lábaikon azok a' parányi könnyű papucskok! A' patyolat, csipke 's pántlikák mint nevelték félig-elfedett szépségeket! Színek ugyan nem vala egészséges szín, nem eleven tekintetek: de hogyan gyaníthatta volna azt az ártatlan Anikó, hogy a' városi rendetlen élet okozza e' hervadtságot, mellyet még a' felkent piros sem tudott elfedni? Midőn így elmerülve áll, hozzája jó Gróf Bánházy, 's tánczra hívja; eggy szép fiatal-ember, jól nőtt, könnyű, 's igen is csábító Anikónak.

Anikó nem sokat értett a' táncz' törvényeihez, de még is érzette, mennyire kü-

lömböznek a' Grófnak nemes, büszke 's könnyű mozgásai a' falusi legényeknek otromba ugrádozásaiktól. Ennekelőtte is érzé ugyan szorúlni kezeit, de nem még illy puha kéztől soha. A' Gróf' szemei szüntelen' rajta lebegtek. Anikó vette észre, hogy az ő tekintetei életet adnak tánczának; 's akár azért, hogy ő is ugyan-azt a' díszadja a' magáénak, akár hogy a' szerelem' első szikráji szívéből szemeibe szöktek-által, az ő tekintetei az öröm' és érzés legédebb kifejezéseiben felelgettek a' Gróf' tekinteteire.

Anikó elvégezvén a' tánczot, leült a' szől' tövéhez; a' Gróf pedig nem lelt kedvesbb pihenőt, mint Anikónak lábainál. Ne váljunk-el egymástól, kis Angyal, ezt mondja neki; én nem tánczolok senkivel mással. Az nékem nagy becsület, felele Anikó; de az által megbántatnának leánytársaim; pedig minálunk sok az irigy. — Arra nagy okok van, midőn látják, melly szép vagy; de az úgy lenne a' városban is; az a' szerencsétlenség téged sehol nem hágy-el. Ah,

Anikó! ha te Bécsben, a' mi kevély Asszonyaink között, kik egész szépségeket a' mesterségnek köszönhetik, egyszerre így jelenél-meg, e' természeti kecsékkel, mellyeknek magad nem ismered egész becsét! — Én Bécsben? mit csinálnék én Bécsben? — Gyönyörűséget minden szemnek, minden szívnek rabságot! Hallod e, Anikó, mi itt nem szállhatunk szabadon; csak egy szót tehát; de reá hallgass. Ime rajtad áll, hogy egy szegény kalyiba 's egy nyomorúlt szóló helyett, melly most minden vagyonod, Bécsben aranyozott szobáid, gazdag asztalod, czifra hintód és lovaid 's minden kigondolható színű 's szabású ruháid légyenek, nem lévén gondod semmire egyébre, hanem hogy engem úgy szeress, mint én imádlak téged. Fontold-meg, ha majd magadban léssesz. A' Grófné vasárnap' tánczot ád nektek a' Kastélyban. El ne maradj, édes Anikó, 's add tudtomra akkor, ha szerelmem érdekel e, 's elfogadod e ajánlásomat? Most nem kívánok egyebet mint hallgatást, de megszeghetetlen hallgatást. Tartsd magad-

ban a' titkot; ha szádon kireppen, ez az egész szerencse, melly most vár, úgy tűn-el előtted, mint egy szép álom.

Anikó valóban azt is hitte, hogy álmodott. Az a' tündöklő sors, mellyel kecsgették, olly távol vala azon szegény állapottól, mellyben eddig élt, hogy ez a' hirtelen ált-menetel eggyikéből a' másikába képtelennek tetszett néki. Azonban az a' szép Úr, a' ki az ajánlást tevė, éppen nem látszott ámítónak; olly igazak, olly meleg voltak szavai! szemeiből olly jóság szóllott!

Csak megsejdtettem volna, ugymond, ha kötődött volna velem! De viszont mire való az a' nagy titkolódás, mellyet parancsolt? Szerencsésé tesz, 's azt kívánja, hogy szeressem értte. Hogy ne szeretném? hiszen azt méltán kívánhatja. Azonban jótéiteit kétség' kívül kiterjeszti az atyámra is; miért csináljak hát az atyám előtt titkot belőle? Szegény gyermek! ha ismerte volna a' feslettség' és csábítás' mestersegeit, megértette volna, miért kíván a' Gróf titkot: de az a' leczke a' mit vett, abban határozódott, hogy

a' falusi Ifjak' mérészségeiket távoztassa; a' Gróf' szép viseletében pedig nem látott semmit, a' mi őrizkedést kívánjon.

Elfogva e' gondolatok által, 's a' bővölködés' és városi boldogságok' képeivel eltelve, haza ér. Úgy tetszett néki, hogy minden eiváltozott. Most szégyelte először, hogy szalmafedél alatt lakik. Csekély bútorra, mellyet nagy becsűvé tett a' szükség, rosszá, munkája illetlenné, a' kenyér, melly gyakran veréjtékei által kapott puhulást, kedvetlen ízűvé vált, 's a' friss szalmán, a' min olly kényére feküdt eddig, most aranyos kárpitok 's puha párnák felől álmodozott.

Még tűrhetetlenebb vala az, hogy más nap' egygy magas domb' oldalán kelle kiállani a' napnak sütő hevét. Bécsben, ugymond, nem egyébért fognék felserkenni, hanem hogy boldogsággal éljek, tessem és szeressek. Úgy mondta azt az a' jó Gróf. Az a' jó Gróf derék Úr! Nem nézett leánytársaim közzül senkire, csak énreám; sőt ott hagyá a' Kastélybeli Asszonyságokat is,

hogy egy szegény falusi lyánnyal beszéljen. Az a' jó Gróf nem kevély; pedig valami sok oka van rá, hogy az légyen! Valami nagynak vette, hogy őtet fellyebb becsülöm a' falusiaknál, 's millyetén mosolygó szemmel, millyetén alázatos érdeklő tekintetekkel köszönte azt! 'S micsoda édeség van szavaiban! Nem viselhette volna magát több becsülettel, ha a' mi Kegyelmes Asszonyunkkal szóllott volna is. Szerencsémre még is elég jól valék öltözve; de bezzeg ha most látna! micsoda szegény gúnya, micsoda nyomorúlt állapot ez az enyém!

Azon három hosszú nap alatt, míg ismét megláthatta a' Grófot, nőttön nőtt únalma eddig békével túrt sorsa eránt.

Végre itt a' nyugtalan' várt szempillantat. Az egész környékbeli ifjúság öszvegyül Czenken, 's egy leveles szín alatt megzendül a' muzsika. Imhol jó Anikó is társai között, de nem azon gondatlan vídám tekintettel, mint a' minap a' búcsú' innepén, hanem remegve, szemérmesen. Ez új kelleim
vala

vala Bánháznak; a' minapi bátor eleven Nymfa helyett most maga a' szemérem' szelíd kelleme jelent-meg előtte. Megkülömböztetéssel köszönt a' leánynak, de titkos egyet-értés' jele nélkül, 's nem is mert közelíteni felé, azt várván, hogy elébb más valaki vigye tánczra. Báró Szelényi nyitotta-meg vele a' bált, egy szép eleven Ifjú, kinek Anikó már minap is olly igen megtetszett, hogy meg nem szűnhetett magasztalni a' leány' szépségét. Bánházy le nem vonta szemeit Szelényiről, 's rettegett, hogy ő is tetszeni kíván a' gyermeknek. De Anikó igen hamar elosztatá ezt a' retteget. Ha Szelényivel tánczolt, mindenfelé kalandoztak tekintetei, 's viselete hideg volt és andalgó: de mihelytt Bánházyra jött a' sor, már az első meghajtásban lehetett látni, mint éled minden kelleme, 's szépségének virágjai mint nyílnak a' szép arczúlaton. Arczáján a' szemérem' minden árt felyülmúló színe terjedett-el; rózsaaajakit lopva tett 's alig sejdíthető mosolygás rándította-meg, 's egy kedvező pillantás örömet öntött és forró

szerelmet a' Gróf' szívébe. Bánházy, ha tanúk nélkül voltak volna, lerogyott volna a' leány' lábaihoz, hálálta volna kegyelmét, 's imádta volna őtet: de most parancsol szemeknek, hogy titkát el ne árúlják; 's egyedül reszkető keze festi egy gyengéded szorításával Kedvese előtt boldogságát.

Szép Anikó, ugymond néki a' táncz' végével, távozz' félre egy kevésé társaidtól. Nyugtalan vagyok megérteni, mit végeztél? — Hogy egy léptet sem tészek atyámnak akaratja nélkül, 's mindenben intését követem. Ha jól tesz velem Nagyságod, hadd légyen ő is részese; ha elmegyek Nagyságoddal, hadd eggyezzek-meg elmenésemben. — Ah, ne, szép Anikó, ne! csak néki ne szólj! tőle rettegek leginkább. Nálatok holmi rendtartás van azokra nézve, a' kik egymást szeretni akarják; azt nékem nem engedi teljesíteni születésem; az atyád azt fogná kívánni, hogy vessem alájok magamat, 's ha nem cselekedném, reám fogná, hogy meg akarlak csalni. Nem tudja ő, mint égek én teértted; de te, kedves leány,

szólj, hihet'd e te azt, hogy én néked ártani akarnék? — Oh nem, én a' Nagyságos Urat merő jóságnak nézem. Nagy gonosznak kellene úgy a' Nagyságos Úrnak lenni, ha nékem ártani akarhatna. — Higyj vaktában tehát, édes Anikó, bízzd rám magad' kifogás nélkül. — Nem az itt a' dolog, hogy én Nagyságodnak nem hiszek: de én nem titkolhatok semmit az atyám előtt; én övé vagyok, nekem azt kell tennem, a' mit ő hágy. Ha javamra van a' mit Nagyságod ígér, az atyám nem lesz ellenére szerencsémnek. — Soha nem áll reá, Anikó! Te engem a' legboldogtalanabb teremtéssé tészesz keménységgeddel; akkor osztán megbánod, de az késő lesz; magad pedig ez' alacsony életre lészesz kárhóztatva mind holtodig, mellyet kétség' kívül kedvelsz, minthogy nem akarod elhagyni. Ah, szép Anikó, 's e' gyenge kezek azért termettek e, hogy a' földet miveljék? a' napnak kell e elperzselni szép arczáidat? Magad, a' természet' gyönyörűsége, a' kellemetesség, a' megtestesült szerelem, magad Anikó, magad szenvedd e ez

*

alacsony, sanyarú életet? Mi lesz belőled utoljára is? Eggy kamaz' gazdasszonya, a' ki nem ismeri becsedet, 's úgy néz, mint szolgálóját. 'S megvénűlsz a' szűkölködésben, a' nélkül hogy csak egyikét is kóstolhattad volna azon gyönyörűségeknek, mellyek személyedet várják. Imhol ezt becsülöd elébb a' hívalkodás' 's bővség' állapotjánál, mellyet néked ajánlok. És mi gondok tartóztatnak? Az, hogy egynehány órákig tartó nyughatatlanságot okozol atyádnak? Igen is, eltűnésed meg fogja szomorítani. De millyetén lesz továbbad öröme, midőn jótéim által bővségbe lát helyhezve, 's midőn azokat eláradni látja magán is? Melly kedves erőszakot nem követsz-el rajta, ha arra kényszeríted, hogy kunyhóját elhagyja 's nyugalomra térjen: mert akkor osztán nem tartatok ellenkezésitől; mind hárman boldogok leszünk.

Anikó bajosan állotta-ki a' csábítás' ostromát, de kiállotta csakugyan; 's azon szerencsétlen eset nélkül, melly megbukta-

tá, az ártatlanság' ösztöne elégséges volt volna védelmére.

Eggy égi-háború után, melly messzére elborította Czenknek tájékát, a' jég, ez az iszonyú ostora a' mezőknek, az aratás' és szüret' egész reményét semmivé tette. Közönséges volt a' csapás. Míg az égi-háború tartott, ezer kiáltások egyesültek a' szelek' zúgásával 's a' mennyei tűz' csattanásaival: de midőn az ítéletnek vége lőn, 's az elmúlt setétségnél irtóztatóbb világosság látni hagyá a' gerézdektől megfosztott szőlővesszőket, az eltördelt szalmaszálakon csüggő kalászokat, a' termő fákról lehúllott vagy öszveroncsolt gyümölcsöket, az egész tájat gyászos hallgatás fogta-bé. Az utakat halvány, elrémült szerencsétlenek' csoportjai lepték-el, kik bús szemmel nézvén vesztéseket, egész esztendei munkájok' bérét siratták, 's a' jövődőben nem láttak egyebet inségnél 's éhen-halásnál. A' kunyhók' küszöbein elterült anyák, mellyekhez szorítván csecsemőiket, ázott szemekkel kérdék: Ki szoptat majd, ha nem lesz kenyერünk?

E' nyomorúság' látásával Bánházynak lelkét legelőször is az a' gondolat fogta-el, hogy mit csinál Anikó és az atyja? Az volt minden óhajta, hogy segédjekre repülhesen, 's szerelmét az emberiség' érzésével palástolta. Menjünk a' faluba, monda Vendégtársainak. Húsz háznépet kiragadni a' csüggedésből, mellybe e' csapás ejtette, nekünk sokba nem kerül. Részesedtünk örömeinkben, részesedjünk bánatjokban is!

E' szók meghaták a' szánakozásra már lágyuló szíveket. A' nagylelkű Földes-Úr, körüllebegve Nápolynak pántlikájával, kiszálla jobbágyai közzé, enyhülést nyújtott nékiek, bízatta további segédjével, 's visszahozá szívekbe a' reményt és bátorságot. Azalatt míg körülte a' háládatosság' könyűji folytak, vendégei, férjfiak és asszonyok, elszéledtek a' faluban, bémentek a' kunyhókba, kitöltötték ajándékjaikat, 's azt a' szép bért aratták, hogy magokat imádatolni szemlélék a' háládatos néptől. Bánházynak futott, mint a' megkábúlt, 's kereste az Anikó' lakását. Reá akad, oda repül, 's a'

kapuban egy öreg embert lát úlni, fejét térdeire lehajva, 's elfedve kezeivel ábrázatját, mintha ugyan átallaná látni a' napvilágot. Ez az Anikó' atyja volt. Barátom! monda néki a' Gróf, én Kendet nagyon elcsüggedve látom; ne essék kétségbe; az ég igasságos, 's az emberek közt találni még szánakozó szíveket. Ah, Uram, mondá a' szegény ember, felvetvén fejét, hát a' ki hazájáért hűsz esztendeig szolgált, a' ki sebektől elborítva jött haza, 's azolta éjet napot egyé téve dolgozik, azt illeti e a' koldulás? Nem kívánhattam e én a' földtől, mellyet veréjtekemmel áztatok, hogy eltartson, 's utoljára még alamizsnára kell szorúlnom? Bánházy elálméklodott, hogy egy alacsony születésű emberben ennyi nemes érzést talál. 'S Kend szolgált?—Igen is Uram! Ifjú koromban Hadikkal láttam Berlint, Alvinczy alatt pedig Buonaparte ellen megmásztam az Olasz sziklákat. Familiám egy szerencsétlen per által, azalatt míg oda katonáskodtam, mindenét elvesztette; 's kéntelen valék az atyámmal ide vonni magamat; megmaradt kevés

pénzemen egy telekecskét szerettem, 's egynehány holdföldet 's egy szőlőt, melyeket most tulajdon kezeimmel művelek. Nemes születésem itt ismeretlen volt, mostani állapotom pedig nem vált gyalázatomra. Megházasodtam, 's éppen ez lett szerencsétlenségem, mellynek most érzem igazi terhét. — Él még a' Kend' atyja? — Jaj nem! — Hát felesége? — Ő szerencsés, hogy e' szomorú napot nem láthatá. — Vannak Kendnek gyermekei? — Nincs több egy lyányomnál; nem hallja az Úr, mint zokog? elrejtett, hogy ne szaggassa szívemet. Bánházy örömet rohant volna a' szobába, hol Anikó síránczozott; de erőt vett magán, mert félt, hogy titkát elárúlja.

Fogja Kend, édes barátom! ezt mondja az atyjának, oda nyújtván erszényét; kevés a' mit nyújtok; de ha szükségben lesz, szólítsa-meg egész bizakodással Gróf Bánházyt. Én Bécsben lakom. Örülni fogok, ha Kendnek nyomorúságán enyhíthetek. Ezt mondván sietve eltávozék, nem engedvén az Anikó' atyjának időt a' köszönetre.

Mint álmélkodék a' szegény Balázs, olly nagy summát találván az erszényben! Ötven arany! több mint a' mi három esztendőben jó-be kis jószágából! Jer csak, leányom, jer csak, kiálta gyermekének; látod e azt az Urat, a' ki amott megyen? Az nem halandó, hanem Istennek Angyala! De mit is gondolok? Lehetetlen; hogy ezt mind nekem szánta légyen. Menj, lyányom, szaladj utánna, 's add értésére, hogy megtévedt. Anikó szalad Bánházy után, 's utól-érvén, Az atyám, ugymond, nem hiheti, hogy Nagyságod mind nekünk akarta légyen ezt adni. Azért küld, hogy nyújtsam- vissza. — Ah Anikó, 's nem köz e veled és az atyáddal valamit bírok? Adhatok e én neki azért sokat, hogy tégedet nemze? Vidd- vissza néki e' csekély adományt; ez csak első bizonyosága szívességemnek: de titkold-el okát. Csak azt mondd nékie, hogy szerencsésnek állítom sorsomat, hogy egy érdemes Öregnek szolgálhatok. Anikó meg akará köszönni. Holnap virradtakor, azt feleli a' Gróf, a' falu' végén fogadom-el kö-

szönetedet, ha neked úgy tetszik, búcsúzással. — Holnap? 's Nagyságod holnap elmegyén? — Elmegyek, édes Angyalom, a' legszerelmesbbike 's a' legboldogtalanabbja minden halandóknak! — Virradtakor... az éppen akkor tájban vagyok, mikor én és az atyám kimegyünk munkára. — Eggyütt mentek? — Nem; az atyám valamivel elébb; mert nékem a' háznál dolgom van, 's hátrább szoktam maradni. — 'S arra még e, a' merre az én útam vagyok? — Nem arra; de az legkissebb; ennyi jóságáért Nagyságodnak megtehetem azt a' kis kerülést. — Isten hozzád tehát, kedves Anikó! Reméllem, meglátlak holnap, ha csak egy pillantatra is. Életemnek az lesz végső öröme.

Balázs Anikónak visszatérével nem kételkedett többé Bánházynak segíteni akaró szándéka felől. Be derék fiatal-ember! be nemesszívú Ifjú! ezt kiáltá minden pillantásban. Azonban, leányom, a' mit a' jég el nem vert, ne hagyjuk kárba veszni. Minél kevésbb maradt-meg, annál illőbb, hogy megtartani igyekezzünk.

Anikó annyira meg volt illetve a' Gróf jósaága által, 's úgy keseregte azt, hogy ötet szerencsétlenné teszi, hogy egész éjjel nem állíthatta-el sírását. Oh, ugymond, ha az atyám nem volna, be igen örömost elmennek vele! Más nap' nem vette-fel innepi köntösét: de öltözetének egyszerűsége mellett is gondja volt magára, hogy szépnak tessenek a' Gróf' szemeiben. 'S mi haszon belőle, kérdé sóhajtva, ha neki ez egyszer szebbnek tetszem is? Többször úgy sem látom-meg! Egy két perczentésnyiért nem méltó hogy valamit kezdjek. Így szóllott sóhajtva, 's magára illette foszlánkáját 's fejkendőcskáját. Ha ne vigyek e neki valami kevés gyümölcsöt? ez a' gondolat szökött elméjébe. Ő azt, ugymond, meg nem veti. Azt mondom neki, hogy magam szedtem! 's elővette kosárcáját, szólólevél közzé rakta-el benne a' gyümölcsöt, 's édes könyüket húllatott a' gyümölcs mellé.

Az atya elment vala előre, 's már a' nap' aranyos sугárjai oszlatni kezdték a' hajnal' homályát, mikor a' szegény gyer-

mek dobogó szívvel a' falu' végére érkezett. Legottan jönni látja a' Gróf' szekerét is, 's e' látásra elalélt. Bánházy még meszéről kiszökött a' szekérből, 's szenvedő képpel közelítvén felé: Meghatott, ugymond, szép Anikó, jóságod! Legalább azt a' vígasztalást viszem tehát magammal, hogy szánod gyötrelmimet, 's sajnálva nézed, hogy szerencsétlenné tevél. Ah, felele Anikó, nem lelek miatta vígasztalást, 's örömet elveszteném mind azt a' jót, a' mit tőled vettünk, csak ne láttalak volna! — Én pedig, édes Anikó, én minden vagyonomat oda adnám, csak tőled ne kellene megválnom! — Ah, hiszen az csak Nagyságodon állott, hogy egymástól el ne váljunk; az atyám engem meg nem tagadott volna Nagyságodtól; az atyám szereti, tiszteli Nagyságodat. — Az atyák, édes Anikó, keményszívűek, csudálatosok; házasságot kívánnak, pedig én nem vehetlek-el; ne is szólljunk róla tovább. Meg kell válnunk, örök búcsút kell vennünk egymástól! mi, a' kik, ha akartad volna, soha nem szűn-

tünk volna meg egymásért pihegni, viszont szeretni egymást, 's együtt élni azzal, a' mit nekem a' szerencse, neked a' szerelem adott. Oh Anikó, te meg sem álmodod, melly gyönyörűségek vártanak! Ha képzelhetnéd, ha tudnád, mit toltál-el magadtól! — Érzem, ha nem képzelhetem is. Mióta én a' Nagyságos Urat láttam, azolta mindeu semmi nekem, valami nem a' Nagyságos Úr. Elmém eleinte mind csak azt a' sok szép dolgot forgatta: de osztán az mind, mind eltűnt; nem is jutott többé eszembe; csak Nagyságod jutott mindég. Oh, ha az atyám akarta volna! — De mi szükség, néki akar-ni? Te az ő tetszését várod e, hogy enge-met szeress? Nem magunkban van e boldog-ságunk? Én szeretlek, 's megállok szava-mat; bízd magad e' szent fogadásra. Ah Anikó, ha egyszer a' szív oda adja magát, meg van a' minek meg kell lenni; az a' kéz osztán önnként követi a' szívet. Add nekem hát jobbodat is szíved mellé, hadd hintsem -el ezer csókkal, hadd feresszem hév kö-nyűimmel. Imhol van! felele a' szegény

ártatlan sírva. Enyém ez! enyém! ez a drága kéz! kiálta Bánházy. A' szerelemtől bírom ezt! A' ki el akarja tőlem venni, végye-el elébb életemet. Oh Anikó, lábaidnál lészek oda, ha el kell esnem tőled! Az ártatlan egygyűű Anikó azt hitte, hogy Bánházy valóban meghal, ha tőle elszakasztatik. Ah én szerencsétlen! monda; úgy én volnék oka halálának. — Igen is, könyörületlen! te lészesz oka, te akarod, hogy meghaljak. — Oh, nem akarom! nem akarom! én a' Nagyságos Úrért örömet magam is meghalnék. — Bizonyítsd-meg hát, monda a' Gróf, ölébe szorítván a' leányt, 's kövess, ha szeretsz. — Oh nem! nem lehet az atyám' engedelme nélkül. — Eressz hát, 's engedj kétségbe esnem. E' szókra a' reszkető halavány Anikó, eltelve fájdalommal és félelemmel, sem elereszteni, sem tartóztatni nem merte Bánházynek kezét. Könyűktől elfutott szemei irtózva tekintettek a' Gróf' felgyúladt szemeibe. Tekintsen hát, azt mondja neki a' szegény gyermek, tekintsen szánakozva 's harag nélkül reám! Kedvet re-

méltem találni Nagyságod előtt háladatosságomnak ezen bizonyosságával, de többé meg sem merem kínálni vele. Mi az? kérdé Bánházy; gyümölcs? Ah kegyetlen, te ingerelsz! Mérget adj! 's ellökvén a' kosárákat, haragosan elméne.

Anikó ezt a' hevességet megvetés gyanánt vette, 's már igen is elgyengült szíve ellent nem állhata ez' utolsó ostromnak. Alig volt ereje, hogy egynehány lépésnyire távozzék, 's ájultában egy fa alatt öszverogyott. Bánházy, a' ki a' lyányt szemmel tartotta, oda fut, elázva leli könnyűiben, elfúlva zokogásitól, halaványan, 's csaknem élet nélkül. Elirtózik, 's eleinte nincs más gondja, hanem hogy visszahozhassa életre. De mihelytt éledni látá, hasznára fordítja elgyengülését; 's minekelötte a' lyány egészen magához tért, már távol van a' falutól, a' Gróf' kocsiján, rablója' karjai között. Hol vagyok? kérdé Anikó megnyitván szemeit. Ah kedves Gróf, Nagyságod ez? a' falu felé megyünk, úgy e? Felelelkemnek! felele Bánházy, ölébe szorít-

ván a' leányt, láttam a' pillantatot, melyben az elválás mind kettőnket megfoszta vala életétől. Ne vessünk próbára két olly szívet, mely ezt ki nem állhatná.

Néked adom magamat, édes Anikó! monda ismét; íme ajakidon esküszöm a' legszentebb esküvést, hogy egyedül értted fogok élni. Magam is egyedül azt óhajtom, felele ez, hogy teértted élhessek. De az atyám, az atyám! én nem hagyhatom-el az atyámat; én az atyámé vagyok, 's nem mehetek híre nélkül. — Az atyádat, szeretted Anikó, én elárasztom jótéteimmel. Ő részt vesz leánya' szerencséséből. Mind ketten gyermekei leszünk. Bízd magadat égő szeretetemre, hogy én megengesztelem, megvigasztalom. Jer, hadd szedjem-fel könyűidet, engedd az enyémekeket kebledbe hullani; ezek az öröm' és a' legédesbb gyönyörűség' cseppjei! A' veszedelmes Bánházay a' csábításnak minden édességeit közzé elegyítette e' szóknak, 's Anikó nem volt érzéketlen. De az a' kép, hogy atyja mint futkos, mint keresi mindenütt, mint kiáltozza nevén,

vén, mint szállít-meg mindent valakit elől-
talál, mint lesz oda, ha majd estve nem
látja haza térni, ez a' kép elfagylalá min-
den érzéseit. Bánházy kéntelen volt meg-
csalni fájdalmát.

Bánházy sebesen hajtatta lovait, szeke-
rének karpitjai le voltak eresztve, a' cselé-
dek hívek voltak Urokhöz, 's ekként Anikó
nem hagyta semmi nyomát elmenetelének.
Látta Bánházy, hogy néki mély titokban
kell tartania tolvajságát; egyikét tehát a'
vele volt két cselédnek olly parancsolattal
hagyá hátra, hogy kerüljön a' Győri útra,
's küldje onnan a' Czenki Plebánushoz e' le-
velet: „Nyugtassa-meg Atyaságod az Anikó'
atyját, 's mondja-meg neki, hogy gyerme-
kének semmi baja, és hogy az az Asszony-
ság, ki őtet magával viszi, úgy fogja nézni,
mint tulajdon gyermekét. Nem sokára tud-
tára lesz, hol vagyon.“

A' levél ha meg nem vígasztalta is a'
megszomorodott atyát, de elégséges volt ar-
ra, hogy Anikót elcsendesítse, 's megné-
mitsa azon vádakat, mellyekkel magát elszö-

kése miatt terhelé. A' szerelem rést kapott szívéhez, 's útát nyitott benne a' vígadásnak. Ekkor eloszlottak a' bánat' fellegei, a' vádak megszűntenek, 's a' hirtelen, de mély felejtése mind annak a' mi nem volt az ő Kedvесе, élni hagyá azon vétkes boldogság' érzésével, hogy ő Bánházyé.

Az a' bódulás, mellybe Anikó Bécsbe érvén süllyede, egészen eltévesztette lelkét. A' Gróf háza valóságos tündérvár vala; úgy nézett-ki benne minden, mint varázslat. Öltöző-asztalkája a' bujálkodásnak minden szereivel, a' selyemmel, márvánnyal és arannyal elborított szobák, az a' kényes alvóhely, az a' rendes kis ferdőház, a' nagy vacsorák 's esti gyülekezetek, mind eláztaták érzéseit. Felébredtekor azt hitte, hogy csak álom csalja, 's ha az ágyból kikölt, Komornák fogták körül, kiknek az vala minden igyekezetek, hogy kedvét lelhesék. Ő, a' ki teljes életében mindég engedelmeskedett, most alig érezte, hogy kíván valamit, 's azonnal néki engedelmeskedtek mások. Te itt Királyné vagy,

monda néki szeretője, 's én vagyok első rab-
szolgád!

Képzelve a' ki képzelheti, egy falusi
leány' álmélkodását 's örömét, a' ki szép ha-
jait, mellyeket eddig maga szokott vala
gond nélkül öszvefonni, most a' Mesterség
által fürtökbe fodorítatni, 's virággal, csip-
kével, 's gyémánttal elhintetni látja; a' ki
választani is alig tud azon külömbféle szö-
vésű, színű 's szabású öltözetek közt, mel-
lyek tetszésére naponként nagy halmokban
készülnek, 's a' maga szépségét ragyogva
előszállani, 's a' nagy faltűkrökben több-
szörödni szemléli. A' természet tékozló ke-
zekkel adta néki a' maga adományait, de
ezen adományok közzül némellyikének mí-
veltetni kellett; 's a' Mesterségek most vete-
kedve igyekeztek kifejtteni ezen természeti
adományokat, 's e' ritka szépségnek új dísz
adni. Bánházy birtokában volt diadalmá-
nak, imádta Kedvesét, 's szerelmében 's ö-
römében el vala részegülve.

Azonban a' szegény jó Balázs a' legsze-
rencsétlenebb atya vala. Reszketvén mind

leánya' becsületéért, mind a' magáéért, ke-
reste a' gyermeket egész nap', de nem szól-
lott senkinek. A' Plebánus elhozta néki a'
levelkét. Balázs nem hitt a' levélnek; de
nem akarván felfedni a' Pap előtt rettegését,
Az én lányom, ugymond, jó gyermek, de
még fiatal, keveset látott 's könnyen hisz.
Valamelly Asszonyság megszerette, hogy
módos gyerek, 's szolgálatjába fogta venni.
Kétség' kívül elhitette a' gyermeket, hogy
jobb lesz, ha hírem nélkül mégyen-el. Ne
csináljunk lármát gyermeki elmétlenségéből,
's hagyjuk olly hitelben a' világot, hogy hí-
remmel ment-el. Titkomat senki nem tudja;
kedvezzen a' Tiszt. Úr mind leányának,
mind az atyjának. A' Pap derék ember volt,
's megígérte, hogy hallgatni fog, 's szavát
állotta. De Balázs, elmarczonglva gyötrel-
meitől, sírásban töltötte éjjeleit, nappalait.
Hová lett? kiálta. Valamelly Asszonyság
vitte-el. Lehet e valaki olly eszetlen, hogy
egy szegény atyát egyetlen gyermekétől
fosszon-meg? Ah nem! valamelly semmire-
való csábította-el. De ha reá akadok, a'

rossz emberre, vérével mosom-le gyalázatomat! Maga méne-el Kapuvárra, honnan a' levél érkezett. Az oda való Pap' segedelmével feltalálta azt, a' kire a' levél' meghozása bízattatott. Az nem látott sem kocsit, sem lyányszemélyt. A' levél a' Győri útról vala küldve, dátálva pedig Kőszegről vala. De ha Balázs arra emlékezett volna is, hogy Anikó akkornap' veszett-el, mikor Bánházy hagyta oda Czenket, soha nem fogott volna azon gyanúra vetemedhetni, hogy az ő lyányát olly nemesszívú Ifjú lopta-el. Nem vallván-meg senkinek mi bántja, nem esuda, hogy nem is vett semmi világot. Magába fojtotta gyötrelmeit, 's várta az órát, melly néki valamely hírt hozzon. Én Istennem! így fohászkodék, te őtet haragodban adád nekem; én pedig, én esztelen, még elhittem magamat, mikor olly szépen nevedni 's virítani láttam. Ime a' mivel kérkedtem, most gyalázatommá lett. Miért nem hala meg, mihelytt született!

Anikó el akará hitetni magával, hogy az atyja eddig meg vagyon nyugtatva; 's az

a' mardosó gondolat, hogy tiszteletlenül hagyta-el, immár csak gyengén érdeklette szívét. A' szerelem, hívság, a' mulatságon-kapás, melly olly heves, mikor még új, a' leczkék, mellyeket nagy szorgalommal vett, 's a' mindég változó örömek' árjai egészen elfoglalták lelkét. Bánházy, a' ki őtet az imádásig szerette, 's rettegett, hogy meg talál fosztatni birtokától, minél ritkábban hagyta megjelenni köz helyen; 's hasznára fordította azon módokat, mellyeket a' titkolódás' szüksége talált-fel, hogy a' sokaság közt láttatlan maradjon. Elég vala az Anikónak, hogy ezt Bánházy úgy akarta. Szerencsésnek vélvén magát, hogy annak tetszhetik a' kit szeret, nem érezte azt a' nyugtalan vágyást, azt a' nagy szükségét, hogy láttassék, csudáltassék, melly olly sok szép Asszonyainkat vonja theátrumainkba 's kertjeinkbe. Bánházy sok és szeretetreméltó vendégeket gyűjtött vacsorájához, de Anikó csak Bánházyt látta, csak Bánházyval foglalatoskodott; 's a' nélkül hogy valakit megbántson vele, éreztette mindennel, hogy az

ő szívében Bánházyé az elsőség. A' szerelem' megkülömböztetését alkuba hozni az illendőséggel, a' legszebb lelkek' tulajdona. A' kaczérság örökké tanulja e' mesterséget, és még sem tanulja-meg: a' szerelem nem tanulja, 's még is tudja.

Hat holnap múla-el immár a' szerelemnek e' boldog egyességében, 's a' két egymással eltölt szív nem ismert semmi únatkozást, nem semmi tartalékot azon kívül, hogy a' másikának nem talál annyira tetszeni, mint a' hogy' maga szeret; nem ismert egyéb óhajtást, mint hogy egyetemben bírja valami szerelmet gerjeszthet 's lángban tarthat.

Ezen hosszú idő alatt a' szerencsétlen Balázs két ízben vett tudósítást leánya felől, 's holmi ajándékokat azon Asszonyosság' nevében, a' ki Anikót elvitte. Mind a' két levél a' Plebánushoz volt útasítva, mint az első. Bánházy elkövetett mindent, hogy az Öreg nyomába ne akadjon a' leánynak, 's leveleit nem a' Bécsi, hanem egy meghitt cselédje által, a' Sopronyi Postán adat-

ta-fel. E' szerint Balázs nem tudhatta honnan jöttek, 's az ajándékot hová kell visszaküldeni. Osztán el nem fogadások által kitaláltatta volna a' mit nem akart kitaláltatni, 's gyanút támasztott volna a' Plebánusban is lyánya eránt. — Ki tudja? ugymond ez a' hű atya; meglehet, hogy a' lyányom nem vétkes. A' szín ugyan ellene vagyon; de az mind csak szín. 'S ha való volna is gyanúm, nekem nyögnöm illik, de nem mocskokba hozni gyermekemet.

Az ég vígasztalással tartozott egy jó atya' szívének, 's minden bizonynal ő rendelte-el a' történetet, mellynek beszélléséhez itt fogok.

A' borkereskedés, mellyet Balázs üzött, egy útat tétete vele Bécsbe. Mingyárt a' hogy a' városba beért, megterhelt szekere, a' Húspiacz' és Veres-torony' szögében, öszveszorúl a' több szekerek közt, 's egy hintó' kerekében elakad. Egy asszonysikoltás figyelemre vonja. Oda pillant - - - Nem mer hinni szemének. Anikó egy cifra-lovú üveges hintóban ül, a' legpompásbb öltö-

zetben, 's elhintve gyönggyel, gyémánttal. Meg sem ismerte volna őtet, ha megháborodásával maga nem árulta volna el magát. De az a' félre-rándulás, melly által előle elrejtezni igyekezett, 's még inkább sikoltása, mellyet száján kiszalasztott, nem hagytak helyt a' kétségnek, hogy az ő. Azalatt míg az öszveakadt szekerek egymásból kiszabadítattak, Balázs a' fal mellé vonakodik, fel lép a' hágóra, 's kérdi parancsoló hanggal: Hol lakol itt? Anikó megnevezi az útszát 's házat. — Szerencsétlen! naplemente után otthon légy és egyedül. Ezt mondván leszáll, 's dolgához lát.

Az a' rémülés, mellybe Anikó ezen váratlan eset által süllyede, még nem múlt vala el, midőn szállására ért.

Bánházy kiment vala Bádenbe. Anikó tehát éppen akkor maradt magára, midőn leginkább volt szüksége tanácsra és segédre. Mostan atyja előtt kellett megjelennie, kire bánatot 's mocskot vonszott, kit hitetlenül elhagyott. Mostan tetszett előtte legutálatosbbnak vétké. Ismerte fekvésének gya-

lázatos voltát. A' szerelem' részegsége, a' mulatságok' kecsesi távolságban tarták tőle annak képét: de most lehúllván a' szemfedél, olyannak látta magát, a' millyen a' világnak és atyjának szemeiben vala. Elrettenve a' tartandó vallatás' és ítélet' képe által, Én boldogtalan! így kiálta 's könyűkre olvadt, hová fussak? hová rejtezzem? Az atyám, maga a' becsület, a' jóság, itt lél; vétekbe merülve, mocskokba süllyedve lél itt; 's annál lél, a' ki semmi névvel nem enyém. Oh atyám! oh rettegett bíró! miként jelenjek-meg előtted! Egynehány ízben az a' gondolat jutott elméjébe, hogy meg kellene szökni, hogy el kellene tűnni előle: de a' vétek még meg nem siketítette szívében a' természet' szent sugallásait. Kétségbe ejtsem e? ugymond; 's minekutánna pironságait érdemlettem, magamra vonjam e átkát is? Nem! noha nem érdemlem hogy leányának neveztessek, tisztelem e' szent nevezetet. Ha megölni jó is, be kell várnom, 's zúgolódás 's panasz nélkül omlom lábaihoz. De nem, az atya mindég atya; meg fogják

hatni siralmaim. Ifjú esztendeim, gyarlóságom, a' Gróf szerelme, az ő jótétei mentésemre vannak; 's ha Bánházy szól majd vele, nem leszek olly igen vétkes.

Nem fogta volna kiállhatni, hogy cselédjeinek jelenlétekben szenvedje ez aláztatást. Szerencséjére még reggel azt mondotta volt ezeknek, hogy eggy barátjánál vacsorál. A' Komornák tehát hasznokra fordíták az üres estvét, 's ki mentek. A' két Inast, ki a' háznál maradt, könnyű volt eltávoztatni; 's midőn az atyja megjelent, Anikó volt, a' ki néki megnyitá az ajtót.

Magad vagy? kérdé ez. — Magam! — Balázs nagy megindulással bémegy, hosszasán 's hallgatva lányára néz, 'S mit csinálsz itt? kérdi. Anikó leborúlt lábaihoz, 's könyűkre olvadt. Látom, ugymond az Öreg, körültekintvén a' szobában, hogy a' vétek kényére van Bécsben. Tudhatom e, ki gazdagított-meg illy hirtelen', 's kitől jönnek e' készületek, gazdag ruháid, és az a' szekér, mellyben láttalak? Anikó csak sírással, zokogással felelt. Felelj, ugymond

Balázs, azután sírhatsz a' mennyi kell; elég időd marad reá.

Annak hallására, a' mit Anikó minden titkolás és szépítés nélkül előbeszéllett, Balázs az álmélkodásból a' legnagyobb haragra ment-áttal. 'S Bánházy bánhatott így! az a' derék fiatal-ember! kiálta. Lám, ugymond, ilyenek a' Nagyok' szép tetteik! A' gyalázatos! Azt gondolta, úgy e, hogy azért a' nyomorúlt pénzért, én neki eladom a' gyermekemet? Ők azt tartják, azok a' dölyfös Nagyok, hogy a' szegény ember' becsülete annyi mint a' semmi, és hogy azt az ő szorúltságok árúba bocsátja. Képelem, azzal szépítgette rútságát, hogy velem jóltett, téged azzal biztatott, azzal hitegetett. Römlott ember! melly nem ismeri az atyai szívet! Nem, miolta elvesztetted, nem volt egy órád iszonyatos kínok nélkül, nem egy fertályig tartó csendes alatom. Nappal a' föld, mellyet műveltem, áza könyűimtől; éjjel pedig, míg te magad' elvesztve gyalázatos örömeiket kóstoltál, szegény atyád elnyúlva a' szalmán, hajait

tépte, 's zokogva kiáltozta nevedet. Hah! az én sok jajgatásim között tehát nem hatott e el csak egy is szívedig? Elalélt atyád' képe soha nem jelent e meg gondolatidban? soha nem riasztott e fel örömeid között?

Ah, bizonyságim az egek, felele Anikó! ha gondolhattam volna, hogy neked ennyi gyötrelmet okozék, itt hagytam volna mindent, 's repültem volna karjaidba! Tisztelek, szeretlek, édes atyám; inkább tisztellek 's szeretlek hogysen valaha. Ah, melly jó atyát bántottam-meg! Még ez' órában is, midőn megengesztelhetetlen atyát vártam benned, szádból nem hallok egyebet szelíd kímélő pirotságoknál! Ah atyám! leborulván azelébb lábaidhoz, csak szégyen és rettegés fogott vala el: de most már szeretet által látsz meghatva; a' megbánás' könnyüihez a' legtisztább gyermeki szeretet' könnyüi ömledeznek szemeimből! — Éledek! felleltem a' lyányomat! monda Balázs, felemelvén gyermekét. — A' te leányod, atyám! felele Anikó, nem érdemes többé e' nevezet-re. — Nem, ne csüggedj-el. A' becsület drá-

ga vagyon; az ártatlanság még drágább nálánál; és ha rajtam állott volna a' választás, készebb voltam volna azt látni, hogy meghalj. De mikor a' becsület és ártatlanság el vagyon veszve, még van egy megbecsülhetetlen kincs, a' jó-viselet; az nem vész-el soha egészen, azt soha sem veszjük-el úgy, hogy vissza ne szerezhessük. Azt csak akarni kell, 's azonnal feléled a' lélekben; 's mikor azt hisszük, hogy el van fojtva, egy megbánó fohász kodás feléleszti. Vigasztald ezzel magadat, leányom, 's ha bánásod szíves, az ég és az atyád meg vannak engesztelve. Egyéberánt a' faluban senki nem tudja hová lettél; szégyen nélkül térhetsz-vissza. — Hová, atyám? — Hová? Haza! E' szó mennykőütés volt Anikónak. — Menj, monda Balázs; hányd-le magadról a' véteknek ez' ékességeit. Vászon foszlány, egy fejér szoknya illet tégedet. Hagyd e' mérges adományokat annak a' boldogtalannak, a' ki elcsábított, 's jer késedelem nélkül velem!

Az Anikó³ félénk és érzékeny szívével kellene e³ pillanatban bírni, 's úgy szeretni, mint ő atyját 's kedvesét, ha ki képzelni akarná a' tusakodást, melly mostan a' szerelem és természet közt támadt az ő szívében. Elholt, elnémúlt. Menjünk, ugymond az atyja; drágák a' szempillantások. Engedj-meg, atyám, kiálta Anikó, újra leborúlván lábaihoz, engedj-meg! ne vedd balúl, ha késedelmeskedem teljesíteni hagyásodat. Beláttál szívem' mélyjébe. Bánházyt nem hívják ugyan férjemnek; de ő mind azon jussal, a' mit a' szerelem adhat, bírja szívemet. Itt hagyom őtet, elszakasztom tőle magamat, mégyek veled, ha meghasad is szívem belé. De akkor hagyni-el, mikor nincs házánál, azt a' gyanút támasztani benne, hogy eránta hitetlen vagyok... — Mit mondasz boldogtalan, 's mi gondod neked arra, hogy eggy gaz csábító rólad mit tart? 's mi jusa van eggy szerelemnek, melly téged elvesztett, mocsokba kevert? Szereted őtet? Szereted hát gyalázatodat is! Gaz ajándékjait tehát elébe teszed eldült

ártatlanságodnak? elébe az atyádnak az ő legkegyetlenebb ellenségét? Nem mered őtet elhagyni távollétében 's néki engedelme nélkül! Ah, mikor atyádat kelle elhagynod, mikor őtet megkeserítéd, megrontád, akkor nem valál illy félnék! 'S mit vársz rablód-tól? Azt e, hogy ellenem védjen? hogy az atyai hatalom alól kiragadjon? Jó; hadd jöj-jön, hadd verjen-el innen; én egyedül vagyok, fegyver nélkül; az esztendőök erőtlenné tettek; de ajtód' küszöbén látnak elnyúlni 's bosszúra kiáltani Istent és embereket. Az a' semmirekellő kéntelen lesz megtaposni testemet, hogy hozzád juthasson, 's az itt elmenők majd ezt mondják: Ez az atya, a' kit a' lyánya megtagad, és a' kit szeretője tapos!

Ah atyám! kiálta Anikó, elirtózva e' festéstől, melly igen nem ismered te, a' kit illy kegyetlenül bántasz. Nincs jobb szívű, nincs érzékenyebb halandó nálánál. Ő téged tisztelni, szeretni fog. — 'S te annak mersz szóllani tiszteletéről, a' ki engem gyalázattal illet? Azt reményled, hogy engem is el-szé-

szédít színlelt jóságával? Nem akarom őtet látni. Ha te felelsz róla, én magamról nem felelek. — Jó, ne lásd tehát; de engedj meg, hogy én lássam avagy csak egy pillantatig! — Mit? Én hagyjalak övele? Nem, azt meg nem nyeri, ha életem' teszem is kockára! Míg tudtomon kívül valál övé, az az ő vétke volt és a' tiéd; én arról nem számolok. De az ég visszaád hatalmam alá, 's most már én számolok rólad. Menjünk, lyányom, már setét éjtszaka vagyon; ez a' legjobb idő az eltávozásra. Szánd-el magad', mondj-le atyádról, vagy fogadj szót. — Atyám, meghasad szívem! — Engedelmeskedj', vagy rettegj átkomtól. E' rettenetes szókra Anikó nem mert felelni. Vetkezik, 's titkos könyűket öntvén, azt az öltözetet veszi-fel, mellyet atyja hagyott. Atyám, ugymond, midőn már éppen indulni akarának, szabad e nekem engedelmeségem' jutalmául egy kegyelmet kérnem? Tudom, nem kívánod annak halálát, a' kit néked feláldozok. Csak két szót engedj néki írnom; csak azt hagyd tudtára adnom,

hogy néked engedelmeskedtem, hogy véled megyek! — Úgy? talán hogy ismét ellopjon? talán hogy értted jöjjön? Nem, semmi nyomodat nem akarom hogy lelje. Hadd haljon-meg szégyeltében; azt leli-meg, a' mit keresett. De szerelmében? attól ne tarts; a' lator meg nem hal. Ekkor kézen fogván leányát, egész csendességgel oda hagyta a' házat; 's más nap' reggel útnak indultak haza felé.

Éjfél után érkezik a' Gróf. Repült-vissza Bécsbe, 's azt hitte, hogy a' szerelemnek minden örömei várják. Bódulásban leli az egész házat.

A' Komornák félve jelentik, hogy senki sem tudja, Asszonyok hová lett; hogy hasztalan' keresik mindenütt; hogy kigondolt színek alatt küldötte-el őket, hogy nem vacsorált barátnéjánál, 's hogy elmenvén, mindent itt hagyott, gyémántjain kezdve azon öltözetig, melly akkor nap' volt rajta.

Várjuk csendesen, monda Bánházy hosszas hallgatás után. Légyetek fenn; e' dolgban valami megfoghatatlan vagyon.

A' szerelem, melly mindég a' kedves oldalt forgatja, olly gondolatokat hordott elő a' Bánházy' kínjainak enyhítésekre, mellyek Anikót menthették: de azok egyről egyig nem látszván hihetőknék, a' szegény Gróf a' leggyötrőbb gyanúnak adta magát. Valamelly nem akart történet képleheti ugyan: de a' Komornák' jelen nem létében levetkezni, setét estve kimeni, a' házat lármába ejteni, mind ez, ugymond, titkon forralt szökést mutat. Az ég illette e meg? cselekedete' megbánása indította e arra, hogy elhagyjon? Ah, legalább hát lehetne ezt hinnen! De ha a' becsület' útján indúlt-el, irgalomból írhatott volna egy két sort, elbúcsúzhatott volna egy két szóval. Levele nem árulta volna el, 's nem hozta volna olly gyanúba, melly nékem gyötrelmes, néki gyalázatos. Anikó — oh megkábúlok belé! — Anikó, maga a' hűség, az ártatlanság, az egyeneség! ő volna e hitetlen? ő e áruló? ő e, a' ki még ma reggel is --- Nem, azt lehetetlen hinnen! Azonban még is, igen is igaz!

Minden pillantat, minden eszmélet új bizonyosság vala reá: de a' remény és a' bizakodás nem tudott elenyészni szívéből. Úgy tusakodott a' bizonyodással, mint a' halodkló tusakodik a' halállal. Ha most jönne-meg, ugymond, ha ártatlanúl 's híven jönne-vissza, ah, elég volna e valamim van, elég e életem, szerelmem, jóvá tenni, hogy gyanúm őtet megbántotta? Melly gyönyörűséggel vallanám magamat vétkesnek! melly öröm, melly könyhúllatások által mosnám-le bűnömet, hogy őtet vádolni mérészlettem! Jaj, nem hízelkedem magamnak azzal, hogy igazságtalan vagyok; nem vagyok olly szerencsés!

Nincs Bécsben senki, a' ki önnön tapasztalásából ne tudná, mit tesz, mikor bennünket a' nyugtalan várás elkínozt, a' jövő 's menő hintók' zörgését hallani, melyet mindég annak érkezéséül veszünk, a' kit szívünk látni óhajt, és a' mellynek mindenike a' közelítésével nyújtott reményt viszi is haladásával. A' szerencsétlen Bánházy három óráig szenvedte ezt az öldöklő

kint. Ez ő! ezt kiáltotta minden zörgésre; de végre a' sok ízben megcsalt remény dühös elcsüggedéssé vált. Oda vagyok! elhagyott! nem lehet többé kétlenem, ugymond. Ez régen készült munka! Hitetlen édeskedései csak arra valók voltak, hogy eltitkolhassa gonosz árulását. Fortélyosan éppen azt a' napot választották, mikor távol valék. Mindent hátra hagyott, hogy lássam hogy adományimra többé nincs szüksége. Most más árasztja-el kedveskedésivel. Szegyellett elvinni legkissebbet is. Szerelmeknek legkisebb záloga is szüntelenül pirította volna hitetlen 's hálátlan voltáért. El akar felejtkezni rólam, hogy annál szabadban vethesse magát annak karjai közzé, kit előmbe tesz. Ah, a' hitezegett! 's remél e olyat találni, a' ki őtet úgy szeretesse mint én? Felette szerettem őtet, felette elmerültem volt bálványozásában. Szüntelen' megelőzött kívánságai elaludtának. Illyenek az asszonyok! Mindenre reáúnnak; reá még arra is, hogy szerencsések. Ah, lehetsz e te most boldog, hitet-

len! lehetsz e az, ha rólam gondolkodol? Gondolkodol? Mit mondok? mit gondol ő nékem akár szerelmemmel, akár fájdalommal? Ah, azalatt míg alig tartóztat-hatom-meg magamat, hogy fenn szóval ne zokogjak, 's ágyát könyűimmal feresztem, más talán.... Ez a' gondolat irtóztató; nem tudom kiállani. Ki fogom nyomozni ezt az írügyemet, és ha az a' tűz, melly belrésze-met égeti, holnap reggelig meg nem emészt, nem halok-meg bosszú nélkül. Ezt azok közöttül cselekedte valaki, a' kiket gondolat-lanságomban elhoztam hozzá. Talán az a' Szelényi! Mint szeretett volt belé, mikor Czenken múltunkban meglátta! Anikó akkor még igaz volt, akkor még nem vala hamis! Millyetén változás ez most! Hogy megtudta, hogy itt a' lyány, kért, unszolt, hogy hozzam hozzá; 's én balgatag, meg sem álmodhatván, hogy Anikó megváltoz-hasson, engedtem kérésének. Megcsalhatom magam': de végre is csak Szelényire esik minden gyanúm. Hadd látom mingyárt, mi dolog. Jer velem! ugymond egyik cse-

lédjének, 's még alig virradt, midőn zörgött a' Szelényi' kapuján. Nincs itthon! felele a' kapus. Nincs itthon? — Nincs, Uram! kiment falura. — Mikor ment? — Tegnap estve. — Hány órakor? — Éppen alkonyodáskor. — 'S hová ment falura? — Azt senki sem tudja a' háznál; egyedül Komornyikját vitte magával. — Micsoda szekérben? — Egy üvegesben. — Sokáig lesz oda? — Két hétig; rám parancsolt, hogy leveleit tartóztassam fel. — Ha megérkezend, mondjuk-meg a' Bárónak, hogy én kerestem, 's hogy szállani akarok vele.

Meg vagyok, ugymond, világosodva. Minden öszveeggyezik. Csak azt kell kitárnóm, hogy hová bújt-el vele. De kitépem karjaiból, 's vérével mosom-le hitlenségét 's gyalázatomat!

Hasztalan volt igyekezete. A' Szelényi' eltávozása felfedhetetlen titok volt. Bánházy tehát tizenöt nap szenvedett hóhéri kínokat; 's az a' hitel, hogy nem más mint Szelényi a' tolvaja, minden egyéb gondolatot eltolt fejéből.

Kínjai közt minden reggel láttatta Szelényit, ha megérkezett e? Végre hozzák a' hírt, hogy itt van. Repül hozzá, lángolván haragjában, 's az a' nyájasság, a' mellyel Szelényitől fogadtatik, még ingerli bosszúságát. Édes Grófom, monda Szelényi, te, a' mint hallom, sokat járattál megtudni, ha megérkeztem e? Miben lehetek parancsolatodra? — Hogy vedd-el életemet, mellyet utálok, vagy szabadíts-meg szerelmem' tolvajától. Elloptad a' lyányomat; nincs egyéb hátra, hanem hogy szívemet szaggassd-ki. — Barátom, monda Bánházynak a' Báró, nekem most szint úgy volna kedvem nyakamat szegni mint magadnak, mert egészen elfojtott a' mérég; de ha fegyvert kell is húznom, azt bizonyosan nem teellened húzok. Értsük-meg hát egymást. Anikót ellopta valaki, úgy mondod; azt én felette sajnálom. Anikó gyönyörű gyermek volt; de én ugyan el nem loptam; hidd-el. Nem, mintha e' czikkelyben valami nagy delicatesszt affectálnék; én a' szerelem' dolgában, tudod, sokat elnézek barátimnak, va-

lamin vizont magamnak is engedek holmi apró csintalankodást. És ámbár téged szívesen szeretlek, korántsem voltam volna kegyetlen Anikó eránt, ha téged inkább énvelem akart volna megcsalni mint más valakivel. De a' mi az elragadást illeti, már én az affélén túl vagyok; az olyan trágicus dolgok nekem nem dolgaim; 's ha egyéb okod nincs hogy megölj, javaslom, hagyj élni, 's jer, kávézzunk együtt. A' Szelényi' beszéde a' színtelenség' tónusán hangzott: de Bánházynak még sem oszlott-el gyanúja. Haszontalan! ugymond; Te éppen akkor estve, éppen azon órában tűntél-el, 's két hétig bújkáltál; 's említem, hogy őtet te is szépnek lelted, 's már akkor is vágytál reá, mikor ide hoztam. Néked kellett cselekedned!

Ugyan szerencsés vagy, monda Szelényi, hogy e' fatális húmorral is, a' mellyben látsz, méltónak tartalak, hogy magamat hosszasan magyarázzam előtted. Anikó akkor estve ment-el, a' mikor én; erre nincs mit mondanom egyebet, hanem hogy

ez azon gyűlöletes történetek' számába való, a' mik az öszvebomlást csinálják a' Románokban. Az is igaz, hogy Anikót olly szépnek leltem mint egy Angyalt, és hogy óhajtottam volna néki tetszeni: de ha mindenek nyakát szeged, a' ki velem e' részben vétkes, úgy kesergem Bécsnek felét. Itt tehát az a' nagy dolog, hogy útam' 's távollétem' titkát fedezzem-fel előtted. Am légyen; halljad hát:

Bűncimnek büntetéséül belé szerettem ebbe a' Schminkengingennébe, vagy igazán szólván, pénzébe, connexiójiba 's az Udvarnál való creditumjába szerettem belé; mert ez az asszony tetszhetik mindene miatt, csak az egy maga miatt nem. Te tudod, hogy ha sem nem fiatal, sem nem szép is, ellenben igen érzékeny, és könnyen kap lángot. Elértem; a' mit óhajtottam; megtetszettem neki, 's nem láttam lehetetlenségét, hogy nála, a' mint nevezik, szerencsés legyen házasság nélkül. De nékem házasság kelle; 's hogy elkerülhessem az alkalmatosságot, mellyekben megkaphas-

son, azzal a' félénk tisztelettel bántam ve-
le, melly elválthatatlan a' szép szercelemtől.
Bátortalan voltom elakasztotta az asszonyt;
azt mondá, hogy soha nem látott illy ta-
pasztalás nélkül való, illy új embert. Eggy
kis leány sem viselheti magát szemérmes-
ben, mint a' hogy' körülte én forogtam. Az
ótet nagyon bántotta. Nem képzelheted,
mennyi fortélyt követtem-el három holnap
alatt, hogy magam után járassak, és még
sem adtam-meg magamat. Soha sem tett en-
nyit csélesap, hogy hasztalan kívánságokat
gerjessen. Bánásom remekje volt a' sze-
mességnek 's ravaszságnak. 'S az az átko-
zott Schminkengingen még is kikapa rajtam!
Én levék az ő bohója, nem ő az enyém;
megjátsozotta hiszelékeny ártatlanságomat.
Soha nem láttál kedvezőbb elrendelést. Bir-
toka kifogás nélkül enyém volt. Csak egy
akadály vala hátra. Azt mondta, hogy
igen is fiatal vagyok, 's hogy nem ismer
eléggé. Hogy kitanúlhassuk egymást, úgy
kivánta, hogy menjünk-ki egyik jószágá-
ba, 's múlassunk ott egyg ideig. Falun,

ugymond, magánosan és szabadon, inkább kiismeri az ember két hét alatt egymást, mint Bécsben két esztendeig. Kelepczébe hagyám magamat csalni, 's olly álnokúl bánt a' ravasz, hogy elfelejtém, mit végezék. Be gyarló az ember, 's be keveset bízhatik magához! Belé ereszkedvén a' férj' rolljába, kéntelen valék folytában játszani, 's ollyan jó hitelbe igyekeztem tenni nála magamat, a' mint tőlem kitelhetett. De ő csak hamar azt hitette-el magával, hogy szerelmem gyengül. Hijában mondtam neki, hogy az nincs úgy; azt felelte, hogy ő nem hagyja magát üres beszéddel kielégíteni, látja ő, hogy megváltoztam. Végre ma reggel, a' mint felébredtem, ezt az úti-czédulát kaptam tőle; ez az ő írása; világosan kimutatja az útát: „Az a' rövid próba, mellyre a' Báró Úr' indulatait tettem, nekem elégséges. Én olly férjet óhajtok, a' kinek szorgalmi soha meg nem tágúlnak; a' ki mindég eggyeránt szeressen.“ — Meg vagy e nyugtatva? Imhol az egész históriám. Látod, hogy az koránt sem az, a'

mit vártál. De minekutánna gyanúd elszólt, jer, tanácskozzunk barátságosan, mit kellessék csinálnod; szólj, ki felől gyanakodol? — Megtompúltam; nem tudok semmit gondolni: engedj-meg szerelmemnek, kínjaimnak, órúlésemnek, hogy megbántottalak. — Bohóságok! felele Szelényi; az természetes volt. Ha én kaptam volna el szeretődöt, elégtétellel tartoztam volna; most, hogy azt nem cselekedtem, barátok maradhatunk, 's azok vagyunk. Akarsz kávézni? — Veszni akarok! — Az egy kevéskét sok volna hamarjában; azt az ember fontosbb esetekre hagyja. A' te Anikód derék gyerek, noha egy kisség csintalanka. Légy rajta, hogy visszakaphassd. De ha vissza nem kaphatod, azt tanácslom, végy mást; még pedig minél lehet hamarább!

Azalatt míg a' szerencsétlen Bánházy két kézzel szórta a' pénzt, hogy világosodást kaphasson, Anikó az atyjánál volt, 's siratta botlását, vagy inkább szeretőjét.

Balázs visszaérvén a' faluba, azt mondta mindennek, hogy nem lehetett-el lyánya

nélkül, 's értte ment. Anikót most szebbnek találta minden. Kellemei kifejtőztenek, 's az, a' mit nagy-világ' módjának hívnak, még a' falusiak' szemében is tetszetősbbé tette szépségét. Előbbi kérőji újra lángot-ve-tett szerelemmel forogtak körülte; de az atyja nem adta egyikhez is. Míg én élek ugyan, férjhez nem mégy, ugymond; én senkit meg nem csalog. Dolgozz', 's sírj velem. Gaz szeretődnek mind visszaküldöttem, a' mit nekünk adott. Semmi sem maradt egyéb nálunk róla a' gyalázatnál.

Anikó alázatossággal 's zúgolódás nélkül engedelmeskedett atyja' parancsolatinak, 's nem mert fel is pillantani reá. Irtóztató volt nékie szükölködéshez 's e' durva munkához szokni megint. Elgyengült lábai feltörődtek, gyengéded kezei eldurvultak: de mind ez még igen kis baj volt. A' testi szenvedés csekélység, ugymond; a' szív' kínjai irtóztatóbbak!

Ambár Bánházy szüntelen' jelen vala Anikónak, 's szíve meg nem szabadúlhatott emlékezetétől, de nem csak nem remél-

te, de nem is óhajtotta őtet ismét látni. Látta ő, melly keserűséget vont botlása szerencsétlen atyjának életére, 's ha bár szabadságában volt volna is, újra elhagyni, többé ugyan el nem hagyta volna. De azt képzelni, hogy szeretője melly iszonyú aggodások közt tölti napjait, néki irtóztató kín volt. 'S ő engem most hálátlannak, hitetlennek néz! monda. Bár csak írnom lehetne neki! de sem időm nincs hozzá; szemmel tartanak mindég; sem módom. Nem elég, hogy lemondtam róla; azt kívánják, hogy felejtsem is. Ah, elébb felejttem magamat! Nekem őtet olly lehetetlen felejtteni mint gyűlölni. Ha vétkes; a' szerelem az oka; 's nem engem illet őtet büntetni. Ő mindenben az én javamat nézte 's az atyámét. Megbotlott, engem szerencsétlenné tett: de az ő esztendeiben csak szeretni tudnak. Tartozom vele néki, tartozom vele magamnak, tudósítani fogom, mi esett; 's ez egyben leszek engedetlen az atyámhoz. A' fő akadály az volt, hogy fróeszközt lelhessen: de az atyja, a'

nélkül hogy az szándéka volt, megmenté e fától.

Bánházy egy estve búsabban térvén házához, mint valaha, egy pakétot talál asztalán minden név nélkül. Nem ismerte az írást a' borítékon, sem a' pecsétet; de meglátván a' Sopronyi postacédulát, melly mellett az elindított, megértette, mi fogog fenn. Felszakasztja sietséggel; reá ismer az erszényre, mellyet az ötven arannyal Balázsnak adott volt, 's itt találja azt a' más ötvent is, a' mit néki azután két ízben küldött. Értem, monda; nyomomba akadtak. Megbántott atyja visszaküldi ajándékimat. Ismerem büszkeségét; érte fogott jöni, mi helytt megtudta hogy nálam van, 's kényszerítette, hogy menjen vele. Kiáltja a' cselédek, a' kik Anikóval voltak. Kérdezősködik, ha nem láttak e egy ilyen korú 's formájú parasztot Anikó körül? Egyike ezeknek valóban emlékezett, hogy akkor nap' midőn eltávozott, egy olly formájú Idegen felhágott a' hintó' lépcsőjére, 's egy két szót szóllott Asszonyok.

nyokkal. Szaporán! kiálta Bánházy; postalovakat hamar!

Még akkor nap Kopházára ért, 's egyikét inasainak paraszt ruhába öltözteti, 's elindítja kémlelni; maga pedig azalatt nyugalomnak adja magát. Ah! az illy állapotban nem lélt az a szerető szív. Virradtaig minden óraperczentést számlált.

Jó újságot hozok! monda az Inas; Anikó otthon van az atyjánál. — Ah, élni kezdek! — Azt beszélnek, hogy férjhez akarják venni. — Látnom kell őtet. — A' hegyen leled; ott dolgozik egész nap'. — Egek, melly kegyetlenség! Menjünk; én rejtve tartom magamat; te pedig ez' öltözet alatt lesni fogod, mikor lesz egyedül. Ne veszessünk egy pillantást is; eredjünk útnak.

Az Inas igaz hírt hozott. Anikónak állapotjához képest gazdag kérője akadt, 's a' Plebánus magához hívatta Balázst, hogy vele beszélhessen a' dologról.

Azalatt Anikó a' szőlőben dolgozott, 's kedves Bánházyját forgatta elméjében. Jó Bánházy, 's messzéről rá ismer. Vigyázva

közelít felé, egyedül leli, oda szalad, kiterjeszti karjait. A' levelek között támadt zörögésre Anikó felüti fejét, oda pillant. Isten! így kiált. A' csudálkozás és öröm elfogják szóllását. Reszketve karjai közzé ömlik, minekelőtte nevét kimondhatta volna. Ah Bánházy, itt vagy! meg van a' miért esedeztem az egeknek! Vétlen vagyok szemeidben; az nekem elég; a' többit örömmel eltűröm. Isten hozzád, Bánházy! Isten hozzád örökre! Menj innen. Sirassd a' szerencsétlen Anikót. Ő semmit sem hány szemedre. Te neki kedves lészesz utolsó pihegéséig. — Én menjek? kiálta Bánházy magához szorítván őtet, mintha kiakarták volna ragadni karjai közül; én hagyjalak, én magam' mása? én éljek nálad nélkül? én éljek távol tőled? Nem; nincs olly hatalom, melly tőled elválasszon. — De énelőttem van egy, 's az szent énnékem; atyámnak akaratja! Ah barátom, ha tudtad volna, melly fájdalomba borította őtet elmenetelem, ismerem érzékeny és jó szívedet, tudom, hogy önnként visszaadtál volna neki. Másod ízben is elhagyni, 's kést

verni az ő szívébe, egyy volna. Jobban ismeresz, hogy sem tőlem azt kívánhassad; sőt ha én akarnék is menni, te tartóztatnál. Tégy-le egyy reményről, mellyet én már eleresztettem. Élj szerencsésen! Hadd lakoljak vétkem miatt, minthogy értte lakolnom kell; de nékem ugyan alig lehet magamat vádolnom. Isten hozzád! Menj; az atyám mingyárt itt lesz; irtóztató volna, ha egyyütt lelne bennünket. — Én pedig éppen azt éhajtom, monda Bánházy; itt fogom várni. — Ah, kétőztetni fogod szenvedéseimet; kérlek, menj!

Azon pillanatban érkezik Balázs, 's Bánházy elébe menvén egynehány lépésnyire, térdre veti magát. Ki vagy? kérdé Balázs álmélkodással, 's mit akarsz? De figyelmesbben tekintvén reá: Boldogtalan! ugymond, visszahúzván magát előle, távozz'innen, menj szemeim elől. — Nem, itt halok meg lábaid előtt, ha nem méltóztatol kihallgatni. — Minekutánna meggyaláztad, szerencsétlenné tetted a' leányomat, nékem mersz előmbe lépni? — Vétkes vagyok; megvallom azt, 's büntess ha tetszik; de ha megenge-

ded, hogy szóljak, szánni fogsz. Ah, monda Balázs Bánháznak kardjára vetvén szemét, ha olyan becsület nélkül való volnék, mint te! Lásd, monda lányához fordulván, mint alázza-meg az embert a' bűn, midőn arra kényszeríti, hogy a' maga hasonlója előtt csússzon, 's eltúrje útálságát. Ha én csak vétkes volnék, felele büszkeséggel Bánházy, a' helytt hogy most esdeklem előtted, beléd kapnék. Tulajdonítsd ez alázódást annak, a' minél nincs semmi szebb a' természetben, a' szerelemnek, a' virtusnak, 's azon szíves óhajtnak, hogy hibámat jóvá tehessem, melly talán mentséget érdemel, és a' melly miatt egyedül azért vádlom magamat illy kegyetlenséggel, mivel szívem jó. Akkor az érzésnek egész páthószáival igyekezett magát menteni; ifjúsága' hevének 's szerelme' részegségének tulajdonítván megbukását.

Van szerencséje a' világnak, monda Balázs, hogy passziód nem a' pénz! belőled derék haramia vált volna. Bánházy e' szóra elborzadott. — Derék haramia! mondom. És miért ne? 'S olly semmire-valónak higy-

jelek e, hogy azt tartod, hogy az ártatlanság és becsület kevesebb mint a' pénz és az élet? 'S te nem azért éltél e vissza e' szerencsétlen gyermek' együgyűségével, hogy őtet e' két kincsétől megfosszd? 'S nékem, azt gondold, hogy kevesebbet tettél, mint-ha megöltél volna? A' haramiát kerékbe törik, pedig az csak olly jóktól fosztja-meg az embert, a' mi nélkül élélhet: hát te, a' ki egy becsületes leányt, egy becsületes embert azzától fosztottad-meg, a' mit nem veszthet-el, hogy életét is kész ne legyen veszíteni, mit érdemlettél te? Nemesnek tart a' világ, 's te azt hiszed hogy az vagy. Imhol vannak gyümölcsei annak a' nemességnek, mellyel kevélykedel! Azon szörnyű csapásban, mikor a' leggonoszabb ember is megszánt volna, hozzám jössz, szánakozást színlelsz erántam, 's szívedben ezt mondd: Ennek a' boldogtalannak a' lyánya az egy öröme a' világon; ezt az egy vagyonját hagyta-meg az ég; de holnap neki jövök, 's ellopom tőle. Ezt, te semmirevaló, ezt forgattad, te pogány, a' te fertelmes lelkedben

Én pedig, jámbor eggyűgyűségemben, csudáltalak, áldottalak, kértem az eget, hogy teljesítse minden kívánságodat; pedig minden kívánságod oda mentek-ki, hogy a' lányomat ellophassd. Mit mondok, boldogtalan! magam szolgáltatam kezedbe, magam futtattam utánad, hogy aranyodat adja-vissza, azt a' mérget, mellyel engem megrontani szándékoztál. Úgy tetszett hogy az ég tudtomra akará adni, hogy ajándékod ártalmas. Ellenkeztem ezzel a' mozdúlattal; azt hittem, hogy jó szíved van, hogy szánakodó vagy; te pedig hitetlen és kőszívű voltál, 's kezed, mellyet csókolni akartam, mellyet elborítottam volna könnyűimmel, szívemet készült kiszaggatni mellyemből. Lásd, így folytatá szavait, felnyitván mellyén ruháját, 's sebeit mutatván, lásd, millyen embert piszkoltál-meg. Én több vért öntöttem a' házáért, mint a' mennyi neked minden ereidben vagon; hát te haszontalan terhe a' földnek, hát te melly tetteket mutathatsz? Azt, hogy egy szerencsétlen koros atyát megszorítottál, hogy elcsábítottál egy jó gyer-

meket, 's elmérgesítetted napjaikat. Imho! van szerencsétlen áldozatja ámitásodnak; most könyűbe mártogatja kenyerét, melly őtet táplálja. Eggykor szerette a' munkás ártatlan élet' eggyyszerű voltát, most útálja; te néki tűrhetlenné tevéd a' munkát és szegénységet; ártatlanságával eggyütt elvesztetted örömeit, 's többé nem emelheti-fel szemeit pirulás nélkül. De a' mi mind ezeknél több, de a' mit neked leginkább nem bocsáthatok meg, elzártad nekem gyermekem' szívét, te az ő lelkében eloltottad a' természet' érzéseit, te néki kínzóvá tetted az atyja' társaságát; 's ki tudja... ki nem merem mondani... most talán gyűlöl engem!

Ah atyám! kiálta Anikó, a' ki eddig a' szégyen és rettegés miatt némúlva állott, ennyi büntetést csakugyan nem érdelek. Érdelek mindent, de nem azt a' vádat is, hogy téged szeretni megszűntem. Ezt mondván, lábaihoz süllyedt, 's csókolta annak porait. Bánházy is ugyanazt tette, 's a' megilletődés' leghevesebb szorongatási közt, Ah atyám! így kiált-fel, engedj-meg neki.

engedj-meg nekem, 's öleld-meg gyermekeidet; és ha Anikódnak tolvaja nem éppen érdemetlen, hogy férjének neveztessek, esedezem, ne tagadd-meg tőlem jobbját!

Ez a' megtérés keménybb szívet is ellágyított volna mint a' Balázsé. Ha más mód is volna helyre hozni becsületesemet, 's ártatlanságtokat visszaadni, ugymond, megvetném a' mit ajánlasz. De ezen kívül nincs más mód. Elfogadom tehát; nem magamért, hanem érettetek; mert én nem várok, nem kívánok tőled semmit. Én szőlóm' művelése mellett halok-meg.

Bánházy' és Anikó' szerelme az oltár' lábainál szenteltetett-meg. Sokan azt mondják, hogy alacsonyságot követett-el, 's úgy vallja maga is, hogy igaz a' mit mondanak; de nem abban, a' mit mondanak. — Rosszat cselekedni a' szégyen, nem a' rosszat jóvátenni.

Balázst reá nem lehetett bírni, hogy oda hagyja szegény kunyhóját. Minekutánna mindent elkövettenek, hogy Bécsbe vihessék magokkal, Gróf Bánházyné megnyerte férjétől, hogy közel Sopronyhoz egy

kis jószágot végyen számára, 's ez a' jó atya végre teljesítette gyermekeinek kívánságokat, 's oda ment eltölteni öreg napjait.

E' virtusnak érzésére termett két szív örvendett azon, hogy eltévesztett útjára megint reá térhetett. A' mennyei gyönyörűség' képe, a' szerelemnek 's ártatlanságnak öszve egyesítésében, nem hagyott-fel az ő szíveiknek egyéb kívánságot, mint hogy édes szövetségeknak gyümölcset szemlélhessék. Az ég meghallgatá a' természet' kívánságát, 's megengedte Balázsnak, míg eljutott a' sírhoz, hogy szeretett unokáját ölelhesse.

1840. ÉVI KÖNYV

1. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
2. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
3. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
4. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
5. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
6. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
7. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
8. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
9. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet
10. A Magyarországi Királyság és a Magyar Nemzet

